104. Keskiviikkona 22 päivänä marraskuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys vuoden 1996 veroasteikkolaiksi 2710

Hallituksen esitys 62/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 34/1995 vp

2) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 2711

Hallituksen esitys 63/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1995 vp
Lakialoite 49, 59/1995 vp

3) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta 2720

Hallituksen esitys 64/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1995 vp

4) Hallituksen esitys verohallintolaiksi ja laiksi verotusmenettelystä sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi 2721

Hallituksen esitys 131/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 37/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi veronkantolain muuttamisesta 2724

Hallituksen esitys 155/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta 2724

Hallituksen esitys 133/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 39/1995 vp
Lakialoite 42/1995 vp
Toivomusaloite 52, 53/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista annetun lain kumoamisesta 2732

Hallituksen esitys 189/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 40/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi eräistä kuntien valtionosuuksien järjestelyistä vuonna 1996 ja eräistä muutoksista valtionosuuslainsäädäntöön ..... ,,

Hallituksen esitys 110/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1995 vp
Lakialoite 56/1995 vp
Toivomusaloite 68/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi merenkulkulaitoksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 2749

Hallituksen esitys 159/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta ..... ,,

Hallituksen esitys 117/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi leimaverolain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta 2759

Hallituksen esitys 167/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 22/1995 vp

Mietintöjen pöydällepano

12) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2760

Hallituksen esitys 108/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 11/1995 vp

13) Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta
Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja laiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 121, 122/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 22/1995 vp
Lakialoite 14, 30/1995 vp
Toivomusaloite 234/1995 vp

14) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain sekä kuntien valtionosuuslain 32 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 123/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 23/1995 vp
Toivomusaloite 291/1995 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Louekoski.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L. sekä edustajat Alho, Backman, Gustafsson, Halonen, Hämäläinen, Jaakonsaari, Juhantalo, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalliomäki, Kankaanniemi, Karhunen, Kekkonen, Kemppainen, Kokkonen, Komi, Korhonen R., Korkeaoja, Laaksonen, Liikkanen, Lipponen, Mönkäre, Norrback, Paasio, Pohjola M., Polvi, Rinne, Soininvaara, Taina, Tarkka, Virtanen, Vistbacka ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L. sekä edustajat Vistbacka, Hämäläinen, Rinne, Jaakonsaari, Kalliomäki, Alho, Mönkäre, Vuorensola, Backman, Komi, Kemppainen ja Liikkanen.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Alho, Backman, Jaakonsaari, Kalliomäki, Lipponen ja Mönkäre sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat S-L. Anttila, Gustafsson, Hämäläinen, Juhantalo, Kekkonen, Komi, R. Korhonen, Liikkanen, Paasio, Soininvaara ja Tarkka,
tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Polvi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Korkeaoja ja Laaksonen,
tämän kuun 24 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Jäätteenmäki sekä
tämän kuun 27 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Kokkonen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys vuoden 1996 veroasteikkolaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 62/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 34/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 63/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 35/1995 vp
Lakialoite 49, 59/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 35.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Nyt on käsittelyssä hallituksen esitys tulo- ja varallisuusverolaiksi. Äsken ensimmäisessä käsittelyssä käsiteltiin asteikot. Näiden lisäksi tässä salissa jo tähän mennessä viime viikkojen aikana on käsitelty joukko hallituksen esityksiä, jotka koskevat kansalaisten veronluonteisia maksuja ja niiden suuruutta vuonna 96.

Hallituksen esitysten kokonaislinja, sanoisinko veropoliittinen kokonaislinja on selvä ja selkeä. Se keventää verotusta, kun mukaan luetaan veroluonteiset maksut, eniten hyvätuloisilla, niillä, joilla on varma työ ja työpaikka ja joiden ansiot ovat kaikista suurimmat. Tämähän seuraa siitä, että hallitus poistaa ensinnäkin lainaveron, mikä sinänsä on varmasti perusteltua ja paikallaan, mutta kun hallitus samanaikaisesti vielä poistaa myös sairausvakuutusmaksun 80 000 markkaa ylittävältä tulon osalta, on näiden toimien yhteisvaikutus käytännössä sitä, että kuten aiemmin on sanottu, suurituloisimpien verotus kevenee sekä markkamääräisesti tietystikin että myös suhteellisesti enemmän kuin pienituloisimpien kansalaisten.

Kaikki tämä tapahtuu samanaikaisesti, kun hallituksen leikkauslinja eri toimin kohdistuu sekin pieni- ja keskituloisiin väestönosiin ja ennen kaikkea lapsiperheisiin. En käy tässä yhteydessä kertaamaan niitä sosiaalipoliittisia ja perhepoliittisia leikkauksia, jotka kohdistuvat samoihin äsken mainittuihin väestöryhmiin. Yhtä kaikki näiden kahden asiaryhmän yhteisanti, hallituksen veropoliittisen linjan ja leikkauslinjan yhteisanti on se, että kansaa jaetaan kahtia myös sosiaalisesti niin kuin alueellisesti tiedetään tapahtuvan.

Voi sanoa myös niin, että kun hallituksella on sen itse korkealle noteeraama pyrkimys uudistaa verotusta tavalla, jolla nimenomaan pieni- ja keskituloisia kannustettaisiin työelämään ja poistettaisiin erilaisia loukkuja, niin myös tämän tavoitteen ja pyrkimyksen kannalta hallituksen veropoliittinen ja myös leikkauslinja osuu täsmälleen toisiin tavoitteisiin, toisiin kohteisiin kuin uloslausuttu pyrkimys ja tavoite konsanaan on.

Keskusta on esittämässä omassa vastalauseessaan, joka tähän hallituksen esitykseen on kirjattu, että verotusta korjattaisiin hallituksen esittämästä niin, että pienituloisimpien ja myös lapsiperheiden sekä osin keskituloisten verotusta kevennettäisiin. Me esitämme tämän kevennyksen tekotavaksi sitä verojärjestelyä, jolla oikeudenmukaisemmin, täsmäaseen omaisesti voidaan kohdentaa rajalliset verotuksen keventämismahdollisuudet.

Niinpä me esitämme kunnallisverotuksessa käyttöönotettavaksi kannustinvähennystä, jonka suuruus olisi enimmillään noin 800 markkaa noin 80 000 markan vuositulon kohdalla. Kannustinvähennys määräytyisi määräytyisi siten, että se olisi veronpidätysprosenttia yhden prosenttiyksikön laskeva 0 markasta 80 000 markkaan asti ja sen yli menevältä osalta jokaiselta 10 000 markan tulonlisältä kevennys pienenisi 0,2 prosenttiyksiköllä. Käytännössä tämä esitys merkitsee sitä, että keskustan malli keventää kansalaisten verotusta 120 000 markan vuosituloon saakka. Sen yli menevältä osalta keskustan esitys noudattelee hallituksen esityksen linjaa.

Veron kevennysvaran kohdentaminen tällä tavoin pieni- ja keskituloisiin merkitsee meidän mielestämme ensinnäkin sosiaalisesti oikeudenmukaista linjaa. Se merkitsee myös mainitun kannustinloukkuproblematiikan kannalta oikeaoppista linjaa. Verovaikutukset tällä esityksellä ovat runsaan 700 miljoonan markan suuruiset. Mainittu kannustinvähennys siis vähentää veron saajista kuntien verotuloja runsaalla 700 miljoonalla markalla.

Keskusta lähtee aloitteessaan ja vastalauseessaan siitä, että tässä ei ole tarkoitus kuitenkaan valtion ryövätä kunnilta. Niinpä me ehdotammekin, että valtio kompensoi tämän menetyksen kunnille siten, että yhteisöverotuoton jakoosuutta muutetaan niin, että kunnat saavat yhteisöveropotista tuon runsaan 700 miljoonaa markkaa enemmän kuin tällä hetkellä käytettävissä olevilla jako-osuuksilla kunnat saisivat. Näin ollen meidän kannustinvähennyksemme on valtio — kunta-suhteen kannalta neutraali. Se ei muuta valtion ja kuntien välistä suhdetta veron saajina.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla asian toisessa käsittelyssä keskusta tulee esittämään kan-

nustinvähennyksen käyttöön ottamista kunnallisverotuksessa, vähennyksen, joka kannustaa pieni- ja keskituloisia ja joka on sosiaalisesti oikeudenmukaisempi kuin hallituksen linja, joka aiemmin kerrotulla tavalla kohdentaa kielteisimmän antinsa juuri pieni- ja keskituloisiin ja lapsiperheisiin.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoro on tuttua puhetta täältä tämän syksyn ajalta. Olen kuitenkin aikaisemminkin muistuttanut siitä, että ed. Pekkarinen oli edellisen hallituksen eräs keskeinen ministeri silloin kun veroista päätettiin ja silloin kun tämän kansakunnan verot kohosivat pilviin ja aiheuttivat kerta kaikkiaan talouden räjähtämisen käsiin.

Kuten tiedetään, vuonna 1991 valtio sai vielä tuloveroa noin 41 miljardia markkaa. Kun sitten ed. Pekkarinen ja muut hänen edustajatoverinsa olivat ministereinä ja muuttivat tuloverotusta, kiristivät sitä äärimmilleen, niin viime vuonna tuloveroa kertyi noin 30 miljardia markkaa. Samanaikaisesti kun verotulot vähenivät, työttömyys räjähti käsiin ja työttömyysmenot totta kai nousivat myös pilviin.

Herra puhemies! Tosiasia on se, että tälläkin hetkellä kuitenkin näyttää siltä, että erityisesti työllisyystavoitteen toteuttaminen edellyttää sitä, että elvytystä suomalaisessa yhteiskunnassa tarvitaan lisää. Minä toivon, että kun hallitus valmistelee vuoden 97 budjettia, niin tämä otetaan huomioon silloin, kun tuloverotusta tarkastellaan.

Kaikesta hyvästä huolimatta on todettava, että ostovoima ei ole lisääntynyt riittävästi, jotta esimerkiksi palvelusektorilla voitaisiin työpaikkoja lisätä. Siinä mielessä toivon, että hallitus tosiaan miettii nyt tarkasti, kuinka paljon meillä on mahdollisuuksia verotuksen helpottamiseen ja tätä kautta ostovoiman aitoon lisäämiseen, ja samalla myös Suomen Pankki pyrkisi muuttamaan korkopolitiikkaansa samaan suuntaan kuin nyt on jo tapahtunut. Mutta kuten markkinoilla on todettu, edelleenkin Suomen Pankilla on varaa korkojen alentamiseen. Verojen ja korkojen alennusten kautta me todella saisimme aitoa ostovoimaa lisää suomalaisille.

Ed. P e n t t i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Pekkarisen kanssa samaa mieltä siitä, että hallituksen veropoliittinen linja ei käytännössä ole vastannut julkilausuttuja tavoitteita. Julkilausuttu tavoitehan on ollut se, että verotusta merkittävästi vähennettäisiin. Käytännössä viime tiedot kertovat, että 20 markkaa kuukaudessa per keskituloinen on vähennyksen suuruus. Työllisyyden ja kannustavuuden kannalta tällaisella toimenpiteellä ei ole mitään merkitystä. Tämän on vähän sellaista kiusantekoa, saman tyyppistä kuin että portsarille antaisi 5 penniä. Parempi sitten, ettei anna mitään.

Ed. Pekkariselle kuitenkin sanoisin sen, että hänen esittämänsä malli mielestäni jatkaa tätä pennilinjaa. Tässä puhutaan yhden prosenttiyksiköstä tai 0,2 prosenttiyksiköstä. Mielestäni nyt olisi tärkeätä paneutua asiaan ja hakea radikaalisti uusia malleja verotukseen ja tuoda niitä tähän saliin keskusteltavaksi, jotta päästäisiin työllisyys- ja kannustinongelman kimppuun.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan kuten ed. Penttilä oikeastaan jo ääneen lausuikin, ed. Elon on syytä huomata, että ei, ed. Elo, tulonsaajan veroaste laske juuri mihinkään vuonna 96 siltä tasolta, millä se on esimerkiksi tänä vuonna. (Ed. Elo: Mitä tapahtui viime hallituksen aikana?) Ei rasitteissa tapahdu muutoksia, ed. Elo. Missä tapahtuu muutos? Verorasitteen kohtaannossa tapahtuu muutos, ja se muutos on sitä, että suurituloisten verotus kevenee ja pienituloisten verotus — en väitä, että se kiristyy, mutta suhteessa sen käy paljon huonommin kuin suurituloisten verotuksen. Itse asiassa monien pienituloisten kohdalla kevennystä ei tapahdu lainkaan, mutta suurempituloisten kohdalla kevennys tapahtuu.

Mitä tulee ostovoimaan, josta ed. Elo puhui, yhdyn siinä hänen näkemykseensä, että ostovoimaa pitäisi voida lisätä, mutta siinä taas hallitus toimii omalla leikkauslinjallaan siten, että sillä nimenomaan vedetään ostovoimaa pois niiltä, joille ostovoiman lisäys olisi kaikkein tärkein ja suurin, leikkaamalla juuri lapsiperheiltä.

Mitä tulee ed. Penttilän näkemykseen, että keskustan esitys on aika vähäinen, niin se onkin, ainoastaan runsaat 700 miljoonaa markkaa pieni- ja keskituloisten verotusta keventävä, mutta isompiin remontteihin ei tässä yhteydessä ollut eri syistä mahdollisuutta. Jaan hänen huolensa siitä, että isompaan remonttiin sinänsä olisi aihetta ja perusteltu syy.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Monissa viime aikojen tutkimuksissa ja selvityksissä on todettu, että verotuksella on vaikutusta työllisyyteen. Näin on todettu esimerkiksi EU:n

kasvua, kilpailukykyä ja työllisyyttä käsittelevässä Valkoisessa kirjassa, samoin kuin Oecd:n selvityksissä ja Suomen Pankissa tehdyssä tutkimuksessa.

SAK:n piirissä on selkeä verolinja tänään se, että pitää nimenomaan työllisyyssyistä keventää matalapalkka-alojen verokiilaa. Tänään keskustan verolinja onkin SAK:n verolinja juuri tässä mielessä, että me haluamme pienituloisille verotuksen kautta helpotusta ja parantaa matalapalkka-alojen työllisyyttä. Näissä selvityksissä suositellaan erityisesti juuri matalapalkkaisen työvoiman eli pienipalkkaisten ansiotulojen verotuksen lieventämistä työllisyyden parantamisen nimessä.

Ed. Penttilä viittasi viimeaikaisiin tietoihin verotulojen kertymistä. On todellakin niin, että Veronmaksajain Keskusliitto on katsonut, että tälle vuodelle verotuloja on kertymässä 3,5 miljardia markkaa yli kertymän, mistä me olemme keskustelua yrittäneet käydä. Me voimme siis liikkua kyllä tuloverotuksessa erityisesti pienituloisten osalta kevenevään suuntaan.

Miten käytännössä voisimme pienituloisten palkansaajien osalta työvoimakustannusten verokiilaa kaventaa? On lähinnä kaksi mahdollisuutta: 1) Alentamalla pienituloisten palkansaajien ansiotuloverotusta, mistä kannustinvähennyksessä on kyse. 2) Porrastamalla työnantajan sosiaaliturvamaksu palkkatason mukaan pienipalkkaista työvoimaa suosivasti. Tämä on asia, mikä Suomessa pitää nyt selvittää.

On erittäin tärkeää huomata, että työttömyys ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys kohdistuu pahiten lyhyen koulutuksen saaneisiin matalapalkkaryhmiin. Erityisen tärkeää on edelleen huomata se, että pienituloisiin suunnattu verohelpotus lieventää kannustin- ja tuloloukkuja, jotka ovat nimenomaan pahimmat alimmissa tuloluokissa.

Sen vuoksi keskustan vastalauseessa esitetty avaus kannustinvähennyksen suuntaan on, ed. Elo, tärkeä periaatteellinen avaus. Meidän on voitava, ei vain puhua tulo- ja kannustinloukkujen purkamisesta, vaan todellakin on tehtävä jotakin, on avattava pää. Tässäkin suhteessa hallituksen piirissä puhutaan asiasta aika paljon. Mitään ei ole kuitenkaan tapahtunut.

Keskusta esittää vastalauseessaan otettavaksi todellakin kannustinvähennyksen kunnallisverotukseen. Se tulisi täydellä voimallaan vielä 80 000 markan tuloluokassa ja poistuisi 120 000 markan verottoman tulon osalta. On totta kai niin, että tämä ei ole riittävä määrä, vaan olisi voitava edetä enemmän, mutta tämä on hyvä päänavaus. Toivon, että eduskunta tämän täällä tänään hyväksyy. On siis korkea aika tehdä kannustin- ja tuloloukuille ja verokiiloille jotakin tässä työttömyyden tilanteessa.

Keskusta on tänään esittänyt oman talous- ja työllisyyslinjansa, joka on verotuksellisesti ja talouden kannalta työllistävämpi, oikeudenmukaisempi, kannustavampi, yhdellä sanalla sanottuna, järkevämpi linja. Se olisi nyt tärkeää todella ottaa vakavasti, koska voi käydä niin, että kultainen hetki parantaa työllisyyttä menee ohitsemme, kun hallitus selvittää ja selvittää ja työllisyyskouluttaa, kun pitäisi edetä hyvin voimakkaasti verokiilan, vakuusjärjestelyjen ja työmarkkinakentän rakenteellisen uudistuksen osalta.

Me olemme ottaneet SAK:n veromallista oppia. Ottakaa tekin, arvoisa vasemmisto. Tosin pienituloisten verokevennys ja työn verotuksen keventäminen verorakenteen muutoksen kautta on aina ollut keskustan oikeudenmukainen linja.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota vielä toiseen asiaan, mikä on keskustan vastalauseessa. Se koskee ensiasunnon hankkijoille osoitettua korotettua alijäämähyvitystä. Ensiasunnon hankintaa tulee edistää niin asuntopoliittisista kuin työllisyyssyistäkin ja erityisesti rakennusalan todella vaikean tilanteen vuoksi. Alijäämähyvitys säilyy hallituksen esityksessä ennallaan ja suhteellisesti ottaen alijäämähyvityksen muutoin noustessa heikkenee, vaikka sen korottaminen juuri nyt olisi erityisen tärkeää.

Me esitämme ensiasunnon hankkijoiden korkojen alijäämähyvityksen nostamista 5 prosenttiyksiköllä 35 prosenttiyksikköön. Tässäkään ei ole kysymys suurista miljoonamääristä, mutta tärkeästä periaatteellisesta avauksesta. Me emme hyväksy myöskään ylimääräisen korkovähennyksen leikkausta niin rajuna kuin hallitus esittää. Se tulee asettamaan opinto- ja asuntovelkaiset todella vaikeaan tilanteeseen. Esitämme, että ensi vuonna korkovähennys voisi olla hallituksen esittämän 5 prosentin sijasta sentään vähintään 8 prosenttia.

Verolinjaan ja työllisyyteen liittyy myös totta kai keskustan tänään esittämä linjaus eräiden palvelualojen arvonlisäverokannan alentamisesta sellaisilla aloilla, joissa tuotteita myydään suoraan kuluttajille ja jotka ovat kaikkein työvoimavaltaisimpia palvelualoja. Tähän liittyy myös pienten yritysten työvoimakustannusten radikaali huojennus.

Arvoisa puhemies! Me voimme veropolitiikalla edistää nyt työllisyyttä, rakentaa oikeudenmu-

kaisuutta, jos niin tahdomme. Asia on nyt eduskunnan käsissä. Tämä on tahdon asia.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilälle haluan todeta, että oppositiossa on helppo tehdä ehdotuksia verotuksen keventämisestä. Jos katsomme keskustan veropolitiikkaa edellisen hallituksen aikana, jolloin keskusta oli vastuussa, niin kyllä totuus on se, että yhdessä valtiovarainministeriön kanssa te jatkuvasti kiristitte palkan verottamista, tulojen verottamista, mutta olitte valmiita kaikkea muuta verotusta keventämään. Nimenomaan edellisen hallituksen toimenpiteiden johdosta valitettavasti on päädytty tilanteeseen, jossa meillä on todella valtava kannustinloukkuongelma ja myöskin verokynnys on huomattavan korkea. Toivon, että muistatte vielä mitä olette joitakin kuukausia sitten tehneet, koska tänään tuo on raaka tosiasia.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilä totesi, että valtiontaloudessa olisi ikään kuin liikkumavaraa noin 700 miljoonan markan verokevennykselle niin kuin heidän vastalauseessaan on todettu. Muistutan mieliin, että valtiontalouden velka on noin 350 miljardia ja edelleen kasvamaan päin. Meillä on myöskin maailman kirein tuloverotus.

Hallituksen esitys on mielestäni kannatettava, enkä yhdy siihen mielipiteeseen, mikä täällä esitettiin, että keskustan vastalauseessa esitetty verokevennys olisi jotenkin neutraali. Kyllä se kaventaisi toteutuessaan valtion tuloja 700 miljoonaa markkaa ja kyllä ne markat tarvitaan valtion velan lyhentämiseen.

Outona pidin myös sitä, että tämä erinomaisen järkevä linja löytyi vasta sen jälkeen, kun puolue on joutunut oppositioon.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kuuntelin hyvin tarkkaan, mitä ed. Ala-Nissilä puhui. Todella kun hän sanoi, että keskustalta on nyt tullut järkevämpi linja kuin hallituksen linja, jäin myös ihmettelemään sitä, miksei tämä järkevä linja sitten voittanut viime kaudella, jolloin ed. Ala-Nissilä oli hyvin keskeisesti veroasioissa mukana täällä. On tietysti helppo, niin kuin ed. Sasi totesi, puhua oppositiosta käsin ja todeta, että nyt ollaan järkevillä linjoilla. Minusta ed. Ala-Nissilä puhui sellaisia itsestäänselvyyksiä kuin että totta kai verotuksella on vaikutuksia työllisyyteen. Ed. Ala-Nissilä, miksi sitä ei havaittu viime kaudella, että verotuksella on vaikutusta työllisyyteen? Minkä takia verotuksen annettiin nousta pilviin, maailmanennätyskorkeuksiin ja työttömyyden samanaikaisesti räjähtää tässä suomalaisessa yhteiskunnassa? Miksi järki ei silloin voittanut, miksi se voittaa nyt, kun ollaan oppositiossa?

Niin kuin ed. Saarinen totesi, kun ed. Ala-Nissilä puhui siitä, että meillä olisi varaa liikkua tuloverotuksessa, kyllä viime vaalikaudella keskustan ollessa johtava hallituspuolue tämä maa velkaantui niin vahvasti, että liikkumavara aika pitkälle valitettavasti meni siinä yhteydessä.

Minä ymmärrän, herra puhemies, varsin hyvin hallituksen varovaisuuden tässä erittäin herkässä taloustilanteessa. Mutta henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, kun nyt näyttää siltä, että viennin veto on hiipumassa, että me tarvitsemme kotimarkkinoille elvytystä. Toivon, että hallitus nyt tarkkaan seuraa tilannetta ja erityisesti vuonna 97 viimeistään tekee sellaisia avauksia sekä verotukseen ja toisaalta Suomen Pankki myös korkoihin. Me tarvitsemme nyt sekä vero- että korkoelvytystä, jos me aiomme työllisyystavoitteen toteuttaa.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Veropoliittisen linjan osalta voi olla, että kaikilla puolueilla on oppimisen ja tarkistamisen paikka. Kiinnitän huomiota siihen, mihin pääministeri, oppositiojohtaja Lipponen viime vaalien alla. Hän sanoi, että päätöksiä on aina tehtävä ajassa. Me saimme todella konkurssipesän haltuumme vuoden 91 vaalien jälkeen ja jouduimme korjaamaan Suomen talouden ja jakamaan taakkaa oikeudenmukaisemmin, mikä on edelleen tärkeä periaate. Taloushan nousi 7 prosentin kasvuun, joka nyt uhkaa hiipua osin eräiden virheellisten painotusten takia.

Ed. Sasille voin todeta sen, että kyllä valtiovarainministeriö ja verojaoston johto olivat kokoomuslaisissa käsissä, vaikka varmaan oli joitain erilaisia painotuksia.

Arvoisa puhemies! Meidän on tehtävä nyt päätöksiä tässä ajassa, tässä työttömyystilanteessa. Kiinnitän huomiota siihen, että kaikki aivan viimeaikaiset tutkimukset kertovat siitä, että verotuksella on vaikutusta työllisyyteen. (Ed. Elo: Miksi puhuja huomaa sen nyt vasta?) Nimenomaan matalapalkka-aloilla meidän on saatava verokiilaa alemmaksi. Nyt meidän on toimittava tässä ajassa, tässä jättityöttömyyden ajassa, jotta voimme tätä asiaa, ed. Elo hoitaa.

Kuten sanoin, tuoreimmat tiedot kertovat, että 3,5 miljardia tänä vuonna on verotulojen

kertymä suurempi kuin on ajateltu. Voidaan liikkua kyllä, jos tahdotaan, näissä asioissa. Keskustan talous- ja työllisyyslinjassa on selitetty rahoitus näille kaikille, oikeudenmukaisempi rahoitus, kuten tulette havaitsemaan, kunhan kohta luovutan ed. Elolle meidän linjamme, jota voitte tässä päivän mittaan lukea.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Jotta ed. Elon ei tarvitsisi täysin asioista tietämättömänä mennä Poriin kotiseudulleen sunnuntainseudussa, niin palautan hänelle jälleen mieleen, mitä todella on tapahtunut.

Sosialidemokraatit ja kokoomus romuttivat Suomen talouden vuosina 87—91. Sen konkreettiset näkymät luonnollisesti tulivat esiin vasta Ahon hallituksen aikana 91—95, jona aikana sitten Ahon hallitus muurasi maan talouden perustan uudelleen, teitä varten. Silloin vuonna 91, ed. Elo, sosialidemokraatit kieltäytyivät systemaattisesti hallitusneuvotteluista, koska tiesivät, mihin maan talous oli viety 87—91 ja minkälainen ilmiö tulisi esiin Ahon hallituksen aikana. Te kieltäydyitte vastuusta silloin, turha on täällä nyt rääpiä näistä asioista, ainakin minun mielestäni.

Nyt olisi, ed. Elo, se aika, jolloin, niin kuin ministeri Viinanenkin aikanaan sanoi, kun vaihtotase on kääntynyt positiiviseksi ja maan talouden perusta on muurattu uudelleen, nyt olisi mahdollisuus elvyttää, mutta te teette toisin ja tulette näkemään, että te johdatte maan yhdessä kokoomuksen kanssa uudelleen uuteen syöksyyn tämän hallituskauden aikana.

Mutta, herra puhemies, tarkoitukseni oli puuttua erääseen ihan pieneen asiaan. Se koskee tuloverolain 144 §:ää, ylimääräistä korkovähennystä, joka sellaisenaan ei ole maata kaatava mutta on ilmiö eräästä yleisesti noudatetusta tavasta politiikassa eli siitä, että mihinkään ei voi luottaa.

Silloin Ahon muuraushallituksen aikana vuonna 92 annettiin ylimääräinen korkovähennys sellaisille asuntovelallisille, joilla oli enemmän velkaa kuin he voivat käyttää korkojen osalta varsinaisesti verotuksessa vähennyksenä. Se oli monelle varsin tervetullut. Moni jopa silloin otti velkaa ja hankki asunnon luottaen, että tämä korkovähennys on verotuksessa mukana sillä tavalla kuin oli luvattu. Nyt Lipposen hallitus, niin kuin pykälästä näkyy, kääntää tämän verovähennyksen aikaisemmin sovittua jyrkempään laskuun, kun taas keskustan vastalauseessa pyritään korkovähennys vuonna 96 pitämään hallituksen esittämän 5 prosentin sijasta 8 prosentissa, niin kuin on aikaisemmin ollut tarkoitus.

Korkovähennyksillä leikitteleminen yleensäkin asunnonhankkijan suhteen on kovin tuhoisaa. Nimittäin yleensäkin on ollut se linja, että kun luodaan jokin korkovähennyssysteemi, miten paljon asuntovelallinen voi asunnostaan aiheutuvia korkoja verotuksessa vähentää, tämä vuosittain muuttuu ja näinä aikoina yleensä sillä tavalla ja luonnollisestikin sillä tavalla, että korkovähennykset eivät ole noudattaneet sitä linjaa, johon asunnon ostaneet ja velkoihin joutuneet ihmiset ovat luottaneet. Tänä päivänä ihminen ei luota enää mihinkään ottaessaan velkaa asunnon ostoa varten ja laskiessaan, miten pystyy tuon velan hoitamaan. Siinä korkovähennykset verotuksessa ovat hyvin merkittävät. Niiden ansiosta jää ihmisen käteen huomattavasti enemmän rahaa kuin muuten, ja se raha on tietysti ensiarvoisen tärkeätä silloin, kun maksetaan velkoja ja korkoja.

Puheenvuoroni tarkoitus, herra puhemies, on kiinnittää huomiota siihen, että tässäkin 144 §:ssä Lipposen hallitus pettää vanhat aikaisemmat päätökset ja kääntää korkovähennykset tältäkin osin laskuun. Mutta tällä on se merkitys, että jos ihmiset eivät luota siihen, että heille annetaan mahdollisuus tiettyyn korkovähennykseen silloin, kun he velan ottavat, he eivät enää ota velkaa eivätkä osta asuntoa. Mielestäni, jos esimerkiksi velka otetaan asuntoon kymmenen vuoden ajaksi, silloin velanottohetkellä pitäisi kansalaisen tietää, mitkä tulevat olemaan asuntovelasta aiheutuvien korkojen vähennysoikeudet verotuksessa. Niiden pitäisi olla tuon 10 vuotta vähintään ne, jotka ne ovat velanottohetkellä, ja mieluimmin sillä tavalla, että mahdollisuuksien mukaan korkojen vähennysoikeutta lisättäisiin. Tämä herättäisi luottamusta sellaisissa kansalaisissa, jotka suunnittelevat asunnon ostoa. Mutta kun näitä veivataan joka vuosi ja tällä tavalla kuin Lipposen hallitus nyt petollisesti tekee, se vie ihmisiltä halun ostaa asuntoa ja halun ottaa riskejä velan muodossa.

Halusin tämän asian, herra puhemies, tuoda esille näin yleisenä asiana, vaikka tämä muu korkovähennys, josta nyt puhutaan, on tietysti asian käsittelyn ulkopuolella, mutta se liittyy tietysti ylimääräiseen korkovähennykseen jo kohdistumisensa ansiosta sillä tavalla kuin olen esittänyt.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi oli vielä kaudella 87—91 eri eduskuntaryhmässä ja muistaakseni SMP:n

eduskuntaryhmän puheenjohtaja, jolloin keskusta teki niitä merkittäviä ehdotuksia, jotka vaikuttivat myös sekä hallituksen politiikkaan että myös sitten, kun keskusta tuli itse hallitukseen vuonna 91. Muistan aivan hyvin silloin, kun olin eduskunnassa 87—91, että keskustan lisäehdotuksia oli aina monta miljardia verrattuna hallituksen esityksiin. Ei keskustalla ole ollut silloin eikä ole tänä päivänä sellaista talousviisautta, jota muu eduskunta voisi käyttää. Sitä paitsi ed. Aittoniemellä ei varmaan SMP:n ryhmän puheenjohtajana ollut sitäkään viisautta kuin oli keskustalla. Ed. Aittoniemi nyt ilmeisesti vallan muistelee vanhoja aikoja, vääriä aikoja.

Mitä tulee hallitusneuvotteluihin vuonna 91, joihin ed. Aittoniemi viittaa, kun itse olin niitten edustajien joukossa, jotka kärsivät Suomen kansan tyhmyydestä eli kun kansa silloin vaihtoi edustajia ja myös antoi keskustalle merkittävän vaalivoiton, putosin eduskunnasta, niin senhän nyt Suomen kansa näki, miten tässä kävi. Kun sosialidemokraattinen puolue kärsi suuren vaalitappion emmekä tulleet hallitukseen, se ei johtunut mistään pelosta, ed. Aittoniemi, vaan siitä, että Suomen kansa halusi nähdä toisen vaihtoehdon. Valitettavasti kansa joutui kokemaan aivan kamalia asioita, joita koskaan Suomen itsenäisyyden aikana ei ollut ennen tapahtunut, kun keskusta tuli johtamaan maan hallitusta.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän minä uskon, että se, että ed. Elo ei ollut viime kaudella eduskunnassa, vaikutti merkittävästi Suomen asioiden kulkuun. Me häntä täällä kaipasimme. (Ed. Wahlström: Todella!) Mutta nythän hän on täällä. Ehkä virkistän hänen muistiaan kuitenkin noista ajoista 87—91 sen verran, että silloinkin oli, ed. Elo, sama linja. Te silloinkin pudotitte suurituloisimpien verotusta. Silloin meillä vasemmistoliiton kanssa oli yhteinen linja tässä asiassa ja vihreiden kanssa. Silloin meillä oli yhteinen linja, jolla me vastustimme teidän silloisia esityksiänne. (Ed. Elo: Mutta te esititte lisämenoja budjettiin!) Keskusta esitti kireämpää verotusta kaikista suurituloisimmille. Me kirjoitimme sen ulos vastalauseeseen selkeästi, että me olemme sillä kannalla, koska se meidän mielestämme oli siinä tilanteessa oikeudenmukaista.

Mitä tulee lisämenojen esittelemiseen, viimeinen budjetti, jonka me jätimme, oli noin 900 miljoonaa markkaa, myönnän, suurempi kuin hallituksen budjettiraami. Mitä tulee ensi vuoteen, me olemme tänä päivänä jättäneet oman linjapaperimme, joka päätyy säästöjen osalta, budjetin loppusumman osalta samaan kuin hallituksen budjettiesitys. Sisältö on vain perusteellisesti erilainen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en ymmärrä sitä, mikä tekee minut olevaakin tyhmemmäksi siitä syystä, että olen ollut SMP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja. Se on aika erikoista. Ei kai ihmisen älykkyysosamäärä ole siitä kiinni, minkä ryhmän puheenjohtaja taikka mistä ryhmästä hän on. (Ed. Wahlström: Näyttää olevan!) Mutta haluan todeta, että jo silloin suuresti ihailin keskustan johdonmukaista ja linjakasta politiikkaa ja sitten eräänä päivänä olin siinä mukana.

Mitä tulee hallitusneuvotteluihin, herra puhemies, mennään nyt vähän pieleen, mutta kun sallitte ed. Elonkin tästä puhua ja minunkin puhua, vastaan siihen. Teidän vaalitappionne, te saitte 48 kansanedustajaa muistaakseni, on äärettömän vähän. Onko sosialidemokraattinen puolue niin vastuuntunnoton, että se muutaman kansanedustajapaikan menettämisen takia kieltäytyy hallitusvastuusta ja -neuvotteluista nimenomaan? Ei voi pitää paikkansa.

Mutta minä esitän, mikä oli syy ed. Elo. Kun te teitte budjetin, oli suuresti kunnioittamani eduskunnan varapuhemies silloin valtiovarainministerinä. Hän tietää sen paremmin, mutta häntä ei voi nyt tietenkään haastaa. Budjetti tehtiin silloin reilusti ylijäämäiseksi vuodelle 91 ja tulevalle Ahon hallitukselle. Minä en muista, kuinka se oli, mutta se saattoi olla parisen miljardia markkaa. Mutta jo kesäkuussa 91 havaittiin, että budjetti tulee olemaan vähintään 20 miljardia markkaa alijäämäinen. Silloin jokainen tyhmäkin tiesi, miksi sosialidemokraatit eivät astuneet hallitusneuvotteluihin. He tiesivät, miten tulee käymään, ja se näkyi jo kesällä 91. Sen vuoksi te ette tulleet, koska tiesitte, miten vuosien 87—91 hallitustoimilla te veitte Suomen silloin romukoppaan. Sitten Ahon hallitus neljän vuoden aikana muurasi uudet perustukset, joihin te kömpelösti yritätte nyt asettaa jotakin päälle, mutta käy loppujen lopuksi niin, että kaatuvat loputkin perustukset ja Ahon hallitus joutuu taas vuonna 99 astumaan uudelleen peliin.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. S a a r i n e n : Herra puhemies! Niin hyödytöntä kuin menneisyyteen katsominen onkin,

pakko on kuullun keskustelun perusteella pikkuisen vielä palata takavuosien asioihin. Ensinnäkin hämmästelen sitä, että eräät edustajat pitävät ikään kuin yksinoikeutenaan hyvin voimakkaiden ilmaisujen käyttöä. Puhutaan pettämisestä ja petoksesta. Juristina ed. Aittoniemen tulisi ymmärtää, miten vakavia tämän kaltaiset syytökset ylipäänsä ovat. Silloin hänellä varmaan on myös näyttöä näissä asioissa. Yleisesti ottaen meillä aivan liian usein sorrutaan ikään kuin henkilökohtaisuuksiin, kun näistä asioista keskustelua käydään.

Mutta mennäkseni sitten vuoden 91 taseeseen luovuttava tase, jonka silloinen eduskunta ja hallitus jätti, oli luokkaa 150 000 työtöntä ja 70 miljardia valtion velkaa. Nyt neljä vuotta asioita hoidettuaan Ahon hallitus jätti luovuttavana taseena lähes puoli miljoonaa työtöntä ja 350 miljardia markkaa velkaa. Jokainen voi päätellä: Kun minullakin oli mahdollisuus olla tässä talossa töissä vielä 91, tuolloin viimeiseen Holkerin hallituksen budjettiin keskustapuolue esitti vaikutuksiltaan noin 4—5 miljardin markan menojen lisäyksiä ja tulojen kavennuksia. Niiden nettovaikutus oli useita miljardeja. Jos olisimme eläneet silloisten keskustapuolueen oppien mukaan, Suomi-laivamme olisi vieläkin syvemmällä kuin se tällä hetkellä on. Ymmärrän sen houkutuksen, että oppositiosta käsin voi esittää mitä tahansa, kun tietää pomminvarmasti, että niistä ei joudu millään tavalla vastuuseen.

Sitten vähän verotuksesta. Muun muassa siinä yhdyn aikaisemmin esitettyihin käsityksiin, että verotusta tulisi käsitellä huomattavasti laajaalaisemmin kuin vain fiskaalisten tavoitteiden ja vaikutusten kannalta. Meillä on näissä asioissa liian yksipuolinen näkemys, ja verotusta käsitellään päätöksenteossa liian usein ikään kuin se olisi yhteiskunnan toimintojen yläpuolella tai ulkopuolella. Sillähän on kuitenkin, niin kuin tiedämme, hyvin elävä yhteys kaikkeen inhimilliseen toimintaan, ja yhä useammin pitäisi arvioida muita vaikutuksia kuin pelkästään vaikutuksia rahavirtoihin ja nimenomaan fiskaalisia vaikutuksia.

Kovin vähälle huomiolle oppositio jättää myös valtion taloudellisen tilanteen muuttumisen parempaan suuntaan. Te ette näytä antavan mitään arvoa sille, että pitkät korot ovat oleellisesti laskeneet ja että inflaatio on nollassa. Jo 200 000 markan velallisen kohdalta 2 prosentin koron alennus vuositasolla merkitsee 4 000 markkaa. Siihen 4 000 markkaan mahtuu niissä olosuhteissa jo monenlaisia hallituksen säästöpäätöksiä. Markkinoilla on kansalaisen kannalta sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Miten ne sitten ihmisiä kohtaavat, siitä meillä ei varmaan kenelläkään ole kovin yksityiskohtaista tietoa. Siinä mennään aika yleisellä tasolla.

Korostaisin myös: Katsokaa, hyvät ammattiveljet ja -sisaret sitä, mitä kaikkea Lipposen hallitus on pystynyt tämän toimikautensa aikana jo ratkaisemaan. Ensinnäkin hallitusohjelma tehtiin nopeasti, sen jälkeen säästöistä pystyttiin sopimaan, ja keskustapuoluekin oli hallituspohjaa koskevissa neuvotteluissa itse ilmoittanut, että jos keskustapuolueen listalla esitetyt noin 17 miljardin markan säästöt eivät riitä, sen jälkeen keskustapuoluekin on valmis leikkaamaan kansalaisille tehtävistä tulonsiirroista. Hallitus on toteuttanut ihan samaa politiikkaa, kuin mihin keskustapuolue on neuvotteluissa sitoutunut, jos olisi päässyt hallitukseen. Tuntuu siltä, että keskustapuolue on joutunut oppositioon. Hallitushalut olisivat olleet huomattavasti kovemmat.

Lipposen hallitus on myös säästöpakettien lisäksi myötävaikuttanut hyvin oleellisella tavalla tuporatkaisuun. Viime vaalikaudella siitä ei ollut mitään tietoa, että olisi kolmikantasopimuksia ylipäätään käyty. Nyt on toisenlainen kulttuuri maan asioiden hoidossa. Myös työllisyysohjelma on tehty. Olisi mielenkiintoista verrata, millä tavalla Lipposen työllisyysohjelma suhtautuu Ahon hallituksen työllisyysohjelmaan. Ahon hallituksen työllisyysohjelmaa en ole saanut mistään luettavakseni, liekö sitä koskaan laadittukaan. Nyt paraikaa ollaan ponnistelemassa rakennusalan työllisyyden parantamiseksi, muun muassa inventoidaan kaikki peruskorjaushankkeet ja pyritään sitä kautta vaikuttamaan työttömyyden alenemiseen. Kaiken lisäksi, niin kuin hyvin tiedätte, työllisyys tässä maassa on parantunut. Työttömyysluvut eivät ole lähteneet toivotulla tavalla laskuun, koska markkinoille on tullut uutta työvoimaa. Toivoisi, että nämäkin voisivat olla keskustelussa mukana ja voitaisiin tosiasioina tunnustaa.

Ed. Vistbacka merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen ei kyllä kovinkaan paljon puhunut tuloverolaista. Hän aloitti puheenvuoronsa toteamalla, ettei pitäisi taaksepäin katsoa, mutta katsoi kuitenkin aika paljon taaksepäin.

Haluan kommentoida eräitä väitteitä, joita ed. Saarinen esitti. Pitää paikkansa, että oli 150 000 työtöntä vuonna 91 ja valtion velka 70 miljardia, mutta ei kai voi kuitenkaan väittää, että Ahon hallitus olisi ollut syypää siihen pankkikriisiin, joka alkoi jo vuonna 91. Jos ed. Saarinen on sitä mieltä, haluaisin tietää, mitkä ne Ahon hallituksen tekemät päätökset olivat, jotka johtivat pankkikriisiin, tai mitkä olivat ne päätökset, jotka johtivat siihen, että työllisyystilanne karkasi käsistä. Minä voin kyllä sanoa, mitkä minä oletan olevan syyt siihen. Suurin syy oli ilman muuta se, että teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta oli alle 20 prosenttia, vaihtotase oli ollut alijäämäinen vuodesta 78 lähtien eli olimme syöneet vuosittain enemmän kuin olimme tienanneet. Nämä olivat minun mielestäni ne syyt. Mutta mielellään kuulisin joskus, mitkä olivat ne yksityiskohtaiset Ahon hallituksen tekemät päätökset, jotka tähän johtaisivat.

Sitten hieman niistä nopeista säästöistä ja nopeasta budjetin teosta. Jos lopputulos on hyvä, niin silloin on hyvä, jos päätökset tehdään nopeasti. Mutta minun vakaa käsitykseni on se, että budjettileikkaukset eivät ole sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Ne sosiaaliset leikkauspäätökset, mitkä Ahon hallitus teki, puretaan ja sitten tehdään lisää epäsosiaalisia päätöksiä. Tämä ei voi olla oikein. Olen varmasti niin kuin monet muut tässä salissa todenneet, että ei esimerkiksi meikäläisiltä, keski-ikäisiltä, joilla ei ole enää lapsia kotona ja joilla on työpaikka, oteta mitään, mutta meille annetaan kyllä hyvin paljon.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostamani ed. Saarinen, joka yleensä käyttää hyvin analyyttisia ja myös sen sisältöisiä puheenvuoroja, että niihin monesti voi yhtyä, joskus kuitenkin käyttää hieman toisen sisältöisiä puheenvuoroja. Ehkä lausun pari ajatusta liittyen hänen puheenvuoroonsa.

Kyllähän se niin on, että se perintö, joka silloin kaatui Ahon päälle vuonna 91, oli huikea perintö. Sen vuoden aikana työttömyys lisääntyi yli 160 000:lla, kansantalous velkaantui noin 30 miljardilla markalla, kilpailukyky oli menetetty ja julkiset menot, valtion ja kuntien menot, olivat lähes 20 prosentin suuruisessa kasvussa. Tulot romahtivat, julkiset menot menivät ylös. Sen yhtälön kääntäminen tilanteessa, jossa lisäksi talouden sisään oli leivottu Holkerin hallituksen aikana pankkikriisin kaikki ainespuut. Neuvostoliittokin kaatui, eikä sillekään Ahon hallitus oikeastaan paljon mitään voinut. Se kaatui, se romahti ja siitä aiheutui meille monien monien miljardien suuruiset vaikeudet.

Näissä oloissa talouden kääntäminen Euroopan nopeimpaan kasvuun, mikä oli perintö Lipposelle, oli kova urakka, eikä siitä selviytynyt ilman verinaarmuja. Niinä verinaarmuina jäljelle jäi valtion velka, joka tilanteessa, missä kansantalous on nyt ylijäämäinen, sen valtion velan kesto on kuitenkin asia, josta me selviydymme. Kun kansantalous ensi vuonna ja tänäkin vuonna tulee olemaan 15—16 miljardia markkaa ylimääräinen, siitä me selviydymme.

Sen perinnön kanssa eläminen nykyiselle hallitukselle on verrattomasti helpompaa kuin toimeen tuleminen sen taakan kanssa, minkä Ahon hallitus edeltäjältään sai. Nyt vain näyttää siltä, että Lipposen hallitus tuhlaa tuon perinnön. Työttömyys ei enää juurikaan parane. Siitä viimeiset lukemat kertovat ikävää kieltä.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Viime vuosien poliittista historiaa on valaistu aika perusteellisesti. Päiväjärjestyksen mukaan kysymys on tässä asiakohdassa tuloverolain ja korkotulojen lähdeverosta annetun lain muuttamisesta, ja nämä ovat ensi vuoden budjettilakeja.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietysti selvää se, että kyllä vanhoilla tapahtumilla on vaikutusta tähän päivään, varsinkin sillä, mitä viime vaalikaudella tapahtui. Niitä vahinkoja olemme nyt tässä korjaamassa.

Halusin alustavasti käyttää tämän vastauspuheenvuoron ed. Saarisen erittäin tasapainoisen puheenvuoron johdosta, jossa kuitenkin kiinnittäisin huomiota siihen, kun ed. Saarinen puhui inflaatiosta, että olemme nollainflaatiossa. Minä pidän sitä virheellisenä. Olen sitä mieltä, että Suomen Pankki on liioitellut inflaation vaaraa. Nyt oikeastaan pankki on ottamassa takaisin näillä korkojen alennuksilla sitä ainoastaan, mitä pankki alkuvuodesta nosti korkoja. Toivon, että tässä suhteessa saataisiin jonkinlaista hienosäätöä aikaan. En ole kaipaamassa mitään inflaatio — devalvaatio-kierteitä, mutta kyllä kansantalouden dynamiikka nyt edellyttää, että laskemme korkoja ja saamme myöskin verojen kautta elvytystä aikaan.

Herra puhemies! Sen verran vielä palaan vuoden 91 tapahtumiin — ed. Pekkarinen nyt lähti pois valitettavasti — että silloinhan mark-

ka kytkettiin ecuun kesäkuussa, mikä oli Ahon hallituksen ensimmäisiä tekoja. Me kaikki tiedämme, että se tapahtui epärealistisella markan arvolla, jonka jo monet näkivät vuoden 91 kesäkuussa. Kun Ahon hallitus astui virkaansa yhdessä valtiovarainministeri Viinasen kanssa, minkään näköistä arvoa ei annettu esimerkiksi työmarkkinaosapuolten yhteistoiminnalle. Todettiin vain, ettei tällaisilla yhteiskuntasopimuksilla ja muilla eikä erityisesti tulopoliittisilla ratkaisuilla ole mitään todellista arvoa. Sellaisia ei tarvittu. Hallitus vain vastaa budjettipolitiikasta. Työllisyys jäi muka työmarkkinoiden hoidettavaksi. Todellisuudessa hallitus ei vastannut yhtään mistään.

Mitä vielä, herra puhemies, ed. Aittoniemeen tulee, hän puhui tyhmyydestä ja viisaudesta, oliko tyhmää olla SMP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja. Minun mielestäni se varmaan sitä oli. Kysyisin samalla ed. Aittoniemeltä: Lisääntyikö viisaus siitä, kun siirtyi keskustan eduskuntaryhmään?

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saariselle, joka on urheilumiehiä, toteaisin, että politiikka ei ole nopeuslaji, vaikka se on joukkuelaji sinällään. Ei tässä tarvitse olla lännen nopein, täytyy olla mieluummin lännen viisain. Tosin nyt työllisyyden suhteen päätösten toteuttamisella on tavaton kiire, jotta tämä kultainen hetki parantaa työllisyyttä ei mene ohi.

Siinä tulenkin, arvoisa puhemies, tuloverolakiin ja niihin kahteen asiaan, mitä tässä esityksessä on, nimittäin matalapalkka-alojen verokiilan kaventaminen on viimeaikaisten tutkimusten mukaan selvästi työllisyyden kannalta myönteinen asia. Siinä keskustan vastalauseen kannustinvähennys, joka on päänavaus tähän suuntaan, kannattaa ottaa vakavasti.

Toinen asia, mikä tähän liittyy, on ensiasunnon hankkijoiden alijäämähyvityksen korottaminen. Tottakai me tarvitsisimme rakennusalan elvyttämistä. Asuntopoliittisestikin on järkevää rakentaa uusia asuntoja. Kun kuuntelee pankinjohtajien lausuntoja, lukee lehdistä ja kuuntelee työmarkkinajärjestöjen johtajien lausuntoja, niin kaikki puhuvat siitä. Nyt pitäisi korkovähennyksillä tulla ensiasunnon- ja asunnonhankkijoiden tueksi ja elvyttää tämä asia.

Mielestäni nyt me voisimme hyväksyä tämän keskustan vastalauseessa olevan esityksen alijäämähyvityksen korottamisesta ja tehdä jotakin rakennusalan työttömyyden hyväksi.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Esitettyjen vastauspuheenvuorojen johdosta toteaisin ensinnäkin, että täällä eräät ottivat käsittelyyn pankkikriisinkin. Minä en maininnut puheenvuorossani mitään pankkikriisistä saatikka, että olisin syyllistänyt siltä osin jonkun tahon. Myöskään ei ole esitetty vaihtoehtoja näille ratkaisuille, joita hallitus esittää. Arvostellaan, jopa haukutaan, mutta vaihtoehtoja ei rohjeta esittää.

Sitten tähän nimenomaan se veroasia, joka nyt on käsittelyssä. Kun tässä yhteydessä keskustapuolue sanoo olevansa pienituloisten puolella, niin se poikkeaa teidän verolinjastanne. Vain jokin aika sitten, kun käsiteltiin lahja- ja perintöveroasioita, te olitte puolestanne kaikkein suurituloisempien puolella. Te olette kovin ristiriitaisia.

Lopuksi toteaisin, että kyllä tässä salissa jokainen riitasointuinen puheenvuoro huonontaa Suomen asemaa.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron noin 15 minuuttia sitten, jolloin vastauspuheenvuoroja ei jaettu, eli pyysin sen takia sitten puheenvuoron. Se koski lähinnä ed. Ala-Nissilän puheenvuoroa ja olisin puuttunut aivan samoihin asioihin, joihin ed. Saarinen puuttui hyvin asiallisesti. Hämmästelin, että kun ed. Ala-Nissilä käytti täällä talouden tunnuslukuja, hän kuitenkin unohti mainita velan kertymän ja työttömyyden syventymisen.

Ed. Ala-Nissilä sanoi aivan oikein, että päätöksiä pitää tehdä ajassa. Kun työttömyys syveni viime kaudella, niin löytyykö vastaavaa luetteloa, mitä on tehty vähätuloisten ihmisten verotuksen keventämiseksi. Löytyykö vastaavaa, kuin jonka juuri vuosi sitten vaalien alla julkaisitte muun muassa Suomenmaassa ja taisi olla jossakin iltapäivälehdessäkin, 15 kohtaa, jotka ed. Ala-Nissilä oli korjannut verojaoston jäsenenä maatalousväestön verotusta. Toivoisin, että edes kolme vastaavaa kohtaa löytyisi, jotka olisi tehty palkansaajien eduksi.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on käyty kinastellen keskustelua, jossa monet tosiasiat ovat unohtuneet, vaikka nuo tapahtumat, joista on puhuttu, eivät todellakaan kovin kaukana ole.

Täällä ed. Saarinen puhui siitä, että ei pitäisi puhua pettämisestä. Minä olen pärjännyt tuolla kentällä erittäin hyvin viime aikoina, kun olen suoraan lukenut sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton vaalienaluspuheita. (Ed. Elo: Ne oli-

vat hyviä puheita!) — Nämä puheet ovat erittäin viisaita ja hyviä puheita ja niillä pärjää Suomessa tällä hetkellä missä tahansa. Jos te puhutte nyt toisella tavalla, niin silloin on täysin oikeudenmukaista puhua pettämisestä. (Ed. Elo: Mikä kohta on petosta siellä?)

Kokoomuksen taholla on muun muassa ed. Sasin suulla tuotu esille se, että edellinen hallitus kiristi verotusta ja teki niitä ja näitä huonoja talouspoliittisia päätöksiä. Tässäkin on huonoa muistia mukana valtavan paljon, koska Iiro Viinanen oli edellisenkin hallituksen valtiovarainministerinä ja muistaakseni ed. Sasi ja kumppanit valiokunnassa ja myös isossa salissa yksimielisesti tukivat Viinasen vero- ym. linjauksia. Tosin ed. Sasi taisi välillä vähäsen horjua.

Ed. Aittoniemelle huomauttaisin tuosta, kun hän ei muistanut kertomansa mukaan budjettilukuja vuodelta 91. Silloinhan Holkerin hallituksen viimeinen budjetti oli 8 miljardia markkaa ylijäämäinen, siis vuodelle 91. Kun Ahon hallitus sitten aikanaan toteutti tuon vuoden 91 budjetin, niin lopputulos oli 22 miljardia markkaa alijäämäinen elikkä yhden vuoden aikana Suomen taloussyöksy Holkerin hallituksen jäämistöllä oli 30 miljardia markkaa. Siis liki 30 miljardia markkaa yhden vuoden aikana, jolloin työttömyys lähti voimakkaaseen laskuun, verotulot alenivat, muun muassa työttömyydenhoitomaksut lisääntyivät ja tästä seurasi tämä paha syöksy, joka johti sitten ennennäkemättömään velanottoon.

Mitä, herra puhemies, tulee tähän esitykseen, josta keskustelemme, niin mielestäni tämä tehty vastalause on hyvin oikeudenmukainen ja taatusti niitten periaatteiden mukainen, joita sosialidemokraatit ja vasemmisto viime vaalien alla esittivät. Kannatan tätä vastalausetta täydellisesti ja yhdyn siihen, mitä ed. Aittoniemi täällä ansiokkaasti toi esille, että nyt on tärkeätä palauttaa kansalaisten luottamus siihen, mitä hallitus ja eduskunta aikovat tehdä, jotta päästäisiin normaaliin tilanteeseen. Siis ihmiset haluaisivat ottaa lainaa asiallisiin kohteisiin, omaan kotiin, yrityksiin jne. ja että nämä lainanottajat pystyisivät luottamaan siihen, että myöskin ensi vuonna tai ehkä viiden ja kymmenenkin vuoden jälkeen tilanne on sama eli luotonoton hetkellä tehdyt laskelmat voisivat pitää paikkansa myös vastaisuudessa.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Puisto täällä viittasi ensinnäkin viime vaalikauden veropolitiikkaan maatalouden osalta. Pitää paikkansa, että meillä tehtiin pääoma- ja yhteisöverouudistus, joka sinällään oli onnistunut verouudistus. Samoin tehtiin eräitä EU-sopeutustoimia maatalouden suhteen. Kun tänään liikutte Varsinais-Suomessa maatiloilla ja katsotte heidän arkeaan, minä en kadehtisi. Sinne ei ole varmaan mitään ylimääräisiä etuisuuksia mennyt. Tilanne on päinvastoin aika vaikea.

Arvoisa puhemies! Meidän kyllä pitää katsoa nyt käytettävissä olevia tuloja, miten ne kehittyvät eri tulonsaajaryhmissä. Täällä viitattiin vasemmiston edellisiin puheenvuoroihin. Minä en lähde niitä muistelemaan enempää, mutta muistan ed. Tiusasen aloitteen tämän vaalikauden alussa. Se oli hyvä ja oikean suuntainen aloite. Se on nyt vain hukkunut johonkin. Toivottavasti hän tulee sen esittämään. (Ed. Laakso: Seuraavien vaalien jälkeen!) — Seuraavien vaalien jälkeen.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies, sanoisin todella pääministeri Paavo Lipposen ajatuksen vaalien alla, että päätöksiä pitää tehdä ajassa. Nyt me olemme tässä ajassa. Meidän pitää tehdä työllisyyden eteen poikkeuksellisen paljon, ja toivon, että sosialidemokraattiset edustajat voivat tässä yhteydessä hyväksyä kannustinasiana pienituloisten verotuksen keventämisen, jossa veroloukkuongelma on pahin, ja ensiasunnon hankkijan alijäämähyvityksen korotuksen. Toivon, että edustajat kertovat kuitenkin terveisiä ja näkemyksiään ministeri Arja Alholle, että mahdollisimman nopeasti pääsemme näissä liikkeelle, jotta voisimme työllisyyttä parantaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 64/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 36/1995 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 36.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys verohallintolaiksi ja laiksi verotusmenettelystä sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 131/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 37/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 37.

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Tässä on lakikokonaisuus, jossa esitetään muutettavaksi verohallintolakia, lakia verotusmenettelystä ja eräitä niihin liittyviä muitakin lakeja. Keskusta voi hyväksyä verotusmenettelylain ja nämä muut lait mutta kyllä katsomme yhdessä kristillisen liiton kanssa vastalauseessa, että verohallintolaki, joka ei ole talousarviolaki, vaatisi välttämättä paremman valmistelun. Tämä on kyllä toteutettu varsin kiireessä ja puutteellisen valmistelun jälkeen. Tähän liittyy monia periaatteellisia kysymyksiä paikallishallinnon osalta. Tähän liittyy periaatteellisia näkemyksiä veronmaksajan oikeussuojan osalta ja tähän liittyy myöskin tärkeitä toimivaltakysymyksiä.

Pahin ongelma tässä on se, että hallituksen esityksen mukaan päätösvalta verohallinnossa tulisi keskittymään hyvin pitkälle lääninverojohtajille ja verohallituksen pääjohtajalle. Me siirtyisimme siis kaksiportaiseen verotukseen, jolloin verotoimistoista tulisi lähinnä teknisiä toimistoja ja paikallishallinnon rooli olisi menetetty.

Jos tämä laki hyväksytään, niin tämän jälkeen nämä virkamiehet, lääninverojohtajat ja verohallituksen pääjohtaja, päättävät Suomessa paikallishallinnon olemassaolon, palvelun laadun ja laajuuden. Nimittäin esityksen mukaan veropiireistä päättäminen siirtyisi valtioneuvostolta, kun se on nyt ollut valtioneuvoston täysistunnon käsissä, verohallitukselle ja verotoimistoista päättäisi yksi virkamies eli lääninverojohtaja. Arvoisa puhemies! Tämä on vastoin kaikkia paikallishallinnon periaatteita. Esimerkiksi työvoimapiireistä, kun sitä hallintoa on uudistettu, päättää edelleen valtioneuvosto. Ei se ole kenenkään virkamiehen käsissä.

Eräs erittäin tärkeä näkökohta tähän liittyy myöskin harmaan talouden osalta. Jos ja kun me aiomme saada harmaata taloutta kontrolliin, se edellyttää toimivaa paikallista verohallintoa. Kun vajaat kymmenen vuotta sitten verojen perintä siirrettiin lääninverovirastoihin, niin tämän jälkeen Suomessa alkoivat verojäämät kertyä ja ovat kertyneet todella huolestuttaviin mittoihin. Ei enää ole tätä paikallista tuntemusta, paikallista sosiaalista kontrollia, mitä välttämättä tarvittaisiin. Näen edelleen, että harmaan talouden verotusongelmien kannalta juuri paikallinen verohallinto on ollut ja on avainasemassa.

Hallituksen esitys sisältää myös veronmaksajan oikeussuojan kannalta huonosti harkittuja muutoksia esimerkiksi oikaisulautakunnan kokoonpanon osalta. Viime vaalikaudella hallituksen esitystä muutettiin eduskunnassa niin, että kuntakohtaisessa jaostossa on aina kolme jäsentä. Tämä turvaa sen, että jaostossa on mukana tuloverolain asiantuntija, ehkä elinkeinoverolain asiantuntija ja maakunnissa myöskin maatalousverolain asiantuntija. Nyt yksi näistä kolmesta jää pois, kun pääsääntö ei tunne kolmea jäsentä, ja tämä on huono asia. Tämäkin osaltaan edistää kulkemista kohti virkamiesverotusta.

Arvoisa puhemies! Mielestämme ei kyllä nyt ole perusteltua siirtyä kokonaan virkamiesverotukseen Suomessa. Ei muuallakaan ole pelkästään virkamiesverotukseen juuri menty. Ei ole syytä lähteä siitä, että meillä kokonaan poliittinen kontrolli verohallinnon paikallishallinnon osalta jäisi pois.

Niinpä tämän lakipaketin osalta verohallintolain uudistaminen vaatii kyllä paremman ja perusteellisemman valmistelun. Varmasti ensi vuoden aikana se voidaan tehdä ja ottaa siinä huomioon paikallishallinnon näkökohdat, harmaan talouden kontrolliin saaminen ja tietty kansanvaltainen kontrolli, joka aina kuitenkin täytyy kaikissa viranomaistoiminnoissa olla. Sen vuoksi tulemme lakiesityksen kolmannessa käsittelyssä esittämään verohallintolakiesityksen hylkäämistä.

Arvoisa puhemies! Jos saan vielä hetken jatkaa verotusmenettelylaista, siinä valiokunta on puuttunut aika oleellisiinkin kohtiin. Ongelmakohtana erityisesti nostan esille viivästyskoron. Siltä osin kuin verotus viivästyy, korkokanta on nelisen prosenttiyksikköä korkeampi kuin siinä tapauksessa, että veronmaksaja on saamassa veroja takaisin. Tämä on ainakin arvonlisäverotuksen osalta ongelma, kun myös verotuksen vähennyskelpoisuus korkojen osalta poistuu.

Nimittäin meillä on arvonlisäverotuksessa, kun sitä on muutettu soveltuvaksi EU-järjestelmään, todellisia ongelmia kentällä ja yrittäjät

ovat aikamoisissa vaikeuksissa. Kun se on itseverotusta, on kyllä kohtuutonta, että ainakaan tämän verotuksen osalta nyt mentäisiin näin nopeaan veronjäämäkoron korottamiseen. Mielestäni arvonlisäveron osalta tässä suhteessa täytyy asiaa vielä erikseen harkita ja jättää vanha menettely voimaan.

Lopuksi kiinnitän huomiota samaan, mikä valiokunnan mietinnössäkin on ollut verojen lykkäämisen osalta. Kun maksut tulevat lähemmäksi toisiaan, yrittäjille voi tulla likviditeettiongelmia verojen vuoksi. Valiokunta on tähän kiinnittänyt huomiota siinä mielessä, että verohallinnossa, niin kuin on luvattu, oltaisiin poikkeukselisen joustavia verojen maksujen osalta ja tällä tavalla voitaisiin työllistävien yrityksien tilannetta helpottaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä korostan sitä, että verohallintolakia ei tässä muodossa pitäisi nyt eduskunnan hyväksyä.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä totesi, että harmaan talouden estämisessä paikallisella verohallinolla olisi ratkaiseva asema. Ehkä olisi voinut olla teillä vähän perusteluja väitteelleenne. Katson, että harmaan talouden estämisessä ja torjumisessa on käytettävä myös muita keinoja eikä tämä ole mielestäni paras ratkaisu.

Mitä tulee verohallinnon rajoihin eli siihen, että veropiirien rajat määräisi verohallitus ja paikallisten verotoimistojen lukumäärä olisi lääninveroviraston lääninverojohtajan ratkaistavissa, olen kyllä samaa mieltä, että siinä on uhkatekijöitä. Eduskunnan tulee myös tulevaisuudessa valvoa, johtaako se mielivaltaisuuksiin ja huononnukseen nykyisestä tilanteesta.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilä viittasi yritysten mahdollisiin likviditeettiongelmiin. Tällä hetkelläkin voimassa olevan lainsäädännön mukaan verottajalla on mahdollisuus niin harkitessaan myöntää verojen maksulle lykkäystä olosuhteista riippuen.

Toisin kuin ed. Ala-Nissilä minä luotan virkamiesten kykyyn suorittaa verotusta. Pidän suomalaisten virkamiesten ammattitaitoa ja moraalia korkeana. Johtosuhteita on syytä selvittää ja selkiyttää. Tässä hallituksen esityksessä johtosuhteet selviävät varsin hyvin.

Harmaan talouden ongelma on hyvin suuri. Saattaa olla, että tämä esitys, jonka hallitus on tehnyt, pitää sisällään myös sellaisia elementtejä, että harmaata taloutta päästään katsomaan keskitetymmin, tarkemmin ja tehokkaammin.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saariselle totean, että ei kysymys olekaan siitä, ettemmekö luottaisi virkamiesten toimintaan. Kysymys on siitä, siirrymmekö täydelliseen virkamiesverotukseen ja virkamiesten päättämään paikallishallintoon verotuksen osalta. Mielestäni sitä pitäisi vähän vakavammin harkita ja jättää tietty poliittinenkin kontrolli vielä mukaan hallintopuolelle. Politiikalla ei verotuksessa tietenkään ole mitään tekemistä, se on virkamiestyötä, mutta myös veronmaksajien oikeusturvasta tässä maassa on eduskunnassa vielä meidän tehtävämme kyllä huolta kantaa.

Ed. Karpion puheenvuoron osalta: On, totta kai, niin kuin sanoitte, eli harmaan talouden osalta vaaditaan paljon muuta kuin sitä, mikä voidaan verotoimistoissa tehdä, nimenomaan lääninverovirasto- ja verohallitustasolla ja muutoinkin. Mutta kyllä kokemus osoittaa, että paikallistuntemus ja -tietämys ja tietty kontrollin läheisyys on aina hyvä asia. Oltiinpa vaikka koulussa, niin pienessä koulussa kuri säilyy paremmin kuin jättikoulussa, jossa ihmisiä ei tunneta. Kyllä verohallinnossa on vähän sama asia. Kun me viemme asiat suurille paikkakunnille, missä ei enää ole tuntumaa kenttään, tulee lisää ongelmia harmaan talouden osalta ainakin. Verojen perinnän siirto kokonaisuudessaan lääninverovirastolle — kun katsoo tilastoja, milloin jäämäkertymät alkoivat — aika lahjomattomasti kertoo mielestäni tästä ongelmasta.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Keskustan vastalause perustuu siihen, että verohallinnon muutosta on valmisteltu kiireisesti. Valtaosaltaan verolait ovat peräisin vuodelta 1960, ja niitä on vuosien aikana valmisteltu, joten kiire tuskin on oikea peruste. Kysymys on erittäin suuresta hallintomuutoksesta, joka ei kosketa pelkästään organisaatiota, vaan tavoitteena on myös tehdä verotus asiakkaan, verotettavan, kannalta mielekkäämmäksi.

Ed. Ala-Nissilän arvostelema asioiden keskittäminen veropiireihin on normaalin asiakkaan etu. Silloin, jos kysymys on suuryrityksistä, niin jo tällä hetkellä tiedämme, että suuryritykset keskittyvät kolmeen neljään veropiiriin, Uusimaa, Turku, Häme, en muista, mikä olisi neljäs. Näihin voidaan myös keskittää asiantuntemus suuryritysten verotuksesta, asiantuntemus kansain-

välistä kauppaa käyvien yritysten verotuksesta ja ennen kaikkea näiden yritysten neuvonta. Turhaa byrokratiaa poistetaan oleellisesti tämän asian yhteydessä. Muun muassa tähän mennessä yhteisöjen ja yritysten on maksettava eri veromuotoja eri päivinä eri tililleepanokorteilla lähinnä juuri veron nimikkeen mukaan. Nyt asiakasta kohdellaan kokonaisuutena ja hän voi toimittaa veronmaksunsa yhdellä verolapulla ja saada täten jouhevammin asiansa hoidetuksi.

Yksittäistä kansalaista myös tämä organisaation muutos tulee helpottamaan siltä osin, että tavoitteena on, että voisimme asteittain luopua kokonaan veroilmoitusmenettelystä. Tavallisella palkansaajalla vähennysten poistuttua on hyvin vähän sellaista ilmoitettavaa verottajalle, joka ei kävisi ilmi jo hänen palkkaverokirjastaan, ja lähinnä kyseeseen tulevat silloin pankkilainat.

Paljon keskustelimme jaostossa siitä, onko tietosuojan vastaista, että mahdollistetaan pankeille ilmoitusoikeus lainojen määrästä, tarkoituksesta ja koroista. Kuitenkin päädyimme siihen, että tämä on mahdollista, kun se rajoittuu näihin tietoihin. Nämähän ovat niitä tietoja, joita verovelvollinen haluaa itsekin kiikuttaa verottajalle, jotta ne otettaisiin hänen verotuksessaan huomioon. Monipa välttyy nyt siltä, että hänen tarvitsisi vuodenvaihteessa maksaa pankkeihin lisämaksua, kun hakee tositetta, joka on kadonnut. Se tieto menee automaattisesti. Tähän jaosto kuitenkin puuttui siltä osin, että haluamme että sitä erityisesti tarkkaillaan. On huomattava, että mikäli verottajalle menee väärää tietoa, vastuu on tiedon vastaanottajalla, ei luovuttajalla.

Vielä keskittämisestä sen verran, että selvästi on nähtävissä tavanomainen muutosvastarinta, joka tuli voimakkaimmin esiin alueellisten verojohtajien asiantuntijaedustajan puheessa, jossa pelätään, että valta viedään minulta tai että minulta myös lähtee mahdollisesti palli. Kyllä on käytäntö osoittanut sen, että joka tasolle varmasti tulee jäämään riittävästi tehtäviä, kuten pääjohtaja Tammi sanoi asiantuntijana. Uhattuna olemisen pelko on katteeton, mutta se, että läänin verojohtajalla on oikeus ottaa asioita käsittelyynsä alueellisesta käsittelystä, on mielestäni eräs ase talousrikollisuutta vastaan ja harmaan talouden paljastamisen puolesta. Saattaa olla niin, kuten totesimme jaostossa, että joissakin tapauksissa suuri osa kunnan asukkaista voi kokea, että verojohtaja on jäävi. Silloin on hyvä, että asia voidaan siirtää seuraavalle tasolle.

On myös muistettava, että tässä uudessa organisaatiossa alleviivataan sitä, että kukin veropiiri on tulosvastuullinen siltä osin, että sille asetetaan tavoitebudjetti, joka tulee saavuttaa. Uskon, että joka ikinen verojohtaja niin läänin tasolla kuin alueellisesti saa tehdä reippasti töitä, jotta tämä tavoite saavutetaan.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Niin kuin sanoin, tässä verotusmenettelylaissa on ihan myönteisiä uudistuksia kuten mahdollisuus käsitellä suuria yrityksiä kootusti. Ed. Puisto, en minä ole sitä arvostellut, on hyvä asia että voidaan niitä katsoa kokonaisuutena. Kysymys on vain enemmän paikallishallinnon periaatteesta. Kun meillä Suomessa nyt on paikallishallinto uudistettu, niin on lähdetty siitä, että tuodaan paikalliselle tasolle päätäntävaltaa ja palveluedellytyksiä ja -mahdollisuuksia. Nyt tässä mennään päinvastaiseen suuntaan, keskitytään läänin veroportaaseen ja paikallinen hallinto ajetaan hyvin minimiin eli verotoimistoista tulee jonkinlaisia teknisiä yksiköitä.

Tässä on kysymys tietysti veronmaksajan oikeussuojasta ja verohallinnon palvelujen saatavuudesta. Pelkään pahaa, että kun hallinnon säästötoimet menevät eteenpäin, niin kun nyt päätösvalta on yhden virkamiehen käsissä, ehkä katsotaan, että kyllä läänin verovirastossa pitää olla resursseja ja voidaan maakunnasta verotoimistoja lakkauttaa ja laittaa kiinni. Pidetään lääninporrasta yllä ja kasvatetaan sitä eikä myöskään mietitä palvelujen saatavuutta eikä aina myöskään veronmaksajain oikeusturvaa. Kyllä monta kertaa veronmaksajakin saattaa olla aika turvaton tässä yhteiskunnassa, jos hän ei pysty saamaan itselleen oikeussuojaa riittävästi. Meillä on paljon jo nyt muutettu valituskanavia. Meillä on jäljellä enää oikaisulautakunta, joka sekin heikkenee. Niin kuin sanoin, näistä periaatteellisista kysymyksistä paikallishallinnon ja veronmaksajain oikeusturvan osalta pitäisi välttämättä paremmin keskustella ja vasta sitten tehdä verohallinnon uudistus, jolla ei ole mitään kiirettä.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Vastaisin sen verran ed. Ala-Nissilälle, että henkilökohtaisesti luotan pääjohtaja Tammen asiantuntijalausuntoon, että tämän uudistuksen tarkoituksena ja tavoitteena ei ole alueellisten verotoimistojen alasajo. Samaa mieltä olen siitä, että veronmaksajan oikeusturvaa on vaalittava, ja mikäli sen koetaan tämän lain jälkeen todella tulleen uhanalaiseksi, ei vain kuvitelluissa peloissa, vaan käy-

tännössä, niin mehän istumme joka päivä samassa jaostossa ed. Ala-Nissilän kanssa, joten me voimme tehdä esityksiä, että lakia siltä osin muutetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi veronkantolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 155/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 38/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 38.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 133/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 39/1995 vp
Lakialoite 42/1995 vp
Toivomusaloite 52, 53/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 39.

Keskustelu:

Ed. Laakso: Herra puhemies! Tämä asia koskee ns. ajoneuvoveroa, joka kansan suussa kulkee auton käyttömaksun nimellä. Tämän maksunhan viime hallitus otti käyttöön, ja se on ärsyttänyt varsin monia. Olen tyytyväinen siitä, että valtiovarainvaliokunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin sen osalta, että ajoneuvovero eli käyttömaksu voitaisiin maksaa myös vuotta lyhyemmältä ajanjaksolta ja että vammaisten käyttämien ajoneuvojen veronpalautukset ja verovapaus toteutettaisiin tässä yhteydessä.

Se, mihin en ole tyytyväinen, on, että valtiovarainvaliokunta näyttää yksimielisesti esittävän harkittavaksi aivan uutta veroa eli huviveneveroa. Pelkään sitä, että tämän huviveneveron verukkeella tulevaisuudessa ulotetaan vero myös moniin muihin sellaisiin moottorikäyttöisiin välineisiin, joista tällä hetkellä vielä ei ole keksitty kantaa veroa esimerkiksi moottorikelkkoihin ja mopedeihin. Miksi kantaa veroa vain joistakin moottorikäyttöisistä kulkuneuvoista? Eikö esimerkiksi sähköhammasharjat voitaisi saman tien panna verolle ja monet muut? Eli olen aivan varma siitä, että kekseliäisyyttä kyllä riittää uusien verojen kohteita mietittäessä. Mutta en pidä oikeana sitä, että kun arvostelu kohdistuu tähän veroon ja on vaadittu ajoneuvon käyttömaksun poistamista, niin valtiovarainvaliokunta katsoo, että tämän verukkeella alaa pitäisi vielä laajentaa ja panna veneetkin verolle.

Ed. Hämäläinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aula: Arvoisa puhemies! Tämän lain lähetekeskustelussa aikaisemmin syksyllä käytin puheenvuoron siitä, että toivon valiokunnan harkitsevan keinoja, joilla vammaiset voitaisiin vapauttaa auton käyttömaksusta. Tämä sama asia oli esillä myös vuosi sitten, kun tätä asiaa eduskunnassa käsittelin. Tuolloin tein asiasta lakialoitteen. Sehän silloin eduskuntakäsittelyssä hylättiin. Mutta tuolloin vuosi sitten valtiovarainvaliokunta laittoi ensimmäistä kertaa mietintöönsä ponnen, jossa ministeriötä edellytettiin selvittämään keinoja siihen, miten käytännössä vammaiset voitaisiin tästä ajoneuvoverosta vapauttaa. Olen tätä valtiovarainvaliokunnan edellyttämää selvitystä perännyt itsekin valtiovarainministeriöltä muun muassa kirjallisen kysymyksen muodossa, ja näin ollen minusta on erittäin hyvä, että myös valiokunta on tämän asian mietinnössään huomioinut ja perää nyt uudelleen valtiovarainministeriöltä selvitystä tästä asiasta.

Valiokunta myös toistaa aikaisemman kannanottonsa, jonka mukaan vammaiset tulisi joko suoraan vapauttaa ajoneuvoverosta tai korvata heille muutoin ajoneuvovero. Odotankin nyt mielenkiinnolla ensi vuoden maaliskuun loppua, johon mennessä selvitystä tästä asiasta pyydetään. Mikäli riittävää selvitystä ei tule, niin mielestäni eduskunnan on silloin itse ryhdyttävä toimenpiteisiin ja vaikka lakialoitteen pohjalta toteutettava tämä järjestelmä, jolla auton käyttö-

maksusta saataisiin sosiaalisesti oikeudenmukaisempi.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Jos kuka hyvänsä minulta kysyy, onko tämä huono laki, voin vastata, että on. Mutta tämä on laki, joka näissä olosuhteissa on pidettävä voimassa puhtaasti siitä syystä, että valtion talous tarvitsee nämä rahat ja tämä tuottaa miljardin rahaa.

Ed. Laaksolle vastaisin huviveneitä koskevaan verotukseen. Jos luitte jaoston mietinnön tarkasti, niin me emme suositelleet huviveneisiin tarraa, vaan esitimme, että mikäli tällaisia tarroja yleensä kerran myydään ja edellytetään hankittavaksi, niin oikeudenmukaisuuden mukaan olisivat muun muassa huviveneet se kohde, johon niitä voitaisiin laittaa. Tämä perustuu siihen, että sen luokan huviveneiden, joita on noin 150 000 rekisteröity tässä maassa, omistajien halu pitää venettä on vapaaehtoinen. Kun kävelette vähän satamissa, niin näette, että heidän vaurausasteensa on myös ihan erilainen kuin henkilöllä, jolla autotarra saattaa olla arvokkaampi kuin auto, mikäli sen joku ostaisi.

Tätä lakia on nyt korjattu siltä osin, että tammikuun ruuhkan jälkeen — tammikuu on aika, jolloin on vähiten rahaa yleensä käytössä joulun jälkeen — merkki tulee voimaan helmikuun alusta. Toivon lämpimästi, että tämä olisi vihonviimeinen kerta, jotta emme näihin laajennuksiin joutuisi. Kuitenkin kun laki on nyt pysyvä, niin siksi olemme laittaneet ponnen vaikeavammaisten ja liikuntavammaisten oikeudesta saada palautusta tai vapautus autotarrasta eli käyttömaksusta.

Tiedän, että ed. Aula on tehnyt tämän asian kanssa ansiokasta työtä, ja muistan, miten vammaisten käyttövapautus äänestettiin täällä salissa vammaisten eduksi. Se vietiin silloisen päähallituspuolueen keskustan tahdosta suureen valiokuntaan, jossa palautettiin kuri taloon, ja vammaiset edelleen maksoivat merkin.

Me yritimme tosissamme jaostossa löytää kohdan, miten ministeriöiden byrokratia olisi voitu purkaa siten, että nyt olisi saatu todella lakipykälämuutos, oma momentti, jolta STM:ään siirrettäisiin vammaisten osuus ja palautettaisiin heille. Koska se tässä vaiheessa vaikutti ylivoimaiselta, olemme esittäneet tämän maaliskuun loppuun, jolloin me kutsumme kyseiset ministerit ja johtavat virkamiehet valiokuntaan kuultavaksi, miten he ovat toimineet ja miten he aikovat toimia. Tämä menettely on tehty yhteistyössä ministeriön kanssa, joten toivon, että sillä olisi suurempi painoarvo kuin viime kauden ponnella, joskin pahoittelen, että sitäkään ei saatu läpi. Ponsia aliarvioidaan erityisesti virkamiesten taholta.

Edustajat Rinne ja Jaakonsaari merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S a a r i n e n : Herra puhemies! Minäkin kiinnitän huomiota siihen, että tämä vero on tyypillisesti vain ja ainoastaan varallisuusvero. Siihen sisältyy monenlaisia epäoikeudenmukaisuuksia, joita täällä on jo kuvailtu. Kyllä meidän pitää aktiivisesti ponnistella sen hyväksi, että tämän kaltaisesta verotustavasta voitaisiin luopua.

Ed. Laaksolle toteaisin, että huvivenekannanotto ei tarkoita suinkaan veropohjan laajennustavoitetta. Enemmänkin siihen saattaa liittyä sellaisia ulottuvuuksia, että se on ikään kuin peukaloruuvi, että jos tämä ajoneuvovero ei poistu käytöstä, niin lähdetään sitten punnertamaan todella erilaisten hyödykkeiden omistamisen verotuksen suuntaan. En kuulu sen ajattelutavan kannattajiin, vaan kannatan sitä, että voitaisiin luopua tämän kaltaisesta varallisuusverosta, mistä nyt on kysymys. Miljardi markkaa valtion budjettiin edellyttäisi jo tehtyihin bensiinin hinnan korotuksiin 30—40 pennin lisäkorotusta. Sitä tässä yhteydessä ei myöskään katsottu voitavan tehdä.

Vakavaa valiokunnan mietinnössä on myös se, että eduskunta joutuu nöyrtymään siihen, että sen apuelimet ja avustava henkilökunta, kuten virkamiehet, eivät kerta kaikkiaan näytä noudattavan eduskunnan tahtoa. Se on vakava asia, siitä meidän kaikkien pitää olla huolissamme ja puuttua siihen tilanteen vaatimalla tavalla.

Ed. B r e m e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puisto puolusti tämän veron olemassaoloa sillä, että se keräisi valtiolle miljardi markkaa verotuloa. (Ed. Puisto: Se on ainoa hyvä puoli siinä!) Vuosi sitten kuviteltiin samaa, ja kertymä jäi 618 miljoonaan markkaan. Autokanta ei ole nyt sillä tavalla kasvanut, joten odotettavissa on tuskin puolet siitä, jolla perustelitte veron tarpeellisuutta. Tällä tavalla putoaa pohja pois puolustelusta.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! On aivan selvää ja ne mielipiteet ovat oikeat, jotka

toteavat, että tämä veromuoto on mahdollisimman epäoikeudenmukainen, ja se on erityisen epäoikeudenmukainen vaikeavammaisten, liikuntavammaisten ja invalidien kohdalla. Sen vuoksi kaikki se toiminta, joka on tähän saakka jo ulos lausuttu mielipiteenä ja tehty siihen suuntaan, että tällainen veromuoto, ihmisten verotuksen muoto, pakkoveromuoto poistuu, on oikein ja oikeansuuntaista.

Sen ponnen toteutuminen, mihin ed. Puisto viittasi, käytännössä myöskin teoiksi on varsin keskeistä. Eduskunnan arvovallan kannalta on varsin huonon kuuloista se, että tätä asiaa on useampaan otteeseen myös eduskunnan enemmistön toimesta käsitelty niin, että on katsottu, että vero pitäisi poistaa, ja siitä huolimatta jatkuvasti tuulilasiin liimataan näitä verolappuja tässä maassa. Tämän vuoksi myös yhdyn ed. Saarisen huoleen siitä, miten käytännössä virkamiesten työn ja muun kautta nämä asiat saadaan päätökseen.

Ed. L a a k s o: Herra puhemies! On aivan totta, että valtiovarainvaliokunta on katsonut, että pitää selvittää tämän kaltaisen verotuksen jatkamisen tarkoituksenmukaisuus ja laajuus. Mutta kun samanaikaisesti valtiovarainvaliokunta katsoo, että vain autoihin kohdistuva vero ei ole oikeudenmukainen, vaan se tulisi kohdistaa myös esimerkiksi huviveneisiin, minä tulkitsen tämän vihjeeksi nykyiselle hallitukselle, että autojen ohella myös huviveneet pitäisi panna verolle.

Pidän myönteisenä sitä, että on ponsi, jossa edellytetään tutkittavaksi mahdollisuus kantaa vero vuotta lyhyemmältäkin ajalta. Ihmettelen vain, miksi valiokunta päädy sellaiseen ratkaisuun, että nykyinen auton käyttömaksu voitaisiin maksaa kahdessa osassa. Näinhän voitaisiin ratkaista vuotta lyhyempi ajanjakso hyvin helposti. Muistan, että kiinteistöveron osalta meillä oli valtiovarainministerin kanssa samanlainen ongelma. Hän väitti, että kiinteistöveroa ei voida maksaa kahdessa eri osassa, mutta kun asiaa painettiin päälle, niin nykyään se voidaan maksaa kahdessa eri osassa. Miksei sitten ajoneuvoveroa voitaisi maksaa? Näin ed. Bremerin tekemä aloite, jonka itsekin olen allekirjoittanut, siitä, että lyhyempi ajanjakso olisi mahdollinen, tulisi toteutetuksi.

Ed. Kalliomäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laaksolta pyytäisin, että kun referoitte valiokunnan mietintöä, lukisitte ajatuksen loppuun. Jätitte lukematta sen osan — en löydä sitä tästä, mutta kun osaan sen ulkoa — joka tulee lukemanne jälkeen, että "mikäli tällaista veron muotoa yleensä pitää olla olemassa". Ajatus on joka tapauksessa tämä. (Ed. Laakso: Ei lue tässä paperissa!) — Kyllä lukee, mutta te ette vain lukenut sitä tarkoituksenmukaisuussyistä.

Toiseksi ed. Bremenin tuomat kertymäluvut olivat yllättävän alhaiset. Tätä tietoa eivät asiantuntijat ole tuoneet meille. Toivottavasti tietonne ovat todella vettäpitävät, kun tuotte ne salissa.

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakson puheenvuoron johdosta täytyy todeta, että eihän huvivenevero ole ensimmäistä kertaa esillä tässä yhteydessä, ja ed. Laaksokin on sen varmaan kuullut. Ilmeisesti tästä on tehty eduskunta-aloite tai ainakin jokin kysymys tällä eduskuntakaudella. Tästä voi varmaan vetää sen johtopäätöksen, että ed. Laakso kuuluu niihin ihmisiin, jotka huviveneilevät voimakkaasti, kun tämmöistä vastustaa.

Tämähän on laki ja vero, joka on mahdollisimman epäoikeudenmukainen. On hyvä muistuttaa vielä siitä, että senhän on tehnyt se hallitus, joka täällä nyt oppositiossa haukkuu kaikkea epäoikeudenmukaiseksi. Ed. Aulan aloitteen kohtalo kertoo siitä hyvin.

Toisaalta ymmärrän myöskin sen, että ed. Saarinen voimakkaasti vastusti bensiinin hinnan korotusta, jota kyllä itsekin vastustan. Mehän tiedämme, että ed. Saarisella on auto, joka kuluttaa niin paljon bensiiniä, että siinä täytyy olla letku kiinni myöskin silloin, kun auto kulkee.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsitykseni epäoikeudenmukaisuudesta on kyllä se, että ei ole oikeudenmukaista tällaista omaisuusveroa kerätä niin, että se kohdistuu ainoastaan autoon, jota on välttämätöntä käyttää työmatkaliikenteessä monin paikoin jne. Minusta olisi oikeudenmukaisempaa, jos tällaista omaisuuteen kohdistuvaa verotusta on jatkettava, kohdistaa se mm. huviveneisiin, joilla harvemmin esimerkiksi työmatkoja tehdään, ja sillä tavalla alentaa autoon kohdistuvaa maksua, kun sitä kerättäisiin laajemmalta pohjalta.

Uskon, että ed. Bremerin käsitykset taisivat nyt sotkeutua bensaveron viimeiseen korotukseen, jonka tuotto jäi kulutuksen laskun kautta pienemmäksi. Tämä vero on kyllä siinä mielessä

aika vaikea väistää, että se tarra on maksettava. Ainakin asiantuntijat ovat todenneet, että tämä kyllä kertyy harvinaisen täydellisesti. Se on se pieni hyvä puoli silloin, jos ajatellaan pelkästään tuottovaatimuksia ja -odotuksia.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On aivan totta, kuten ed. R. Ojala totesi, että kysymys huviveneiden verotuksesta on ollut aikaisemminkin esillä, ei kuitenkaan eduskunnassa vaan valtiovarainministeriössä. Valtiovarainministeri katsoi viime kaudella, että tällainen samanlainen käyttömaksu voitaisiin ulottaa myöskin huviveneisiin. Silloin me aika yksimielisesti sekä oikealla, keskellä että vasemmalla olimme sitä mieltä, että tämä on vain uusi verotuksen muoto, jota ei pitäisi ottaa käyttöön.

On aivan totta, ed. R. Ojala, että mielelläni huviveneilen. Katson, että ei ole syytä esimerkiksi valtion puuttua uudella verolla huviveneilyyn. Jos joku kuvittelee, että vero koskisi vain ns. muskeliveneitä, kuvittelee väärin. Tarkoitus on löytää nimenomaan valtiolle uusia sellaisia verotuskohteita, joilla voitaisiin kerätä huomattavan laajasti veroa esimerkiksi 150 000 huviveneen verottamisen kautta. En pidä tätä oikeana. Samalla perusteella voidaan todella panna verolle melkein mitä tahansa, enkä katso ollenkaan huviveneilyä ylellisyysasiaksi. Sinne samaan pohjattomaan kassaan se menisi, pankkituen ja hornettien polttoaineiden maksamiseen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan korjata ed. Laakson puheenvuorossa olleen oleellisen virheen. Kerroitte, että asiasta ei olisi keskusteltu eduskuntasalissa tai eduskunnassa. Se on virhe. Juuri tämän samaisen lain yhteydessä asiasta on keskusteltu tässä salissa. Se esitys on tullut edustajien taholta, että mikäli tällaista pidetään, tulisi laajentaa sitä. Ministeri Viinanen ilmoitti, että hän ei suostu edes keskustelemaan siitä asiasta. Ilmeisesti hänkin veneilee. Minä itsekin veneilen. Toivon, että tämä ei tulisi koskaan toteutumaan näin. Mutta mikäli tätä epäoikeudenmukaista veronkantotapaa jatketaan, sitten on oikeudenmukaista, että sitä laajennetaan. Mentäköön kännyköihin asti, niin eiköhän päästä idioottimaisuudessa siihen tilanteeseen, että se loppuu.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Minäkin hieman kummastelen ed. Laakson puheita muskeliveneiden omistajien tilanteesta. Kyllä heidän tilanteensa yleensä tässä yhteiskunnassa on aika lohdullinen.

Paria asiaa olisin kommentoinut. On todella niin, että varmasti valtiovarainministeriön veroosaston autoverotuksen, liikenteen verotuksen alueelle tarvittaisiin lisää resursseja. Eduskunnan ponnet ovat hyvin huonosti menneet perille. Myöskin autoverolakiesitys viime vuonna tuli, ei se joulun aatonaattona ollut, mutta se jouduttiin käsittelemään tavattomalla kiireellä. Tänä vuonna odotamme, milloin mahtaa tulla autoveroesitys eduskuntaan. Välttämättä sitä pitäisi tänä vuonna käsitellä.

Mitä tulee itse lakiin, tällä nyt ei kannata kovin paljon hurskastella. Hallitus esittää tämän pysyväksi laiksi. Luulenkin, että tämä on eurooppalaista verotuskäytäntöä mukaellen ajateltu, eli kun siellä on rekisteröimismaksu ja autovero alempi, tämä on tavallaan rekisteröimismaksun sisäänajoa Suomen verojärjestelmään.

Mikä on oikeudenmukaista ja mikä epäoikeudenmukaista? Kyllähän epäoikeudenmukaisinta on se, että bensan verotus, nestemäisten polttoaineiden verotus nousi viime vuonna varsin merkittävästi. Tuotossa onkin 500 miljoonan markan aukko tälle vuodelle, kun ihmiset eivät enää niin paljon voi sitä käyttää. Tänä vuonna nousee taas, hallitus esittää 49 pennin hinnan nousua. Tämä on epäoikeudenmukaista. Keskustahan esittikin, että tämä korotus olisi ainakin puolitettu, katettu laajemmalla energiaverotuksen kentällä. Kyllä on niin, että niille ihmisille, jotka autoa todella tarvitsevat, pitkään matkustavat, korkea polttoaineverotus on todellinen ongelma ja voi aiheuttaa todellisia epäoikeudenmukaisuuksia. Tähän haluan kiinnittää huomiota.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilälle haluan todeta, että laki on jo nyt pysyvä. Siis hallitus ei esitä sitä nyt pysyväksi, vaan se on jo tänä vuonna ollut pysyvänä ja se on tietyllä tavalla rajoittanut operointimahdollisuuksia tämän hallituksen esityksen suhteen. Ed. Ala-Nissilälle on myös syytä todeta se, että tarkoituksena alunperin, kun tämä laki säädettiin, oli siis se, että se olisi jonkinlainen ympäristöpoliittinen laki, mutta sellainen se ei ole, vaan tosiasia on se, että jos halutaan ympäristöpolitiikkaa harjoittaa, niin silloin vero tulee kohdistaa nimenomaan ajamiseen ja silloin polttoaineeseen ja polttoaineveroon. Mielestäni sinne tämä vero kaiken kaikkiaan kuuluisikin.

Nyt tosiasiassa tämä kohdistuu omistamiseen ja kulkuvälineistä vain tiettyyn ajoneuvotyyp-

piin. Tätä ehkä ei voi pitää tarkoituksenmukaisena, vaan on syytä, että vuoden 97 budjetin yhteydessä mietitään kaiken kaikkiaan kokonaisuudessaan, tarvitaanko tätä lakia ja voitaisiinko tuo verokertymä jostakin muualta kerätä. Haluan myös korostaa sitä, että mietintöön liitettyjen lausumien tarkoitus on, että jos tältä osin ei valmistelutyö ole kovin pitkälle edennyt, niin ensi keväänä sitten vakavasti katsotaan, millä tavalla nämä asiat koskien kuukausijaksotteisuutta ja myös vammaisten asemaa tarvittaessa jopa eduskunnassa hoidetaan.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on monella suulla sanottu, että tämä laki on huono. Yhdyn näihin arvostelijoihin.

Ed. Puisto totesi, että tarraverolakia tarvitaan valtion kassan takia. Tämä on tietenkin totta; valtio tarvitsee rahaa ja sitä saadaan vain verolla. Mutta tämä verotusmuoto on minusta hyvin huono. Se on inhottava ja eräällä tavalla kansan simputusta. En puhu tässä jälkijättöisesti. Omalla paikallani edellisellä kaudellani vastustin tätä kyllä voimakkaasti, mutta siitä huolimatta se meni läpi.

Tämä sama raha saataisiin kyllä jollakin muullakin tempulla, mihin esimerkiksi ed. Sasi viittasi, polttoaineveroa virittämällä. Tarvittaisiin vain mielikuvitusta. Tällä tavalla ehkä päästäisiin jotenkin oikeudenmukaisempaankin lopputulokseen. Kun tämä vero perittäisiin auton käytöstä, suosisi se nimenomaan ympäristöllisiä näkökohtia ja estäisi vähemmän tärkeän liikkumisen.

Ed. R. O j a l a : Arvoisa puhemies! Eräs seikka vielä, mikä tässä ei ole tullut esiin, joka liittyy lain täytäntöönpanoon enemmän kuin itse lakiin, mutta tässä yhteydessä siitä varmaan voi todeta. Kun valtakunnassa on aikamoinen villitys yksityistää ja yhtiöittää erilaisia toimenpiteitä, voisi melkein kysyä, onko tarkoitus lähteä myös siihen suuntaan, että veronkanto yksityistetään. Tämä on aika poikkeuksellista ollut, kun yksityinen yritys tämän veron valtiolle kerää ja ottaa siitä varmasti välistä ne puuttuvat markat, mitä täällä on todettu, että tämä jää vajaaksi. Eikö sitäkin asiaa voitaisi ajatella järjestettäväksi aivan hyvin jonkun yhteiskunnallisen instituution toimesta?

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tulee semmoiselta seudulta, missä julkisia kulkuvälineitä ei juurikaan liiku ja jossa ihmisten on pakko omata auto, mikäli meinaa jollakin tavalla pysyä mukana tässä kehityksessä ja käydä päivittäin kaupassa taikka terveyskeskuksessa, niin tuntuu jollakin tavalla kummalta, että tämä autoverotus tai polttoaineverotus on niitä asioita, mistä nyt pitäisi jollakin tavalla nyhtää. Kun ei pystytä järjestämään joukkoliikennettä noille pohjoisille alueille, niille alueille, missä on pitkät etäisyydet, niin jonkinlaista kompensaatiota kyllä toivoisi tämmöiseen. Se tarra maksaa siellä valitettavasti saman verran, ja esimerkiksi sieltä, missä minä asun, pitää 50 kilometriä lähteä ensin ajamaan, että pääsee ensimmäiselle kioskille, mistä tarran saa.

Minä toivoisin, että ylipäätään, kun näitä veroratkaisuja ja -kiristyksiä tehdään, mietittäisiin myös tämmöistä puolta näissä, onko autoilun verotusta tällä tavalla vielä kiristettävä. Koska meillä on melko vanha autokanta tässä maassa, siinä tulee liikenneturvallisuus ja muukin kysymykseen. Eikö jollakin tavalla painopistettä voitaisi kenties muuttaa?

Ehkä tässä voi esittää evästykseksi, että yksi mahdollisuushan on, että tasa-arvo, mistä tässä puhutaan, oikeudenmukaisuus toteutuisi, kun haja-asutusseuduilta ja pohjoisesta ja Itä-Suomen kunnista ja lääneistä poistettaisiin koko tämä Lipposen lätkä.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Ed. Takkula, teidän puheenvuoronne oli vastauspuheenvuoro ed. R. Ojalan puheenvuoroon. Tällaista yhteyttä en siinä kuitenkaan kovin paljon havainnut.

P u h u j a : Pyysin puheenvuoron sitä ennen jo!

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Ed. Takkula, vastauspuheenvuoron on liityttävä siihen puheenvuoroon, johon se pyydetään vastauksena tai oikaisuna.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. R. Ojalan puheenvuorossa kävi hyvin selkeästi ilmi se epäkohta, että tämä veronkanto on järjestetty muuten kuin taloudellisesti. Siksi yhdyn ed. R. Ojalan kantaan, että olisi järkevää selvittää veronkannolle säästökohteita. Elikkä totean vain, että Rautakirjan paras yksit-

täinen bisnes oli näitten verotarrojen myynti viime vuonna.

Ed. Uotila: Herra puhemies! Tähän R-kioskijuttuun. Se oli ensimmäinen monista niistä asioista, joita jaostossa käsiteltiin. Siellä saadun selvityksen mukaan tämä on ikävä kyllä myös veronmaksajille halvin tapa. Se kilpailutetaan joka kerta. R-kioski on siinä pärjännyt. Vastaavaa, yhtä kattavaa järjestelmää, sellaista että tarra olisi todella saatavissa yhtä kattavasti esimerkiksi jonkun huoltoasemaketjun tai jonkun viraston kautta, on hyvin vaikea järjestää. Kyllä tämä oli ehdottomasti asioita, joita selvitettiin ja pyydettiin asiantuntijoilta kanta, miksi R-kioski saa bisnestään tässä yhteydessä tällä tavalla harrastaa.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Vihreät eivät ole missään vaiheessa olleet tarraveron suurimpia ystäviä. Sen sijaan olemme olleet valmiita siihen, että polttoaineverotus pidetään verraten korkeana, ja tälle on olemassa ympäristöpoliittiset perustelunsa. Tätä aihetta käsittelin polttoaineverotuksesta käydyssä keskustelussa aiemmin tänä syksynä. Tätä tarraveroahan ei voida pitää sinänsä ympäristöverotyyppisenä veromuotona vaan lähinnä varallisuusverona.

Mitä sitten tulee veronkantoon, ed. Uotila aivan oikein totesi, että verojaoston saaman selvityksen mukaan nykyinen järjestelmä, kilpailutettu malli veronkantoon, on verraten näppärä ja taloudellinen silloin, kun tällaista verotusta pidetään yllä.

Toteaisin vielä ed. Takkulalle palautusasioista tarraveron suhteen, että itse asiassa haja-asutusalueitahan haittaa ehkä enemmän polttoaineverotyyppinen verotus. Tarraverohan on tasasuuruinen alueesta riippumatta, joten aluepoliittisilla syillä kai tämän tyyppistä verotusta ei voi kritisoida. Sinänsä valiokunta on laatinut ponnen, jossa vaaditaan selvitystä vammaisille henkilöille myönnettävästä verovapautuksesta tai veronpalautuksesta tarraveroasiassa. Näen, että se on kyllä ensisijainen väylä, jolla on edettävä, jos halutaan joitain verovapautuksia jakaa.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Ed. Uotilan epäilyyn ilmoittamastani tuulilasiveromerkin tuotosta samoin kuin ed. Puistolle: Pyydän anteeksi. Sanoin 618 000 000 tuotoksi. Tuotto oli 617 553 115 markkaa.

Meillä tällä hetkellä on Euroopan toiseksi kallein polttoaine. Tammikuussa, kun tulee 50 penniä päälle — huomautan, että siis arvonlisäveroineen se on 49 penniä lisää — meillä on Euroopan selkeästi kallein polttoaine. Jos tuulilasitarravero vielä lisättäisiin polttoaineen hintaan, se olisi vielä 40 penniä plus alv mahdollisesti. Me olisimme niin paljon kalliimpia kuin Euroopan toiseksi kallein maa, melkein markan litralta kalliimpia, että todennäköisesti siitä EU:lta tulisi jo huomautus. Tämän takia meidän on pakko käyttää ilmeisesti tuulilasitarraveroa. Näin oletan, että ajatus on kulkenut. Se ei tietenkään paranna ollenkaan tätä ajatuskulkua.

Ed. Mönkäre merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Takkula: Arvoisa puhemies! Pyysin nyt varsinaisen puheenvuoron ja pyydän kiittää siinä mielessä aiheellisesta karttakepistä.

En käy sitä, mitä äsken sanoin, toistamaan, mutta toteaisin lyhyesti vielä, että haja-asutusseudulla, kun autoa tarvitaan, sekä polttoaineverotus että tämä lappu, molemmat rasittavat. Näin ollen siellä, kun auto on pakollinen, kun julkisia kulkuneuvoja valitettavasti ei ole eikä kannattavuussyistä sinne uusia linjoja olla perustamassakaan, autoa voimakkaammin tarvitaan, siinä suhteessa näen, että näille alueille ei tulisi tällaista veromuotoa sisällyttää.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Takkulan puheenvuoroon täytyy kyllä heti todeta, että siitä vasta ihmeellinen järjestelmä tulee, jos noudatetaan Suomessa toisissa lääneissä verollisena ja toisissa verottomana. Se johtaa mahdottomuuksiin.

Mutta tähän veronkantokeskusteluun vielä sen verran, että nythän se on ollut yhden valtakunnallisen ketjun monopoli. Meillä on varmaan monta pientä kioskinpitäjää Suomessa, jotka ilomielin ottaisivat sitä tarraa myyntiin, jos se kerran täytyy kioskijärjestelmän kautta myydä, ja sillä parantaisivat hyvin omaa tulostaan.

Mutta Suomessa on myöskin sellainen kummallinen järjestelmä, että kun muutama sata ihmistä muuttaa yhteen, niiden talojen keskelle muodostuu kunnanvirasto. Minä luulen, että monet kunnanvirastot erityisesti pienissä kunnissa olisivat hyvinkin valmiita tämmöisen palvelun tekemään, tosin tietysti pienestä korvauksesta.

Ed. E l o : Herra puhemies! Ed. Bremer on kyllä oikeassa siinä, että viimeisen polttoaineveron korotuksen jälkeen Suomella on ensi vuonna ilmeisesti Italian kanssa Euroopan korkein bensan hinta. (Ed. Ala-Nissilä: Ei ole korkein vielä, mutta toiseksi korkein!) — Mutta kuitenkin on nousemassa, ed. Ala-Nissilä, siis aivan Euroopan kärkeen. — Ei meillä kovin paljon liikkumavaraa siinä ole. Siinähän helposti käy sillä tavalla, jos bensan hintaa jatkuvasti nostetaan, että päinvastoin käy sillä tavalla, että valtio ei kuitenkaan saa lisätuottoa, koska ihmiset pyrkivät säästämään tässäkin asiassa. Liikkumavara, herra puhemies, on varsin pieni tässä.

On ihan selvä asia, että tarravero on hyvin vihattu vero ja siitä pitäisi päästä eroon. Toivonkin, että jollakin tavalla tämä verokohtaanto voitaisiin sillä tavalla hoitaa, että tarraverosta päästäisiin irti. Mutta en usko, että se löytyy pelkästään polttoaineveroa lisäämällä, vaan pitää katsoa veropohjaa laajemminkin.

Herra puhemies! Ihan lopuksi vielä: Kokonaisuutenakin me suomalaiset aina puhumme, varsinkin poliitikot, siitä, että lisätään energiaveroja. Nyt me olemme sen tosiasian edessä, että Suomessa energiaverot ovat aivan maailman huippuluokkaa ja ne vaikuttavat monille eri aloilla hyvin kielteisesti meidän kehitykseemme, joten kyllä tässä tilanteessa todella suomalaisten liikkumavara on hyvin pieni.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Ed. Elo pohdiskeli aivan oikein kysymystä auton käyttömaksusta, ajoneuvoverosta ja sille olevista vaihtoehdoista. Muistuttaisin tässä yhteydessä sellaisesta mielenkiintoisesta kehityksestä, että varsinainen moottoriajoneuvovero on vuosi vuodelta alentunut, mutta tämä ei ole heijastunut auton hintaan. Esimerkiksi puolustusvaliokunta, joka selvitti erinäisistä syistä tätä kysymystä, joutui pohdiskelemaan ajoneuvoveron ja moottoriajoneuvoveron välisiä suhteita, ja saimme selvityksen siitä, että oikeastaan moottoriajoneuvoveron laskeminen ei ole vaikuttanut sitä eikä tätä auton hintoihin. Vaikka moottoriajoneuvovero on laskenut tuntuvasti, autojen hinnat ovat pysyneet entisellään. Sen takia olisi tietenkin välttämätöntä, että joku asianomainen viranomainen puuttuisi tähän, koska meillähän annetaan se käsitys, että nyt kun moottoriajoneuvovero alenee ja pannaan bensaveroon hintaa, tätä kautta ikään kuin kuluttaja hyötyy. Mutta näinhän ei tapahdu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! On aivan varmaa, kerättiinpä autoilun kautta joko polttoaineverolla tai tarramerkillä veroja, että se aiheuttaa keskustelua ymmärrettävistä syistä. Monissa puheenvuoroissa on viitattu siihen, että tarramerkin sijasta olisi syytä keskittyä verottamaan jopa enemmän polttoainetta. Jo vain sopii varmasti monelle tällainenkin ratkaisu, mutta tässä yhteydessä totean, että varsinkin syrjäseuduilla pitkillä matkoilla työntekijät, jotka joutuvat käyttämään olosuhteitten pakosta omaa autoaan, joutuisivat polttoaineverotuksen kautta huomattavasti suurempiin kustannuseriin työpaikkansa säilyttämiseksi ja työnsä hoitamiseksi kuin ihan asutuskeskusten lähellä asuvat ihmiset. Tämä vääristymä olisi oikaistavissa sillä, että matkakustannuksista aiheutuva vähennys huomioitaisiin oikeudenmukaisemmin syrjäseudulla asuville ihmisille. Muun muassa tällä oikaistaisiin tämä vääristymä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Ei ole tarkkaa tutkimusta autojen hinnoista. Mutta suurin syy lienee siinä, että palkat ovat nousseet. Tehdashinnat eivät muutu sen mukaan, miten Suomessa hintoja muutetaan. Maahantuojaportaan sopeutuminen uusiin olosuhteisiin myynnin laskiessa noin kolmasosaan ja monet muut tällaiset syyt vaikuttavat, että hinnoissa ei ole mainittavia eroja. Pieniä laskuja on, mutta uutta mallistoa tulee, ja joka mallilla on uusi hinta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Tämä menee vähän jutusteluksi, kuin iltapuhteen asioiksi. Mutta haluan todeta ed. Laakson näkemykseen siitä, että autojen hinnat ovat laskeneet:

Kysymys on kai siitä, että valuuttakurssien vaihtelut ovat olleet autojen hintojen laskemiselle epäedullisia. Käsitykseni mukaan autoliikkeet jossakin vaiheessa laskivat autojen hintoja enemmänkin kuin olisi ollut perusteltua ottaen huomioon eräät vähäiset Euroopan unioniin liittymisen vaikutukset, koska autot ovat tuontitavaraa. Myös valuuttakurssien muutokset vaikuttivat siihen, että autojen hintojen olisi pitänyt periaatteessa nousta enemmän. Autoliikkeet pyrkivät laskemaan autojen hintoja omista voitoistaan tinkimällä. Eivät nämä rahat sillä tavalla ole autoliikkeiden taskuun menneet. Asiassa ovat olleet ihan selkeästi selitettävät syyt.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Kun autoverotarran syntyjä nyt muistellaan, jos sillä on fiskaalista tehtävää, sitähän sanottiin myös lauritarraksi 200 markan osalta, kun työmarkkinajärjestöt kaatoivat hallituksen esityksen ja se jouduttiin rahoittamaan tällä tarralla. Siitä se sai Ihalaisen mukaan lauritarran nimen.

Varsinainen asiallinen osuuteni liittyy ed. Mähösen erittäin hyvään puheenvuoroon työmatkavähennyksistä. On todella niin, että työmatkavähennyksen yläraja 16 000 markkaa, joka tuli vuonna 1986, on reaalisesti jo puolittunut Suomessa. Samaan aikaan työmatkakustannukset ovat voimakkaasti nousseet, kuten tiedämme, nimenomaan polttoaineen hinnannousun vuoksi, mikä on niiden ihmisten kannalta, jotka paljon autoa käyttävät, kaksi kolme kertaa isompi asia kuin tarra tässä yhteydessä. Olisi aivan välttämätöntä jo työllistymiskynnyksenkin kannalta meillä nostaa työmatkavähennystä verotuksessa. Se voitaisiin kaksinkertaistaa, ja silti olisi vain muutaman kymmenen miljoonan verotulon menetyksestä valtion kannalta kysymys. Siten voitaisiin lisätä työvoiman liikkuvuutta ja edistää työllistymistä erityisesti pienempituloisten osalta. Tämä on SAK:n esitys muun muassa työllistymisohjelmassa. Asiasta on tehty myös erinomainen aloite eduskunnassa, taitaa nimelläni kulkeakin. Sitä pitäisi viedä nopeasti eteenpäin, että voitaisiin tähän ongelmaan puuttua.

Ed. Elo: Arvoisa rouva puhemies! Silläkin uhalla, että joku tulkitsee nyt minun liittyvän oikein voimakkaasti ed. Jaakko Laakson kannattajakuntaan, käytän puheenvuoron. Minusta ed. Laaksolla oli aivan oikean suuntainen puheenvuoro. On todella merkillistä, että autoveron alentumisesta huolimatta alennus ei heijastu autojen hintoihin. Oikeastaan, rouva puhemies, haluan siihen liittää vielä myös markan vahvistumisen. Markkahan on vahvistunut parin viime vuoden aikana. Sekään ei ole heijastunut autojen hintoihin, vaikka itse asiassa pitäisi heijastua. Nyt oikeastaan odottaisi, että olisi jompikumpi valtiovarainministeri paikalla, joka selvittäisi, mistä tämä johtuu ja mitä valtiovarainministeriö voisi asiassa tehdä.

Vielä kerran palaan myös tarra- ja polttoaineveroon. Totta kai olisi varmasti oikeudenmukaisempaa, että polttoaineveron muodossa sitä voitaisiin kerätä, mutta halusin vain äsken vakuuttaa teidät siitä, että siinä ei kovin paljon liikkumavaraa ole, koska käy hyvin helposti sillä tavalla, että kun nostetaan polttoaineveroa, valtion saama tuotto jää kuitenkin entistä vähäisemmäksi tai korkeintaan entiselle tasolle.

Mitä ay-jäsenmaksujen verovähennysoikeuteen tulee, tämähän on keskustan ainainen puheenaihe. Keskustalla on ollut muuten joskus näkyvissä ay-valtuuskunta, tosin viime vuosina se ei ole enää esiintynyt missään. Voi olla, että tällainen ay-valtuuskunta ei enää toimi, koska teillä ei ole ollut ay-jäseniä. Ei mikään ihme, koska keskusta on aina paremminkin kannattanut ay-jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistamista. (Ed. Ala-Nissilä: En minä siitä puhunut, ed. Elo!) — Minä puhuin!

Ed. Vuorensola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies! Ed. Elo oli jo viimeistä edellisessä puheenvuorossaan aivan oikeassa epäillessään, että veron korotus bensiinin hinnassa tulee aiheuttamaan todellisen verokertymän laskua. Polttoaineveron tuotto tänä vuonna jo nyt toimeenpantujen korotusten jälkeen tulee jäämään noin 500 miljoonaa markkaa arvioitua pienemmäksi. Puoli miljardia on puolet siitä, mitä oletetaan tuulilasiverotarralla saatavan kokoon. Se on myös puolet pienempi kuin se, mitä nyt oletetaan uudella 50 pennin korotuksella tammikuun 1 päivästä lähtien saatavan. Jo nyt verokertymä on puoli miljardia laskettua pienempi. Mitä tapahtuu tammikuun jälkeen, kun tulee vielä 50 penniä päälle, voidaan vain kysyä.

Suomessa on ensi vuodenvaihteen jälkeen bensiinin hinnassa enemmän veroa kuin missään muussa maassa maailmassa. Suomen veronkorotus on kaksinkertainen verrattuna seuraavaksi suurimpaan polttoaineveron korotukseen Euroopassa. Tämä tiedoksi.

Ed. Backman merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ed. Bremerille: Keskusta ei hyväksy polttoaineveron korotusta, joka tehtiin, vaan me olisimme halunneet puolittaa sen.

Mitä tulee ay-liikkeen jäsenmaksuvähennykseen, se taisi todella olla esillä silloin yhtenä esityksenä, kun sitten tuli ns. lauritarra tähän yhteyteen. En minä esittänyt, että siihen pitäisi tässä

yhteydessä puuttua. Toki on niin, että verotuki erilaisten edunvalvontajärjestöjen osalta nousee noin 1,5 miljardiin. Jos me ottaisimme 3 prosenttia siitä, saisimme 45 miljoonaa ja sillä voitaisiin kaksinkertaistaa työmatkavähennys, josta äsken puhuin. Saattaisi olla kokonaisuuden kannalta järkevämpi linja, kun omavastuuta jokaiseen laitetaan, että voitaisiin laittaa, mutta keskustahan on yleispuolue ja on ajanut palkansaajan asiaa, ja tunnustamme tämän järjestäytymisen. Mutta kuten sanoin, erilaisten edunvalvontajärjestöjen verotuki on 1,5 miljardia Suomessa. Tosin jotkin eläkeläisjärjestöt taikka lapsiperheiden järjestöt tai opiskelijajärjestöt eivät saa mitään verotukea, mutta työmarkkinajärjestöjen verotuki nousee näin suureksi. Jos siinä olisi pieni omavastuu, sillä voitaisiin palkansaajan kannalta työmatkavähennystä hieman auttaa.

Mitä tulee MTK:n saamaan verotukeen tai jäsenmaksun vähentämiseen, se on 40 miljoonaa, muiden työnantajajärjestöjen ja elinkeinojärjestöjen on 700 miljoonaa. Ammattiyhdistysliikkeiden jäsenmaksut ovat 1,5 miljardia, jotka verotuksessa vähennetään. Tämän voi Reino Niinivaaralta verojaostosta tarkistaa, mutta en ole sitä esittämässä, tulin vain työmatkavähennykseen. Olisi palkansaajalle tärkeää, että sitä voitaisiin korottaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Elolle totean, kun hän väitti, että markan vahvistuminenkaan ei ole vaikuttanut autojen hintoihin, aikoinaan, kun meni toiseen suuntaan devalvaation jälkeen, siinä vaiheessa autoliikkeet tinkivät omista voitoistaan ja myivät melkein tappiolla autoja. Ne eivät ole markan vahvistuessa vieläkään päässeet suunnilleenkaan sille tasolle, joka on normaali myyntivoitto niille. Tästä johtuu, että se ei ole näkynyt.

Ed. E l o : Rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilän puheenvuoron johdosta totean sen, että kun alussa hän puhui lauritarrasta, tajusimme sillä tavalla, että hän tarkoitti myös ammattiyhdistysliikettä tätä kautta ja nyt hän palasi puheenvuorossaan ammattiyhdistysliikkeen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistamiseen. Toteaisin ed. Ala-Nissilälle, että se on aivan päinvastoin kuin te tänään esitätte ohjelmassanne. Sehän merkitsisi palkansaajien verotuksen kiristämistä, jos tämä vähennysoikeus poistettaisiin. On se aika merkillinen keskusta, kun samana päivänä se peruu sen, mitä on päivällä esittänyt, että veroja helpotetaan. Nythän kävisi aivan päinvastoin.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Jos sallitaan Elon laskuoppia vielä hieman, minä sanoin, että voisi olla harkinnan arvoinen asia, että jos omavastuuta tulisi tällaiseen maksuun, se siirrettäisiin muihin vähennyksiin, työmatkavähennyksiin ja tällaisiin, joilla voitaisiin työllistymiskynnystä alentaa. Tällaisen ajatuksen esitin. Keskusta ei tämän päivän ohjelmassa mitenkään puutu työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuuteen. Sen sijaan olemme tänään esittäneet pienituloisten verotuksen keventämistä, jota SAK:kin esittää matalapalkka-aloille. Toivottavasti, jos ei tässä yhteydessä SDP voi sitä hyväksyä, se tulee jatkossa mukaan, koska liikkumavaraa on ja pitäisi työllisyyttä edistää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 189/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 40/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi eräistä kuntien valtionosuuksien järjestelyistä vuonna 1996 ja eräistä muutoksista valtionosuuslainsäädäntöön

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 110/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1995 vp
Lakialoite 56/1995 vp
Toivomusaloite 68/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä on eräs hallituksen säästö-

esityksistä, lakiesitys, jolla esitetään muutettavaksi kuntien valtionosuuslakia sekä kumottavaksi kuntien kantokykyluokituksesta annettu laki ja edelleen muutettavaksi 18 muuta lakia. Tällä kertaa nämä ehdotukset ovat yhdessä hallituksen esityksessä, mitä hallintovaliokunta piti hyvänä järjestelynä.

Kuntien valtionosuuslain muutoksessa tavoitteena on siis kantokykyluokituksesta luopuminen, ja ehdotuksen mukaan siirrytään verotulojen täydennyksen sijasta tasaamaan kuntien taloudellisia eroja erityisellä valtionosuuksien tasauksella, joka perustuisi verotuloihin. Tavoitteena lakiehdotuksen mukaan on, että tasausrajana olisi 90 prosenttia keskimääräisestä verotulotasosta ja että tähän tavoitteeseen käytetään valtionosuuksien tasauslisää.

Arvoisa puhemies! Ehdotukseen sisältyvät myös topparit niin, että järjestelmän muutokset eivät vaikuttaisi minkään kunnan osalta ensi vuonna yli 200:aa markkaa asukasta kohden suuntaan tai toiseen.

Kun kantokykyluokituksesta luovutaan, niin kantokykyluokkiin sidotut kertoimet ja valtionosuusprosentit myös poistuvat. Tästä syystä, arvoisa puhemies, hallitus esittää, että siirryttäisiin kiinteihin valtionosuusprosentteihin niin, että opetustoimessa ja kirjastoissa valtionosuus olisi 57 prosenttia, kulttuuritoimessa ja taiteen perusopetuksessa 37 prosenttia valtionosuuden laskennallisesta perusteesta.

Perustamishankkeiden osalta alenisi enimmäismääräinen valtionosuus nykyisestä 70 prosentista 50 prosenttiin, mutta alaraja säilyisi näiden investointien osalta edelleen 25 prosenttina. Edelleen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräistä kuntien valtionosuuksien järjestelyistä niin, että saavutettaisiin yhteensä valtionosuuksissa 3,8 miljoonan markan säästö. Hallinnonaloittain se kohdentuisi yleisiin valtionosuuksiin 418 miljoonan markan osalta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin 2 052 miljoonan markan osalta ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksiin 1 330 miljoonan markan osalta. Kaikkiaan tämä vähennys laskennallisesti on keskimäärin 749 markkaa asukasta kohti ja siis saman suuruinen kaikkien kuntien osalta.

Tässä ehdotuksessa, arvoisa puhemies, on myös kansaneläkkeiden lisäosakustannuksista luopuminen, ja se vähennettäisiin kuntien valtionosuuksista. Kokonaisuudessaan tämä vähennys ei vaikuttaisi valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon, mutta kuntien sisällä kuntien keskinäiseen asemaan sillä olisi jopa mittaviakin vaikutuksia.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä valiokunta myös toteaa, että valtionosuusjärjestelmä uudistettiin vuoden 1993 alusta laskennalliseksi ja luovuttiin siis kustannussidonnaisista valtionosuuksista. Samalla myös käyttötarkoitussidonnaisuutta väljennettiin. Kuntien edellytykset päättää valtionosuuksien käytöstä ovat lisääntyneet, ja kunnilla on enemmän liikkumavaraa tehtävien hoitamisessa ja palvelujen järjestämisessä. Kunnilla on tässä mielessä myös taloudellista omavastuuta ja toiminnan tehokkuutta ajatellen enemmän mahdollisuuksia.

Tämä ehdotus on selkeä säästölaki, ja tavoitteena on, että se olisi voimassa ensi vuoden ja että vuoden 1997 alusta lukien tulisi käyttöön uusi valtionosuusjärjestelmä. Sen valmistelu on parhaillaan käynnissä.

On todettu ja todettakoon tässäkin hallintovaliokunnan mietintöönkin sisältyvänä, että nykyiseen valtionosuusjärjestelmään sisältyy epäkohtia, ja sen takia tietysti uudistus on välttämätön pysyvänäkin järjestelmänä. On kuitenkin todettava, että kunnallistalous on viime vuosina tervehtynyt. Se on päässyt siitä rahoituskriisistä, johon se vuosikymmenen taitteessa ajautui, ja kuntien verotulopohjakin on nyt alkanut kasvaa ja siellä on tullut myös jossain määrin rahoitusylijäämää kun keskimääräisesti kuntasektoria tarkastellaan.

Kuntien säästötoimet ovat kohdistuneet henkilöstön vähentämiseen ja muihin palkkausmenojen vähennyksiin ja edelleen erittäin voimakkaasti investointien vähentämiseen. Hallintovaliokunta toteaakin, että nimellisesti kuluvana vuonna kuntien investoinnit ovat noin puolet siitä tasosta, mitä ne olivat vuosikymmenen alussa. Valtionosuuksien leikkaaminen on hallituksen esityksessäkin perusteltu osana julkisen talouden kokonaisuutta ja osana valtion velkakierteen pysäyttämistoimia.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta pitää hyvin tärkeänä, että hallitus seuraa tarkkaan säästöjen kohdentumista ja niiden vaikutuksia kuntien talouksiin ja kuntalaisten palveluihin. Valiokunta katsoo, että kohtuuttomiin vaikeuksiin joutuvien kuntien osalta hallituksen tulisi ryhtyä kiireesti toimenpiteisiin harkinnanvaraisten avustusten avulla.

Valiokunta on saanut lausunnot sekä sivistysvaliokunnalta että sosiaali- ja terveysvaliokunnalta. Sivistysvaliokunta muun muassa kantaa

hyvin paljon huolta niistä leikkauksista, jotka kohdistuvat kuntiin koulutuspalvelujen laadun ja laajuuden sekä palvelujen saatavuuden osalta. Erityistä huolta sivistysvaliokunnan lausunnossa kiinnitetään erityisopetuksen ja vammaisten koulutuspalvelujen turvaamiseen. Sivistysvaliokunta ehdottaa kahta ponsilausumaakin lausunnossaan, mutta hallintovaliokunta on todennut omassa mietinnössään, että kun lakiehdotus on yksivuotinen, lausuman sisällyttäminen ei välttämättä johda siihen toivottuun tavoitteeseen, mitä perustelulausumilla tarkoitetaan. Tästä syystä hallintovaliokunnan mietintöön ei ole sisällytetty ponsilausumia.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys ei edennyt yksimielisesti. Valiokunnan käsittelyssä oli ed. Mannisen ym. lakialoite, jossa aloitteessa ehdotetaan, että ensi vuonna valtionosuuksia vähennettäisiin tämän vuoden tasosta 450 markkaa asukasta kohti eli yhteensä valtionosuuksien leikkaus olisi 2 283 miljoonaa markkaa. Hallinnonaloittain vähennys olisi lakialoitteen mukaan 50 markkaa asukasta kohti yleisten valtionosuuksien osalta, 243 markkaa asukasta kohti sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista ja 157 markkaa asukasta kohti opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksista. Kantokykyluokituksen kumoamisen myötä poistuvat valtionosuuksien määräytymisperusteet, jotka on sidottu kantokykyluokkiin, ja lakialoitteessa ehdotetaan, että ensi vuonna sovellettaisiin niitä laskennallisia perusteita, jotka ovat tänä vuonna olleet voimassa, ja perustamishankkeiden valtionosuuden enimmäismäärä alenisi 70 prosentista 50 prosenttiin. Ei, vaan alenisi niin, että se olisi 10 prosenttia alempi kuin tänä vuonna.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunnan enemmistö on päätynyt ehdottamaan, että tämä hallituksen esitys hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Ed. Komi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väistö toi esiin hallintovaliokunnan kannan ja mainitsi myös, että sivistysvaliokunta kantoi huolta. Me kannoimme huolta sen takia, että opetustoimeen kokonaisuudessaan on viime vuosina kohdistunut jo niin paljon säästötoimenpiteitä, että maamme opetuksen taso ja sivistyksellisten peruspalvelujen saatavuus on vaarassa monissa kunnissa. Vaikka tällä leikkauksella ei puututa peruskoulun eikä lukion yksikköhintoihin, niin on kuitenkin vaarana, että kaikki kunnat eivät käytä opetustoimeen todellisuudessa sitä määrärahaa, jota laskennalliset valtionosuudet edellyttävät. Sen vuoksi valiokunta on huolestunut ja teki nämä lausumat, jotka nyt sitten eivät menneet läpi. Tiesimme, että kysymyksessä on vuoden laki, ja tämä on väliaikainen tilanne, mutta halusimme tämän huolen esittää mietinnössä hallintovaliokunnalle.

Ed. Hyssälä: Arvoisa rouva puhemies! Valtionosuuksien leikkaukset asettavat monet kunnat seinää vasten, kuten ed. Väistön puheesta jo saatoimme kuulla. Joukkoirtisanomisilta on toistaiseksi vältytty, mutta kuntapalveluiden laadun on jo nyt katsottu monin paikoin heikentyneen. Tiedot näistä uusista leikkauksista pakottavat kunnat jälleen etsimään uusia ratkaisuja.

Kun hallitus päätti vuoden 96 budjetista, voidaan sanoa, että silloin toteutui kunta-alan painajainen viimeistä piirtoa myöten. Kuten on todettu, ensi vuonna valtionosuuksia leikataan odotusten mukaisesti 3,8 miljardia markkaa. Kuntien vetoomuksista huolimatta valtioneuvosto päätti noudattaa tulevinakin vuosina yhtä ankaraa linjaa.

Kuntaliiton arvion mukaan lainanottoon tai veroäyrin hinnan korottamiseen turvaudutaan vain äärimmäisessä hädässä. Supistukset siis joudutaan tekemään investoinneissa ja palveluissa. Se ei voi olla vaikuttamatta palvelujen laatuun. Samoin henkilöstömenoihin on pakko kajota monissa kunnissa irtisanomisten kautta.

Hallitus on puolustanut tiukkaa linjaansa kuntien verotulojen lisääntymisellä. Se on hyvin lyhytnäköinen johtopäätös. Kuntien rahoitustilanne oli tosin vuoden 94 lopussa varsin hyvä. Verotulot kasvoivat 4,6 miljardia markkaa edellisestä vuodesta. Tällöin on kuitenkin muistettava, että verotus viivästyi vuoden loppuun. Kunnilta peritään vasta tänä vuonna takaisin runsas kaksi miljardia markkaa veronpalautusten vuoksi. Kasvu kertyi tällaisista jaksotuksista ja veroperusteiden muutoksista. Kunnissa on hyvin vähän selvää verotulojen tai verotulopohjan kasvua. On myös katsottu, että jos ansiotaso kuntasektorilla nousee saman verran kuin kansantaloudessa keskimäärin, palkkausmenot kasvavat vuosittain puoli miljardia enemmän kuin ansiotason nousu lisää verotuloja. Kunnat arvioivatkin, että he selviävät tästä pari vuotta

joten kuten, mutta sitten rahoitustilanne kiristyy selvästi.

Kuntien menoja lisäävät myös muutokset kuntien sosiaalitoimen maksuperusteissa. Lasten päivähoidon velvoite, kuten tiedämme, laajenee koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä. Tästä aiheutuu enemmän kustannuksia kuin kotihoidon tuen vähentämisestä koituu säästöjä. Kunnissa ei ole myöskään näköpiirissä mitään sellaista, mikä antaisi kunnille erityisen hyvät näkymät tulojen lisäämiseen. Maksupuolella ei myöskään voi mennä rahastukseen. Tasapaino onkin haettava menosopeutuksen kautta.

Ongelmat kunnissa kulminoituvat henkilöstömenoihin, nehän edustavat runsasta puolta kuntien käyttötalousmenoista. Tähän saakka on onneksi selvitty pääosin henkilöstömenojen vähennyksellä niin sanottua luonnollista poistumaa hyväksi käyttäen. Kunnat tietenkin etsivät kohennusta talouteensa myöskin kuntayhteistyön kautta. Tämä onkin nähtävä hyvin positiivisena asiana. Palveluverkostoa on kuitenkin saneerattava ja päällekkäisyyksiä tietysti poistettava.

Valtionosuusleikkaukset ovat kunnille erityisen ankaria erityisesti siitä syystä, että ne heikentävät kuntien mahdollisuutta ottaa vastuuta työllistämisestä. Kunnathan ovat työllistäneet lähes puolet tukityöllistetyistä, viime vuonna 25 000, joista suurin osa on ollut nuoria pitkäaikaistyöttömiä. Valtionosuuksien leikkaukset pahentavat hallitusohjelman tavoitteiden vastaisesti työttömyyttä ja heikentävät koulu-, sosiaali- ja terveyspalveluja.

Poliittista vastuuta julkisten palvelujen heikkenemisestä yritetään siirtää hallitukselta kunnallisille päättäjille. Edellisen hallituksen aikana kuntien talous koheni. Kunnat ovat siis voineet tehdä viime vuosina positiivisia tilinpäätöksiä ja säilyttää peruspalvelut kohtuullisen tasoisina. Tämä on seurausta aikaisemmista maltillisista valtionosuusleikkauksista ja siitä, että tietysti kunnatkin ovat tehneet paljon toimia taloutensa tervehdyttämiseksi, kuten totesin.

Vuodesta 89 kuntien ja kuntayhtymien henkilöstön määrä on vähentynyt 470 000:sta 400 000:een. Kunnissa on paikallisesti sovittu lomarahojen poistoista ja pakkolomista. Monissa kunnissa investoinnit ovat olleet jäissä, veroäyrin hintaa on nostettu ja veropohjaa ovat laajentaneet kiinteistöveron muutokset ja lapsiperheiden vähennysten poisto. Näitä keinoja ei nyt siis enää ole käytössä.

Kun hallitus esittää ensi vuodelle leikkausta valtionosuuksiin 3,8 miljardia markkaa, se on historian suurin. Koska leikkaus tehdään markoissa asukasta kohti, on kunnan menetys 749 markkaa per asukas. Lisäksi valtionosuuksien indeksitarkastus poistetaan, mikä lisää leikkausta 1,35 miljardia markkaa. Kuntien ja valtion välistä kustannusten tarkistusta ei valtionosuuksiin tehdä, mikä merkitsee yli miljardin markan leikkausta. Lisäksi on päätetty poistaa kuntien maksamat kelaosuudet, 4,2 miljardia markkaa, ja vähentää vastaavasti valtionosuuksien kokonaismäärää. Kunnat ovat maksaneet lisäosuuksia 1,55 penniä äyriltä. Vastaavaa valtionosuusleikkausta ei tehdä neutraalisti, vaan jotkut kunnat ovat selkeästi voittajia ja jotkut häviävät kelalisäosuuksien poistosta.

Ensi vuodelle tehdään myös järjestelmämuutos, jossa kuntien kantokykyluokitus poistuu. Näiden muutosten osalta on tehty rajoitus, jonka mukaan minkään kunnan menetys tai voitto ei saa olla suurempi kuin 200 markkaa per asukas. Valtionosuuksien kuntakohtaiset menetykset vaihtelevatkin 549:stä 949 markkaan. Lukuun ei ole laskettu indeksitarkistusten, nelivuotistarkastelun ja lisäosuuksien poistojen aiheuttamia kunta- ja asukaslukukohtaisia menetyksiä. Tämän lisäksi hallitus siirtää yleisistä valtionosuuksista pääosan sektoriministeriöiden momenteille. Täällä on jo kannettu huolta tämän aiheuttamista menonlisäyksistä sivistystoimen puolella tai näistä leikkauksista.

Tällä tavoin valtionosuuksien maksatusmenettelyä muuttaen yritetään peitellä ennätysmäisten valtionosuusleikkausten vaikutusta peruspalvelujen rahoituksessa. Tähän perustuen opetusministeri Olli-Pekka Heinonen on Opettaja-lehdessä väittänyt, että valtionosuusleikkauksilla ei ole vaikutusta koulutuksen palveluihin. Todellisuudessa valtionosuusleikkaukset näkyvät kaikissa kunnan toiminnoissa. Koulutoimen voimavarat riippuvat mitä suurimmassa määrin kunnan koko talouden kehityksestä. Tältä osin on positiivinen sivistysvaliokunnan kanta, jonka kuulimme juuri ed. Ala-Harjan suusta, että he kantavat huolta koulutuksen mahdollisista heikennyksistä. Yli puolet kunnanjohtajista arveleekin, että ensi vuonna joudutaan irtisanomaan työntekijöitä ylisuurten valtionosuusleikkausten takia. Näin hallitus on omilla toimenpiteillään lisäämässä kunta-alan työttömyyttä. Keskustan mielestä irtisanomisia tulisi välttää viimeiseen saakka.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden lisäleikkaus on ensi vuodelle 2,1 miljardia markkaa. Kun päivähoitouudistuksen ja kotihoidon

tuen leikkauksen vaikutukset nettoutetaan, jää leikattavaa 2 miljardia markkaa. Kun vielä otetaan huomioon verotulojen täydennysjärjestelmän rahoittamiseen siirrettävä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden osuus 1,6 miljardia markkaa, jää sosiaali- ja terveydenhuollon ensi vuoden laskennalliseksi valtionosuudeksi ainoastaan 14,5 miljardia markkaa. Tätä leikkausta on varmaankin kunnissa mahdotonta toteuttaa vaarantamatta sosiaali- ja terveyspalvelujen peruspalvelujen toimivuutta. Leikkauksella on ilmiselvä vaikutus sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrään ja laatuun. Tässä yhteydessä on myöskin muistettava, että sillä on vaikutusta henkilöstön väsymiseen, henkilöstön, joka nyt on jo äärimmilleen kuormitettu.

Toinen suuri pettymys ja myös periaatteellinen kysymys ovat sosiaaliturvaetuuksien leikkausten vaikutukset kunnalliseen toimeentulotukeen. Valtion talousarvioesitykseen sisältyy valtionosuuslain muutos, jonka mukaan ensi vuonna tehtävien ensisijaisten sosiaaliturvaetuuksien leikkausten vaikutuksia kunnalliseen toimeentulotukeen ei oteta ollenkaan lisävaltionosuutena huomioon. Kuntaliitto on arvioinut, että ensisijaisten sosiaaliturvaetuuksien — lapsilisien, asumistuen, opintotuen, työttömyysturvan ja kotihoidon tuen — noin 3 miljardin markan leikkaukset kasvattavat kuntien toimeentulotukimenoja ensi vuonna reilulla puolella miljardilla markalla, pahimmillaan jopa 700 miljoonaa markkaa. Sosiaali- ja terveysministeriö esitti omassa budjettiesityksessään toimeentulotukimenojen kasvuksi 413 miljoonaa, josta valtion osuus olisi ollut 149 miljoonaa markkaa.

Ainakin Kuntaliiton ehdoton kanta on, että nykyisen valtionosuuslain mukaista periaatetta ei saisi muuttaa. Tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi budjetista aiheutuvista muutoksista johtuvat toimeentulotukimenojen lisäykset olisi otettava huomioon valtionosuutta lisäävänä tekijänä, jotta kuntien ja valtion välinen kustannusten jako säilyy neutraalina.

Arvoisa rouva puhemies! Valtionosuusuudistuksen tavoitteena oli kuntien oman päätösvallan lisääminen. Valtion kassasta tulevalta rahalta poistettiin korvamerkit, jonka jälkeen kunnat ovat voineet tehdä rahoituspäätöksensä itsenäisesti. Sama kehityslinja näkyy myös uudessa kuntalaissa sekä koulutuslainsäädännön kokonaisuudistuksessa. Istuvan hallituksen leikkauspäätökset ovat vieneet pohjaa kauniilta ajatukselta.

Keskustassa tunnemme suurta huolta kuntien mahdollisuuksista pitää yllä peruspalveluja ja tunnemme myös huolta kuntien henkilöstön työpaikkojen säilymisestä.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hyssälä varsin ansiokkaasti puheessaan huomioi kuntien mahdollisuuksia peruspalveluiden tuottamiseen näiden hallituksen suurten valtionosuusleikkausten seurauksena. Haluankin todeta, että SDP muun muassa viime vuonna vielä budjettiin liitti seuraavanlaisen vastalauseen, kun huomattavasti vähemmän valtionosuusleikkauksia esitettiin: "Valtionosuusleikkaukset pakottavat kunnat vähentämään menojaan ja leikkaamaan palvelujaan. Koska enin osa kunnallisista palveluista on ihmistyötä, tämä merkitsee henkilöstön vähentämistä. Tätä kautta työttömyys lisääntyy." Hallitus siis ajaa näitä työllisyysvankkureita todella perälauta auki. Nämä työllistämistoiveet, joita kunnille on asetettu, murentuvat näiden suurten leikkausten...

P u h e m i e s : Kyseessä on vastauspuheenvuoro, ed. Lindqvist, jossa esitetään vain selvitys tai oikaisu toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastine siinä esitettyyn väitteeseen, jolloin tämä menee jo ihan oikean puheenvuoron puolelle.

Kehotan käymään tätä rajaa, arvoisat edustajat, niin että saamme hyvää debattia.

P u h u j a : Arvoisa puhemies! Mielestäni nämä ovat ed. Hyssälän esittämien ajatusten selventämistä ja kysymystä SDP:lle sitten eteenpäin.

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Hyssälän puheenvuoro oli niin selvä, ettei se selvitystä kaipaa.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten puhemies totesi, niin ed. Hyssälän puheenvuoro oli kyllä selkeä, ja se oli todella synkkä, mutta se oli hieman liian synkkä kuitenkin niihin näköaloihin nähden, mitä kuntatalouteen tänä päivänä kuuluu. Kun ed. Hyssälä totesi, kuinka hyvässä mallissa kuntien asiat olivat viime vaalikaudella, se ei kyllä pidä paikkaansa. Kyllä kuntien talouden ahdinko on juuri viime vaalikaudelta peräisin.

Täytyy muistaa, että valtiontalouden alijäämä on kuitenkin tänä vuonna 60 miljardin luokkaa, ensi vuonna säästöistä huolimatta 40 miljardin luokkaa, samaan aikaan, kun kuntatalous keski-

määrin on kuitenkin noussut pinnan yläpuolelle. Tästä kertonee se, että 34 kuntaa on päättänyt alentaa veroäyriään. Minusta näidenkin kuntien olisi pitänyt ensisijaisesti ryhtyä työllistäviin toimenpiteisiin, maksaa velkojaan ja investoida eikä laskea ensimmäisenä veroäyriä. Mutta tämä luku kertonee siitä, että kuntien taloudet eivät ainakaan kaikkien kuntien osalta ole kaikkein heikoimmassa mallissa tämän hallituksen aloittamisen jälkeen.

Sitten ed. Hyssälä kyllä aivan varmasti tarkoituksellisesti unohti sen, että näiden leikkausten ohella työllisyysohjelmaan liittyvä työttömyysvakuutusmaksun alennus tuo kunnille miljardin helpotusta ja tällä tavalla osittain kompensoi tätä valtionosuusleikkausta, joka on kiistatta kyllä aika kova, mutta kovien leikkausten kohteeksi tässä ovat monet muutkin asiat joutuneet.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä tosiaankin tässä hyvin laajasti maalasi niitä kauhukuvia, mitä kunnissa ensi vuonna tapahtuu. Aivan samoin kuin ed. Uotila äsken kiinnittäisin aivan samaan asiaan huomiota: Kuitenkin Kuntaliitonkin tämän hetken tietojen mukaan vain viisi kuntaa nostaa veroäyriään ja 34 kuntaa laskee veroäyriään. Keskimääräinen veroäyrin hinta tulee aivan jonkin verran laskemaan Suomenmaassa.

Lisäksi voisi vielä todeta, että vuonna 93 kunnat ovat pystyneet vähentämään lainakantaansa Kuntaliiton mukaan 5 847 markasta per asukas vuonna 1993, 5 400 markkaan per asukas vuonna 1994, joten varmastikaan ei ihan niin hurja tilanne kunnissa ole kuin täällä haluttiin maalata. Se tietystikin johtuu siitä, että kunnat ovat erinomaisen hyvin pystyneet talouttaan tasapainottamaan, huomattavasti paremmin kuin valtio.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä totesi, että valtio asettaa nyt tässä kunnat seinää vasten. Niin tietysti saattaa olla. Me monet olemme kyllä hyvinkin läheltä seuraamassa kuntien päätöksentekoa ja tiedämme, mitä nämä 2 veroäyripennin korotuspaineet tässäkin tapauksessa tarkoittavat. On kuitenkin todettava teille, että kyllä kuntien verotulot ovat viime aikoina erittäin reippaastikin kasvaneet ja kunnat tulevat selviytymään.

Sitten myös haluan todeta teille, että jo hallintovaliokunnassa keskiryhmät esittivät 2,2 miljardin markan supistuksia eli tässä nyt on hallituksen esityksen ja teidän ryhmämme esityksen välillä 1,6 miljardia markkaa eroa. Miten tämä katetaan, olisi hyvin mielenkiintoista kuulla.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensin ed. Uotilan puheenvuoroon liittyen. Eivät nämä olleet mitään mustamaalauksia. Nämä luvut, joita tässä esitin, olivat ihan faktoja. En katso, että tässä olisi tarkoituksella mitenkään väitetty tilannetta huonommaksi. Nämä ovat ihan puhtaasti Kuntaliiton arvioita ja myös muita arvioita, joita tilanteesta on saatavissa, ihan tutkimustuloksia. (Ed. Mikkola: Johtopäätös oli väärä!) — Se voi olla teidän mielestänne. — Mutta me, jotka kunnissa toimimme, niin kuin ed. Mikkolakin, tiedämme hyvin, että on erittäin tiukka tilanne. Juuri tänään luin ed. Mikkolan omasta kunnasta, että terveydenhuollosta vielä puuttuu liki 40 miljoonaa. Ei ole Turussakaan, ed. Mikkola, niin helppoa; ei täällä ihan varmasti mustamaalata. Tiedämme sen tilanteen.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys kuntien valtionosuuksien järjestelyistä asettaa kunnat rahoituksensa kannalta uuteen tilanteeseen. Esitys sisältää kuntien valtionosuuksien huomattavan leikkauksen: 3,8 miljardia. Kaiken kaikkiaan mennään yli 5 miljardin markan, koska valtionosuuksiin ei tehdä indeksitarkistuksia kustannustason nousun perusteella, jolloin valtionosuuksiin jää tekemättä noin 1,35 miljardin markan korotukset.

Leikkaus on kokonaisuudessaan varsin suuri, mutta mielestäni se on perusteltu valtiontalouden tasapainotuksen vuoksi. Monissa kunnissa muutokseen pystytään sopeutumaan kunnan verotulojen kasvun avulla. Kuulimme täällä juuri ed. Juurolan puheenvuorosta, että ennätysmäärä kuntia on ilmoittanut jopa laskevansa veroäyriä tulevasta leikkauksesta ja sen tiedossaolosta huolimatta. Oma ryhmämme on sitoutunut suurin piirtein tämän suuruusluokan säästöön kuntien valtionosuuksista.

Kuitenkin joissakin kunnissa, joissa verotulojen kasvu on heikkoa, voidaan joutua vaikeaan rahoitustilanteeseen. Niin opetustoimen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tason säilyttämisen suhteen tullaan näissä kunnissa joutumaan vaikeuksiin. Tämä on käynyt täysin selväksi valiokunnissa kuulemiemme asiantuntijalausuntojen perusteella.

Vaikeimpaan tilanteeseen joutuvat eräät hajaasutusalueen kunnat, joissa joudutaan muun muassa harkitsemaan kouluyksiköiden sulke-

mista ja jopa pientenkin koululaisten koulumatkojen pidentämistä. Onkin pelättävissä, että kuntien erot niiden taloudellisen tilanteen suhteen kasvavat, minkä seurauksena heikossa asemassa olevat kunnat päättävät tinkiä juuri näiden kyseisten palvelujen tasosta. Tätä uhkakuvaa lisää leikkauksen kanssa samanaikaisesti tapahtuva sinänsä kannatettava normiohjauksen purkaminen, jolloin kunnille jää suurempi vastuu ja valta palvelujen järjestämisestä. (Ed. Laakso: Se on tapahtunut kaksi vuotta sitten!) — Näin on ja jatkuu edelleen.

On pelättävissä, että maassamme tapahtuu eriarvoistumista koululaisten, vanhusten, vammaisten ja sairaiden suhteen riippuen siitä, missä kunnassa he sattuvat asumaan. Kuitenkin niin koulutuksen kuin terveydenhuollon suhteen lähtökohtana ja tavoitteena tulisi olla kansalaisten tasa-arvo ja yhdenvertaiset mahdollisuudet. Heikosti menestyvien kuntien opetustoimeen ja sosiaali- ja terveydenhuollon alaan tullaan kohdistamaan paine lisäsäästöjen saavuttamiseksi henkilöstösupistuksilla, kuten ed. Hyssälä puheenvuorossaan toi esiin, ja tämä uhkaa todellakin lisätä kunta-alan työttömyyttä joissakin kunnissa etenkin naisvaltaisilla aloilla.

Harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen suunniteltu 50 miljoonan markan lisäys tulee olemaan liian pieni parantamaan riittävästi vaikeuksiin joutuneiden kuntien rahoitusasemaa. Tämä on todettu hyvin selkeästi esimerkiksi valiokuntatyöskentelyn aikana. Sivistysvaliokunnan mietintöön tulikin esitys, että tätä rahoitusavustuksen määrää tulee korottaa.

Tulemme budjetin käsittelyn yhteydessä esittämään harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen nostamista 300 miljoonan markan tasolle. Näin saadaan valtion kunnille suuntaama rahallinen tuki kohdistettua kaikkein tehokkaimmin sinne, mihin sitä kipeimmin tarvitaan, ainakin ensi vuoden osalta, jotta kunnilla olisi myös paremmin aikaa selviytyä muutoksista.

Kokonaisleikkauksen määrän huomattava pudottaminen lähes puoleen keskustan esittämällä tavalla on mielestäni huonompi malli sen vuoksi, että näin saatava säästö jää näin selvästi pienemmäksi ja kohtelee turhan helläkätisesti niitä hyvin menestyviä ja rikkaita kuntia, joissa aiotaan todellakin laskea veroäyriä hallituksen esityksen mukaisista leikkauksista huolimatta.

Laskelmiemme mukaan 300 miljoonan markan suuruinen harkinnanvarainen rahoitusavustus on minimi, jolla pystytään paikkaamaan edes välttävästi huonossa rahoitustilanteessa olevien kuntien asemaa ja takaamaan tasavertaiset palvelut kaikille kansalaisille. Mikäli tämän tasoiseen rahoitusavustukseen eri ryhmät pystyvät sitoutumaan, ainakin itse voin hyväksyä nämä leikkaukset esitetyn suuruisina.

Samalla eduskunnan tulisi mielestäni kantaa syvää huolta ja vastuuta tasavertaisten palvelujen säilyttämisestä ja edellyttää hallitukselta, että se selvittäisi leikkauksen vaikutuksen kunnittain niin perusopetuksen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen suhteen ja ryhtyisi tarvittaviin tukitoimiin, että kaikille kansalaisille asuinkunnasta riippumatta taattaisiin tasa-arvoisesti tasokas perusopetus ja sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen ja hänen ryhmänsä kyllä tuntevat vastuuta valtiontalouden vaikeuksista ja se on täällä kiitoksella todettava. Pitää paikkansa, että kuntien erot ovat hyvin suuret, mutta muistutan, että valtiohan ei yksin voi kunnissa määrätä, vaan valtionosuusuudistukseen pari vuotta sitten liittyi myös normiohjauksen purku. Valta ja vastuu siirtyi kuntiin ja kunnissa päätetään, miten palvelut järjestetään. Tämä 50 miljoonaa markkaa, jota on harkinnanvaraisiin rahoihin suunniteltu, valiokunnassa tosiaan äänestyksen jälkeen tuli hyväksytyksi lisäysponnella, jota itse en kyllä kannattanut. Sen vuoksi tuntuu vähän kohtuuttomalta, että ryhdytään nostamaan näitä summia vastoin hallituksen esitystä, kun muutoin olimme hallituksen esityksen takana.

Uskon, että 50 miljoonaa markkaa tulee kuitenkin riittämään. Opetusministerihän meillä oli valiokunnassa kertomassa, että monet etäisistä kunnista ovat esittäneet laskelmia, joiden mukaan ne oikeastaan nostaisivat opetukseen meneviä menoeriä ensi vuonna, ja siihen perustuivat nämä suuremmat laskelmat ainakin osittain.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsäsen puheeseen yhdyn siltä osin kuin hän arvosteli nimenomaan säästöjen vaikutusta koulutoimen osalta ja niitä kielteisiä seurauksia, mitä niistä on. Mutta ihmettelen sitä, että hän oli valmis hyväksymään näin voimakkaan kuntien valtionosuuksien leikkauksen. Se, että leikataan näin voimakkaasti, on juuri se syy, joka aiheuttaa ongelmia kuntiin. On turha puhua siitä, että verotulojen kasvu peittäisi menetykset. Monissa kunnissa kasvu ei riitä edes palkankorotuksista ja muista kunnille tule-

vista velvoitteista johtuvien menojen maksamiseen. Se, että kunnilla on taloudellisesti näyttänyt menevän paremmin, johtuu vain siitä, että ne ovat harjoittaneet erittäin tiukkaa talouspolitiikkaa, joka on sitten johtanut siihen, että työväkeä on vähennetty ja palveluja on karsittu. Tämä on ollut erittäin valitettavaa.

Säästöjen vaikutuksista erityisesti koulutoimen osalta haluan sanoa, että hallituksen esityksessäkin todetaan, ettei kajota yksikköhintoihin. Se on totta, mutta kun ei kuitenkaan anneta yksikköhintojen mukaisia valtionosuuksia, niin siitähän on ilman muuta seurauksena se, että kunnat joutuvat monella tavalla karsimaan koulumenojaan ja se totta kai vaikuttaa opetuksen tasoon ja opetuksen järjestämiseen. Voi sanoa, että ylimitoitetut kuntien valtionosuuksien leikkaukset heikentävät lasten ja nuorten mahdollisuuksia saada eri puolilla Suomea tasapuolista ja laadukasta opetusta ja koulutusta.

Ed. Räsänen sanoi, että harkinnanvaraisia valtionosuuksia pitäisi lisätä. Siihen kyllä mielelläni yhdyn ja tähän on ilman muuta tarvetta.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan oikaista ed. Räsästä siinä suhteessa, kun hän totesi, että pitäisi kuntakohtaisesti laskea sosiaali- ja terveystoimen ja toisaalta koulutoimen valtionosuudet ja ryhtyä sitä kautta panemaan kuntoon kuntien taloutta. Eihän tällä ole mitään merkitystä, vaan kysymys on kokonaisuudesta eli siitä, paljonko valtionosuuksia ja yleensä tuloja kunnalla on käytettävissä. Tarkoitussidonnaisia valtionosuuksia, ed. Räsänen, ei ole enää olemassa.

Mitä tulee vastuullisuuteen, josta ed. Ala-Harja totesi, että ed. Räsänen ja hänen ryhmänsä tuntee suurta vastuuta, voisin todeta, etten tiedä, millaista ryhmävastuuta se on, mutta silloin kun asia oli ratkaisevassa käsittelyssä, kristillisten edustajaa ei näkynyt kyllä mailla halmeilla valiokunnassa.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sivistysvaliokunta käsitteli harkinnanvaraisia määrärahoja, joilla on tarkoitus lieventää valtionosuuksien kuntakohtaisia leikkauksia. Olin sitä mieltä, päinvastoin kuin sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, että määrärahaa harkinnanvaraisiin avustuksiin pitäisi korottaa, koska todennäköisesti määräraha saamamme selvityksen mukaan ei riitä.

Minun täytyy sanoa myös, että yhdyn siihen johtopäätökseen, joka on keskustan vastalauseessa, että 3,8 miljardin markan leikkaus on ylimitoitettu ja se todella aiheuttaa kohtuuttomia taloudellisia ongelmia monille kunnille. Juuri tästä syystä äänestin sen puolesta, että harkinnanvaraista avustusta nostettaisiin siitä 50 miljoonasta markasta, jota hallitus ensi vuoden budjettiesitykseen on ehdottanut.

Sanoisin vielä, että tuntuu tietenkin aika oudolta keskustelu, kun ne, jotka vielä ennen viime maaliskuuta olivat sitä mieltä, että tehdyt kuntakohtaiset leikkaukset valtionosuuksiin merkitsevät huomattavia vaikeuksia kunnille, ovat tänään kokonaan toista mieltä ja taas ne, jotka olivat viime kerralla tekemässä näitä leikkauksia, ovat sitä mieltä, että nyt uudet leikkaukset vasta niitä ongelmia aiheuttavat. Välillä vaikuttaa siltä, että pitäisi kysyä, olemmeko me hullujenhuoneessa vai missä me olemme.

Puhemies: Tällaiset hullujenhuone-toteamukset eivät kuulu ainakaan vastauspuheenvuoroihin, mutta eivät yleensäkään eduskunnan keskusteluun.

Ed. Räsänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manniselle totean, että kristillisen liiton ryhmällä ei ole varsinaista edustusta sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, ainoastaan varapaikka, jota pyrimme käyttämään niin usein kuin pystymme. (Ed. Manninen: Tarkoitin hallintovaliokuntaa, jossa on!) — Hallintovaliokunnassa meillä on paikka, mutta edustajamme on ollut puolustuskursseilla tämän kuukauden.

Sen sijaan itse olen jäsenenä sivistysvaliokunnassa, jossa kyllä osallistuin kaikkiin kokouksiin, jotka liittyivät asian käsittelyyn.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus lupaa ohjelmassaan muun muassa selkeyttää valtion ja kuntien välistä työn ja kustannusten jakoa, turvata lakisääteisten tehtävien ja niihin käytettävissä olevien voimavarojen tasapainon sekä alueellisen oikeudenmukaisuuden. Lisäksi luvataan ottaa huomioon poikkeuksellisen suuren työttömyyden aiheuttamat kunnallistaloudelliset ongelmat muun muassa toimeentulomenojen kasvu.

Hallituksen esitys ja valiokunnan enemmistön hyväksymä esitys laiksi eräistä kuntien valtionosuuksien järjestelyistä vuonna 1996 ja eräistä muutoksista valtionosuuslainsäädäntöön on kuitenkin merkittäviltä osiltaan ristiriidassa hallitusohjelman lupausten kanssa. Esitys on kuntien ja valtion välistä työn ja kustannusten jakoa

entisestäänkin sekoittava, kuntien ja kuntayhtymien välisiä suhteita vaikeuttava sekä sektorikohtaisia valtionosuusleikkauksia peittelevä.

Vuoden 1996 väliaikaisratkaisuksi tarkoitettuun esitykseen on sisällytetty myös periaatteellisia ja pysyviä lakimuutoksia, jotka ovat hallitusohjelman vastaisia erityisesti toimeentulomenoja koskevalta osalta.

Hallituksen lakiesityksessä enempää kuin valiokunnan mietinnössäkään ei tuoda esille valtionosuusleikkausten koko kuvaa. Perusteluissa mainitaan valtionosuusleikkauksen olevan 3,8 miljardia markkaa ja näin myös julkisuudessa yleisesti todetaan. Voimassa olevan valtionosuuslainsäädännön mukaan vuodelle 1996 tulisi tehdä indeksitarkistus, jo aiemmin mainittu 1,35 miljardia, ja valtion ja kuntien välinen kustannustenjakotarkastelu, joka toisi eräiden arvioiden mukaan kunnille jopa 3—3,5 miljardiin markkaan. Todelliset leikkaukset voimassa olevaan lainsäädäntöön ovat siten yli kaksinkertaiset julkisuudessa esitettyyn 3,8 miljardiin markkaan nähden.

Valtionosuusleikkausten ohella valtion tulonsiirtoihin kohdistamien säästöjen ja muiden kuntia koskettavien velvoitteiden vaikutukset kunnan talouteen ovat edellä mainittujen leikkausten lisäksi 1,6 miljardia markkaa. Lievennystä on tuonut talousarvioesityksen jälkeen hallituksen antama esitys, jonka mukaan kuntien työttömyysvakuutusmaksun alentaminen keventää kuntien ja kuntayhtymien menoja noin miljardilla markalla. Osan säästöistä kunnat joutuvat kuitenkin sijoittamaan lisääntyviin ammatillisen koulutuksen kustannuksiin.

Valiokunnan mietintöön sisältyvä hallituksen esitys kohtelee epäoikeudenmukaisesti eri tyyppisiä kuntia. Kuten lakiesityksen perusteluissa monta kertaa, laskujeni mukaan seitsemän eri kertaa, todetaan, menettäjiä ovat harvaan asutut ja laaja-alaiset alempiin kantokykyluokkiin kuuluvat kunnat ja voittajia 7.—10. kantokykyluokan kunnat. Alemman kantokykyluokan kunnat menettävät lähes poikkeuksetta ilman indeksi- ja kustannustenjakotarkasteluakin 949 markkaa asukasta kohden ja korkeimmassa kantokykyluokassa olevista kunnista eräät vain 549 markkaa asukasta kohden. Näin suuret erot vaikeuttavat oleellisesti kuntien sopeutumista voimakkaasti supistuviin tuloihin.

Ongelmallinen, periaatteellisesti merkittävä ja hallitusohjelman vastainen on hallituksen valtionosuuslain 5 §:n muutos, jonka mukaan muun muassa tulonsiirtojen leikkausten aiheuttamiin toimeentulotukimenoihin valtio ei tule jatkossa osallistumaan, vaan ne jäävät yksin kuntien kustannettaviksi. Sieltä voi tulla jatkossa miljardilasku kuntien maksettavaksi.

Toinen, taloudellisesti vielä merkittävämpi on kansaneläkemaksujen kliiraaminen tässä yhteydessä epäneutraalilla tavalla. Käytännössä se sisäasiainministeriön laskelmien mukaan merkitsee enimmillään yli 1 000 markkaa asukasta kohden menetystä alhaisen verotulopohjan omaaville kunnille. Esimerkiksi Inarin kunnalle se on yli 1 600 markkaa samanaikaisesti kun Kauniainen voittaa noin 400 markkaa. Tätä muutostaa tietysti rajoittaa järjestelmämuutokseen sisältyvä siirtymäsäännös, jonka mukaan järjestelmämuutoksen vaikutus voi olla enintään ± 800 markkaa asukasta kohden, mutta se on siellä pohjiin laskettuna ja tulevaisuudessa tulee kyllä valitettavasti maksuun.

Mielestämme 3,8 miljardin markan leikkaus yhdistyneenä järjestelmämuutokseen ja indeksitarkistusten sekä kustannustenjaon poistoon on ylimitoitettu ja aiheuttaa kohtuuttomia taloudellisia ongelmia monille kunnille. Se tulee aiheuttamaan myös irtisanomisia ja työttömyyttä vastoin hallituksen työttömyyden puolittamista koskevaa periaatetta.

Ylimitoitetut leikkaukset vaikeuttavatkin kohtuuttomasti eniten menettävien kuntien mahdollisuuksia vastata peruspalveluista. Laman vaikutuksesta muun muassa erikoissairaanhoidon palvelusten kysyntä on kääntynyt kasvuun ja kuntien menot lisääntyvät voimakkaasti. Leikkaukset ja muut kuntiin kohdistuvat säästötoimenpiteet aiheuttavat sen, että kunnat eivät pysty eri puolilla maata yhdenvertaisesti vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Tämä on erityisen valitettavaa, koska muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö toimii jo nykyisellään kapasiteettinsa äärirajoilla.

Vastaavat ongelmat ovat myös opetustoimen puolella. Sivistysvaliokunta antamassaan lausunnossa onkin huolestunut siitä säilyykö kansalaisten koulutuspalveluiden taso ja laatu sekä kansalaisten yhdenvertainen oikeus koulutukseen. Voi todeta, ettei kaikilta osin valitettavasti säily. Esimerkiksi Inarin kunnassa joudutaan harkitsemaan tilanteita, joissa pienen koululaisen matkat voisivat tulla jopa sadan kilometrin mittaisiksi. Se on täysin kohtuuton vaatimus pienille ala-asteen lapsille.

Edellä olevasta syystä ja huomioiden leikkausten työllisyysvaikutukset keskusta katsoo, että

tarkoituksenmukaisinta olisi toteuttaa valtionosuuksien leikkaus siten, että se toteutettaisiin tasaleikkauksena 450 markkaa asukasta kohden. Samanaikaisesti voitaisiin poistaa kantokykyluokitus ja kliirata kansaneläkkeiden lisäosaosuudet siten, ettei se aiheuta muutosta valtion ja kuntien välisiin suhteisiin eikä kuntien keskinäisiin suhteisiin. Koska kysymyksessä on väliaikainen, vain vuotta 1996 koskeva lakiesitys ja hallitus on sitoutunut antamaan uuden laaja-alaisen uudistusesityksen vuodelle 1997, katsomme, ettei erillistä järjestelmämuutosta ole tarkoituksenmukaista tehdä tässä yhteydessä.

Arvioimmekin, että esityksellämme voitaisiin turvata noin 7 000 työpaikan säilyminen kunnissa. Leikkausten yhteisvaikutus olisi 2 283 miljoonaa markkaa ja se toteutettaisiin siten, että yleisestä valtionosuudesta vähennettäisiin 50 markkaa asukasta kohden, sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudesta 243 markkaa asukasta kohden ja opetustoimen ja kulttuuritoimen valtionosuudesta yhteensä 157 markkaa asukasta kohden. Esityksemme on yksinkertainen, selkeä ja kaikkien kuntien toimintamahdollisuudet turvaava ja voin todeta, että se tarvitsee vain kolme lakia, kun hallitus on tarvinnut omaan esitykseensä 20 erillistä lakiesitystä.

Kun samanaikaisesti jätettäisiin vähintään tuo 50 miljoonaa markkaa harkinnanvaraista valtionosuutta vaikeimpaan asemaan joutuneille kunnille, katsomme, että keskustan esitys olisi sekä valtiontalouden säästön, työllisyyden että ennen kaikkea kansalaisten peruspalveluiden kannalta tarkoituksenmukainen ja kaikilta osin perusteltu. Siksi keskusta tuleekin esittämään toisessa käsittelyssä rinnakkaislakiesityksen ottamista käsittelyn pohjaksi ja tarvittavia muutoksia sitten myös yksittäisiin pykäliin.

Ed. Peltomo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Manninen ja muutkaan keskustan edustajat eivät missään tuo julki työttömyysvakuutuksen yhden miljardin markan helpotusta, jolloin voitaisiin puhua 2,8 miljardin markan leikkauksista. Toivoisinkin, että kunnat nimenomaan käyttäisivät tätäkin rahaa työllistämiseen eivätkä lainojen pois maksamiseen.

Minusta julkista taloutta tulee katsella kokonaisuutena. Ei ole mitään järkeä, että valtio ottaa lisää velkaa antaakseen kunnille valtionosuuksia ja kunnat maksavat vastaavasti lainoja pois. Tässä tilanteessa ymmärrän, että kunnissa on todella suuri huoli, miten selvitään ensi vuodesta ja työllistämisestä, mutta uskon selviytymiseen, kun tähän saakkakin Ahon hallituksen aikana on selvitty suhteellisen hyvin. Ei ole tarvinnut vähentää vakituista henkilökuntaa juurikaan, sen sijaan sijaisia ja tilapäisiä kylläkin on jouduttu vähentämään. Mutta toivottavasti me näemme ja olemme viisaampia ensi syksynä, kun näemme, mihin tämä tilanne johtaa.

Ed. Juurola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustajan työ varmastikin aiemmin on ollut erittäin mukavaa, kun ei ole tarvinnut leikkauksista ollenkaan keskustella. Mutta nyt näyttää oppositiopolitiikka olevan edelleen yhtä helppoa ja mukavaa, niin kuin ed. Mannisen esityksessä tulee esille, että ei leikata eikä korjata mitään valtionosuuden vääristymiä. Tämä viimeksi mainittu asia tässä enemmänkin ihmetyttää, että esimerkiksi kantokykyluokituksista ja sen jäädyttämisestä aiheutuneita vääristymiä keskusta ei lainkaan halua korjata. Esityksessähän niitä korjataan kuitenkin vain ± 200 markkaa per asukas.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Peltomo ilmeisesti ei kuunnellut tai ainakaan havainnut sanomaani. Minä luen, mitä sanoin puheenvuorossani: "Lievennystä on tuonut talousarvioesityksen jälkeen hallituksen antama esitys, jonka mukaan kuntien työttömyysvakuutusmaksun alentaminen keventää kuntien ja kuntayhtymien menoja noin miljardilla markalla." Voinetteko sen selkeämmin sanoa?

Ed. Juurolalle totean, että tässä tehdään todella niin mittavia ja suuria leikkauksia, että siksi ei tässä vaiheessa ole tarkoituksenmukaista mennä erillisiin järjestelmämuutoksiin varsinkin kun erityisesti työministeriö on aina puhunut täällä luottamuksesta, jonka avulla päästäisiin eteenpäin työllisyyskysymyksessä. Tässä lakiesityksessä, jos missä, on kauhupeloteltu kunnat hirvittävillä leikkauksilla. Jos sen jälkeen vaaditaan luottamusta kunnilta, niin minusta se on hiukan outo tilanne. Voi sanoa, että ainakaan kohtuullinen se vaatimus ei ole. Tässä mielessä minusta olisi hiukan rauhallisempi linja tuonut paremman tuloksen.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Olin työhuoneessani ja kuulin käydystä keskustelusta muun muassa ed. Tiusasen puheenvuoron. Ed. Tiusanen on nyt salin ulkopuolella, mutta siitä huolimatta jokin sana siitä. Ed. Tiusanen

sanoi suurin piirtein siihen tapaan, että kuntien tulopuolella nyt on todellakin näköpiirissä paljon myönteisempää ja valoisampaa ja tapahtunut paljon myönteisempää, näin se oli ymmärrettävissä, Lipposen hallituksen liikkeelle lähdettyä. Haluan vain sanoa näiltä osin sen, minkä uskon ed. Tiusasenkin kuitenkin tarkkaan tietävän, että kuntien kassassa viime kuukausina näkyvät lukemat eivät ole tietystikään seurauksena siitä elämästä, mitä on eletty viime kuukausien aikana tässä maassa, vaan niiltä vuosilta, jotka ovat äskettäin jääneet jälkeen, hyvässä ja huonossa, nyt verotulojen odotettua suuremman tai kuntien budjetteihin kirjattua suuremman kasvun osalta. Se oli toki tiedossakin, mutta järjestelmästä johtuen veron, sanoisiko kirjattua suuremmat erät ovat tuloutuneet kuntien kassoihin vasta aivan viimeisten aikojen kuluessa.

Jos vielä hieman tarkemmin tätä sanoo, tärkein syy siihen, että näin on käynyt, on siinä, että yhteisöveron tuotto vuodelta 93 ja ennen kaikkea vuodelta 94 on jopa miljardimäärin suurempi kuin aikaisemmin kunnille annettiin tiedoksi tai miltä pohjalta ne ovat omat tulonsa kirjanneet ja budjetoineet. Muutoinkin se erittäin raju taloudellinen kasvu, joka saatiin aikaan vuoden 94 aikana ja kuluessa ja joka jatkui vielä ainakin alkuvuoden 95 aikaan, on toki vaikuttanut ja vaikuttamassa verotulojen myönteiseen kehitykseen. Mutta se siitä. Uskon, että itse perusasiasta meillä ed. Tiusasen kanssa ei ole erilaista näkemystä.

Täällä aivan viimeisimmässä debatissa käytiin keskustelua siitä, onko välttämätöntä leikata kunniltakin ja onko mitta oikea. Se, mitä hallitus valtionosuuksien suhteen tekee, mielestäni on linjassa kaiken sen kanssa, mitä hallitus muutoinkin tekee talouspolitiikassaan yleensä ja erityisesti talouspolitiikan siinä osassa, mikä on budjettipolitiikkaa. Leikkaukset kohdennetaan kaikista heikoimmassa asemassa oleviin kansanosiin, heikoimmille alueille ja selviytymisedellytyksiltään heikoimpiin kuntiin. Tässä mielessä on se väärin, että valtionosuuksista otetaan näin paljon, 3,8 miljardia markkaa suoranaista leikkausta, sen lisäksihän indeksitarkistukset jätetään tekemättä ja sen lisäksi vielä kustannusjakotarkistus jätetään tekemättä. Niin edellinenkin hallitus kahden viimeisen asian osalta teki: ei indeksitarkistuksia enää maksettu eikä kustannusjakotarkistuksia täysimääräisenä enää korvattu. Mutta nyt tapahtuu molemmat, indeksien jäädyttäminen ja kustannusjakokorvauksen jäädyttäminen, ja sen lisäksi 3,8 miljardin markan suuruiset leikkaukset. Tämä merkitsee leikkauksien kohdentumista ensinnäkin niihin kansalaisiin, jotka tarvitsevat kuntien välttämättömyyspalveluita, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita ja koulutuspalveluita, ennen kaikkea näihin nämä leikkaukset kohdentuvat.

Mitä tulee leikkausten alueelliseen, kuntakohtaiseen ja muuhun alueelliseen kohtaantoon, myös siinä suhteessa Lipposen hallituksen esitys on muusta maailmasta kuin edellisen hallituksen esitykset. Nyt leikkausten kärki aiemmin mainitsemani hallituksen yleisen toimintalinjan mukaisesti kohdentuu heikoimpiin, niihin, joilla muutoinkin on oman taloutensa kanssa tiukkaa. Kun hallitus leikkaa asukasta kohti Helsingistä vähän yli 500 markkaa, se tekee saman leikkauksen vaikkapa Oulun läänin kunnissa keskimäärin tai Keski-Suomen läänin kunnissa keskimäärin lähes kaksi kertaa suurempana asukasta kohti mitattuna kuin Helsingissä, Kauniaisissa tai Espoossa. Totta kai se on totta, että täällä valtionosuudetkin ovat pienemmät, mutta siitä huolimatta leikkauksen näin painottuminen ei meidän mielestämme voi olla oikein, ja siitä syystä ed. Mannisen täällä esittelemä keskustan vastalause lähtee toisista lähtökohdista, tasapainoisemmista ja oikeudenmukaisemmista lähtökohdista.

Kuten jo aiemmin mainitsin, edellinenkin hallitus, jonka säästötaakka ja -tarve oli lähes kaksinkertainen Lipposen hallituksen säästötaakkaan tai -velvoitteeseen nähden, joutui leikkaamaan valtionosuuksia, mutta ei se näin suuressa mitassa käyttänyt tämän tyyppistä leikkauskohdetta, siis tämän tyyppistä, mitä kuntien valtionosuuksien leikkaaminen käytännössä merkitsee. Erityisesti, ja siihen haluan kiinnittää huomiota, se leikkaustapa, mitä toteutettiin, teki oikeutta kutakuinkin, näin uskallan sanoa, erityyppisille alueille ja erityyppisille kunnille.

En malta olla palauttamatta mieleen vielä sitä, että kun edellinen hallitus leikkasi markkamääräisesti kutakuinkin saman verran kaikilta kunnilta, ei aivan, mutta kutakuinkin markkamääräisesti kaikilta kunnilta saman verran, nousi siitä hirveä meteli. Erityisesti sosialidemokraatit ja täällä etelässä myös, vaikka kokoomus oli hallituspuolue, kokoomuksen edustajat pitivät sitä aivan kohtuuttomana ja epäoikeudenmukaisena erityisesti täällä eteläisimmässä Suomessa. Muistan ed. Laurilan, joka tänään on europarlamentaarikko, mm. hänen kanssaan julkisuudessa käymiämme keskusteluja, kuinka myöskin kokoomuksen mielestä se leikkauslinja oli silloin perin väärin.

En muistele vanhoja sen pitempään kuin vain todetakseni sen, että se leikkauslinja jälkikäteen oli mielestäni kohtuullisen oikeudenmukainen. Eivät nimittäin Helsinki tai Espoo tai Kauniainen ole niitä kuntia, jotka ovat noiden menneiden leikkauksien vuoksi joutuneet vaikeuksiin. Me tiedämme, että Helsingin kaupunki pystyi tekemään miljardiylijäämäisen tilinpäätöksen niidenkin leikkausten jälkeen, mitä silloin noudatettiin, osin kiitos tietysti sen oman säästöpolitiikan, mitä se harjoitti, mutta osin myös sen seurauksena, että valtionosuuksien leikkaukset olivat silloin kohtuullisia, oikeudenmukaisia.

Mutta vielä kerran, tuohon leikkauslinjaan verrattuna Lipposen hallitus toimii nyt niin, että se ei leikkaa markkamääräisesti saman verran kaikilta kunnilta, vaan äskeisen esimerkkini mukaan esimerkiksi Oulun läänin kunnilta kaksinkertaisesti verrattuna Espooseen, Helsinkiin, Kauniaisiin ja moniin muihin kuntiin. (Ed. Elo: Vanhat vääryydet korjataan!)

Kuulin täällä ed. Karpion kertomaa siitä, kuinka kunnat selviävät. Kyllä kunnat selviävät, varmasti, tavalla taikka toisella. Juuri siten, että kunnissa tehdään päätökset vedoten valtion leikkauksiin ja tehdään kovia päätöksiä, joiden päätösten maksumiehiä ovat ne kuntien työntekijät, jotka joutuvat työttömiksi, ja ne palveluiden käyttäjät, joiden joko palveluiden määrä vähenee tai laatu joka tapauksessa heikkenee. Niin Jyväskylän kaupungissakin käy. Siellä valtionosuuksien leikkaaminen merkitsee lähes 1 000 markkaa asukasta kohti.

Kun kuulin jo äsken aiemmassa keskustelussa jonkun väittäneen, että kelamaksun perinnästähän luovutaan, niin ei se kelpaa perusteeksi. Valtio vie erikseen sen kelamaksun poistamisen kokonaan, huomioi muulla tavalla, ja sen lisäksi leikkaus on esimerkiksi Jyväskylän tapauksessa lähes 1 000 markkaa asukasta kohti tai useimpien Oulun läänin kuntien kohdalla lähes 1 000 markkaa, pohjoisen ja keskisen Suomen kunnissa lähes 1 000 markkaa asukasta kohti. Älkää käyttäkö kelamaksua tässä perusteena, koska se ei sellaiseksi kelpaa, koska se on erikseen huomioitu valtionosuuksia pienentävänä tekijänä ja sekin on tehty vielä epäoikeudenmukaisella tavalla, niin että tavallaan sen poistamisesta, jos siitä jotkut hyötyvät, ovat lähinnä vauraimpia kuntia tässä maassa. Jos jotkut vähän häviävät, ne ovat kaikista heikoimpia kuntia tässä maassa.

Arvoisa puhemies! Halusin näillä sanoilla hieman muistella vanhaa ja todeta, että uusi hallitus poikkeaa vanhasta siinä, että se säästöpolitiikkansa kohdentaa entistä enemmän juuri niihin asioihin ja arvoihin, niihin kansalaisiin, jotka ovat heikompia. Siitä syystä se leikkaa valtionosuuksia näin suuressa mitassa. Toisaalta haluan todeta sen, että muutos on myös siinä, miten leikkaukset kohdennetaan. Ne kohdennetaan heikoimmille alueille, heikoimpiin kuntiin. Ilmiselvästi näin toimien ja tällä tavalla menetellen hallitus hakee haluamaansa kuntarakenteen muutosta luottaen siihen, että panemalla heikommat vähän ahtaammalle ja aika laillakin ahtaammalle ne antautuisivat ja alkaisivat liittyä suurempiin. Kuntaideaa kai tätä kautta osaltaan tässä ollaan hakemassa.

Arvoisa puhemies! Ed. Mannisen tekemä esitys on linjassa keskustan tänään julkistaman budjetti- ja talous- ja työllisyyslinjan kanssa. Me lähdemme siitä, että me hyväksymme 450 markan leikkauksen asukasta kohti koko maassa saman suuruisena mutta emme niitä leikkauksia, mitä hallitus on tässä esittänyt. Kun täällä kysyttiin, miten keskusta tämän rahoittaisi, en tässä käy sitä kertomaan enempää. Mainittu talous- ja työllisyysohjelma pitää tarkan vastauksen sisällään myöskin tuohon kysymykseen.

Ed. Kemppainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e l t o m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkarinen muisteli edellisen hallituksen aikoja ja totesi, että silloin valtionosuusleikkaukset tehtiin oikeudenmukaisesti. Mielestäni ei ole oikeudenmukaista se, että kunnista hävisi tuolloin 60 000—70 000 työpaikkaa. Silloin valtionosuusleikkaukset olivat todella suuria ja tehtiin nimenomaan ajassa, jolloin maa oli todella syvässä lamassa. Nyt on taloudellista kasvua ja kuntien verotulot ovat nousussa. Nyt tehdään maltillinen leikkaus, joka suurin piirtein takaa kohtuullisen toimeentulon ja kohtuullisen selviytymisen kunnille vielä ensi vuonna.

Mutta vuosi 97 on varmasti jo paljon vaikeampi. Siksi on mielestäni suunnattava katseet vuoteen 97. Ensi vuodesta varmasti yhteisesti selviämme.

Erityisesti toivon, että todella kunnat käyttävät kaiken liikenevän varan työllistämiseen eivätkä maksa lainojaan pois.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pekkarinen muisteli men-

neitä, mutta mielestäni vähän valikoidusti. On parempi, että näin omaa perhettä oleva tuo asian esille. Siihen on helpompi vastata. Nimittäin viime hallituksen aikana kuntajärjestöjen kanssa tehtiin sopimus siitä, että tiettyjen valtionosuusleikkausten jälkeen ei enää leikkauksia suoriteta. Siitä huolimatta lätkäytettiin 2,5 miljardia markkaa kunnille lisää valtionosuusleikkausta viime hallituksen aikana. On ihan hyvä, että selvitetään, kuinka se asian todellinen laita oli, etteivät hallitusryhmien edustajat pääse sotkeutumaan tähän asiaan. (Välihuuto) — Oli miten hyvänsä, mistä se oli lähtenyt. Se oli tietysti Viinasen aloituksia, mutta se tapahtui.

Olin itse vastustamassa tuota. Siinä mielessä kysyn ed. Pekkariselta, kuinka sen asian kanssa oli.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aikaisemminkin olen todennut täällä, mitä myöskään ed. Pekkarinen ei sinänsä kiistä, että kuntien talous on kuitenkin kohentunut erinomaisen hyvin. Enkä ollenkaan kiistä sitä, etteikö se tapahdu aikaisempien vuosien ratkaisujen pohjalta. Tosiasia on kuitenkin se, että jos nyt leikataan, tämä on ilmeisesti se aika, jolloin pitäisi leikata, koska valtion velka, niin kuin hyvin tiedämme, edellyttää, että ryhdymme toimenpiteisiin valtion velan vähentämiseksi.

Mielestäni tässä on kysymys siitä, että vanhoja vääryyksiä korjataan, kuten yritin välihuutona ed. Pekkariselle todeta. Eli mitä ministeri Pekkarisen johdolla tehtiin näitä valtionosuusleikkauksia, sitä nyt vain tässä muutetaan siihen suuntaan, joka korjaa niitä vääryyksiä, joita tapahtui edellisellä vaalikaudella.

Mitä tulee ed. Pekkarisen epäilyihin siitä, että tällä pyritään kuntarakenteen muuttamiseen, en ota kantaa siihen. Esitän vain sen ajatuksen, johon ed. Pekkarinen ehkä voisi vastata, olisiko se jotenkin kansalaisten vastaista, jos Suomessa olisi vähän suurempia kuntia kuin tällä hetkellä on. Jos ajattelemme esimerkiksi Ruotsia, missä kuntauudistus parikymmentä vuotta takaperin toteutettiin ja saatiin 250 kuntaa, kun meillä on 450 kuntaa, mielestäni se on ollut oikea suunta. En sano, että sitä pitää valtion toimenpitein tällä tavalla pakottaa, vaan sen pitää tietysti perustua vapaaehtoisuuteen. Joka tapauksessa totta kai nykyinen kuntarakenne on varsin byrokraattinen. Uskoisin, että keskusta haluaa sen pitää sen takia, että suurin osa pieniä kuntia on keskustajohtoisia. Kysymys on pelkästään puoluepolitiikasta. Minusta se on väärä perusta kuntarakenteen säilyttämiselle.

Rouva puhemies! Olisin vielä odottanut, kun ed. Pekkarinen sanoi, että keskustalla on vaihtoehto sille, miten tämä aukko täytetään, että ed. Pekkarinen voisi vielä, kun oma vaihtoehto selvitetään, samalla vastata, miten. Olisi hyvä jo tässä suuressa salissa saada se tietää.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella monessa kunnassa veroäyrin hintaa nostettiin ja perhetukiuudistus ja kiinteistövero kiristivät myöskin kunnallisveroa. Täten kunnallisen toiminnan rahoitus on yhä enemmän siirtymässä jakoveropuolelle. Siinä mielessä ilman muuta nämä toimenpiteet ovat rokottaneet pienituloisia enemmän kuin suurituloisia.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ruotsissa on kuntia vähemmän kuin Suomessa, se pitää paikkansa. Muu Eurooppa kun käydään läpi ja katsotaan, kuinka paljon siellä on kuntia suhteessa väkilukuun taikka maan pinta-alaan, niin Suomessa kuntien määrä on selvästi vähäisimmästä päästä yleisessä eurooppalaisessa vertailussa. (Ed. Mikkola: Ei voi verrata!) — No, verrataan vaikkapa väkilukuun taikka pinta-alaan, kummallakin vertailumittarilla. Sen verran edellisen hommani asioita muistan, vaikka muuten olisin unohtanutkin asioita, että näin on asian laita.

Mitä tulee valtionosuuksien leikkauksiin edellisellä vaalikaudella, on totta, että valtionosuuksia leikattiin, en minä sitä kiistä, leikattiin yhtenä ainoana vuonna noin 5 miljardilla markalla, se pitää paikkansa, eli määrältään jopa enemmän kuin nyt tässä näyttäisi tapahtuvan. Samaan aikaan kuitenkin veropohjaa laajennettiin monilla miljardeilla markoilla. (Eduskunnasta: 2,5 miljardia!) — 2,5 miljardia markkaa pelkästään perhepoliittisten vähennysten poistamisen kautta laajennettiin veropohjaa ja sen lisäksi otettiin käyttöön kiinteistövero jnp. Valtaosa siitä aukosta hoidettiin äsken kertomallani tavalla. Sen suuruista nettomääräistä leikkausta, mitä nyt tapahtuu, ei ole ennen tehty viimeisten vuosien aikana. Näin nyt vain on käynyt tässä.

Mitä tulee siihen, onko vääryyksiä tehty viime vaalikaudella, kuten ed. Elo puhui, minä toivoisin, että hän kertoo, missä tehtiin vääryydet. Puolustan erittäin voimallisesti sitä tapaa, millä valtionosuuksia leikattiin viime vaalikauden aikana, ed. Elo. Mutta jos joku on vääryys, niin

pidän tätä mallia vääryytenä, mitä te olette nyt toteuttamassa.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys kuntien valtionosuuksien leikkaamiseksi vuonna 1996 on sekava ja monimutkainen. Esitys sisältää myös merkittäviä ja pysyviä periaatteellisia muutoksia valtionosuuslainsäädäntöön, vaikka itse järjestelmä on tarkoitettu olemaan voimassa väliaikaisesti vain vuoden 1996.

Valtionosuusleikkauksia on perusteltu kuntien verotulojen kasvulla, niin myös salissa tänään. Tällöin on tietoisesti unohdettu kuntien menojen merkittävä kasvu muun muassa palkkaratkaisujen ja kustannustason nousun vuoksi. Kuntaliitto on arvioinut, että monissa kunnissa ei synny leikkausten katteeksi edellytettyä verotulojen kasvua. Lisäksi kuntien menoja kasvattavat muun muassa valtion nyt maksamia sosiaalisia tulonsiirtoja koskevat säästölakiesitykset. Myös laajenevat kuntien velvoitteet, erityisesti päivähoito ja ammatillinen koulutus, lisäävät kustannuksia.

Näin ollen leikkaukset johtavat vääjäämättä toimintojen leikkaamiseen siitäkin huolimatta, että palvelutaso ei sitä enää sietäisi.

Hallituksen esittämällä lainsäädännöllä ei puututa yksikköhintoihin. Kuitenkin tosiasiassa valtio ei suorita kunnille yksikköhintojen mukaista valtionosuutta. Koska kaikilla kunnilla ei ole mahdollisuutta lisätä omaa osuuttaan, seurauksena on opetustoimen määrärahojen vähentäminen.

Hallituksen budjettiesityksen kokonaisvaikutusten kuntatalouteen arvioidaan olevan noin 5,4 miljardia markkaa, josta valtionosuuksien kokonaisleikkaus on 3,8 miljardia markkaa. Nämä leikkaukset yhdessä järjestelmämuutoksen kanssa vaikeuttavat kohtuuttomasti varsinkin eniten menettävien kuntien mahdollisuuksia vastata riittävän kattavasti perusopetuksen palveluista.

Ylimitoitettujen valtionosuusleikkausten seuraukset voivat näkyä muun muassa seuraavilla tavoilla: Opetuksen tasoa ja laatua ei pystytä takaamaan, opetusryhmien koot kasvavat, sijaisten käyttämistä joudutaan supistamaan, erityisopetuksesta joudutaan luopumaan monissa kunnissa, kouluyksiköitä joudutaan sulkemaan ja yhdistämään, ja tällöin koululaisten koulumatkat tulevat joissakin kunnissa kohtuuttomiksi. Kuntien opetustoimessa joudutaan henkilöstösupistuksiin, saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen järjestäminen vaarantuu saamelaisten kotiseutualueen kunnissa. Näin ollen ylimitoitettu kuntien valtionosuusleikkaus heikentää lasten ja nuorten mahdollisuutta saada eri puolilla Suomea tasapuolista ja laadukasta opetusta ja koulutusta.

Mielestäni ed. Mannisen lakialoite valtionosuusleikkauksen rajoittamisesta 450 markkaan per asukas eli 2 283 miljoonaan markkaan on kuntien kannalta huomattavasti kohtuullisempi kuin hallituksen esitys. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuritoimen osalta ed. Mannisen esitys merkitsee 157:ää markkaa asukasta kohden. Kokonaisuudessaan, kuten keskustelussakin on tuotu esille, ero ed. Mannisen esityksen ja hallituksen esityksen välillä on noin 1,5 miljardia markkaa. Mielestäni eduskunnan tuleekin hylätä hallituksen kohtuuton valtionosuusleikkaus ja päättää valtionosuussäästöistä ed. Mannisen lakialoitteen pohjalta.

Lopuksi haluaisin todeta vielä hiukan johdonmukaisuudesta, vaikka täällä ei sosialidemokraatteja enää paikalla taida ollakaan. Keskusta on sekä hallituksessa että oppositiossa ollessaan tunnustanut valtiontalouden säästämistarpeen ja ollut valmis esittämään sekä ennen vaaleja että vaalien jälkeen säästöjä myös kuntien valtionosuuksiin. SDP ei ole tällaiseen johdonmukaisuuteen kyennyt. He ovat puhuneet voimakkaasti nyt hallituksen esityksen puolesta mutta ovat unohtaneet täysin, mitä vielä tammikuussa samassa salissa puhuivat. Silloinhan he muun muassa valtiovarainvaliokunnan budjettivastalauseessaan eivät olleet valmiita hyväksymään yhtäkään markkaa kuntien valtionosuuksiin. Se sosialidemokraattien johdonmukaisuudesta, mutta kehitys kehittyy!

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen sanoi, että leikkauksia on perusteltu verotulojen kasvulla. Leikkauksia on myös sivistysvaliokunnan lausunnossa perusteltu valtion vaikealla taloudellisella tilanteella, ja säästöjä joudumme tekemään vaikean velkaantumisen takia. Se on peruste. Myös ed. Vehviläinen sanoi, että säästöt ovat ylimitoitetut, leikkaus, joka nyt suoritetaan kuntien valtionosuuksista. Ei se ole ylimitoitettu, kun vielä joudutaan ottamaan lähes 40 miljardia velkaa valtion menojen katteeksi, joten tämä on vieläkin alimitoitettu, jos oikein puhumme niin kuin asiat ovat.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harjalle haluaisin

todeta, että mitä keskustelua on viimeksi kuluneiden kymmenien minuuttien aikanakin käyty, erityisesti hallituspuolueiden edustajat ovat perustelleet leikkauksen suuruutta sillä, että verotulot kasvavat niin paljon, että näin kovasti voidaan leikata. Se minusta pitää täysin paikkansa.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Totean aluksi ed. Ala-Harjalle, että hallitus on perustellut leikkausten tasoa sillä, että verotulot kasvavat. On kuitenkin todettava, että tämä perustelu on kestämätön. Tehty tuloratkaisu syö monissa kunnissa jo sen, mitä verotulojen kasvu tuo. Tämän vuoksi keskusta katsoo, että hallituksen esittämä valtionosuusuudistus tai valtionosuuksien leikkaus on tässä tilanteessa todella ylimitoitettu sekä alueellisesti että kuntakohtaisesti. Se synnyttää paljon ongelmia palvelujen järjestämisessä ja saatavuudessa, ja mikä pahinta, se tässä tilanteessa syö myös sitä hallituksen olemassaolon keskeistä tavoitetta eli työttömyyden puolittamista. Se vääjäämättä lisää etenkin Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla painetta vähentää henkilöstöä ja tätä kautta siis heikentää alueiden jo ennestäänkin erittäin huonoa työllisyystilannetta.

Näin ollen hallituksen esityksen mukainen leikkaustaso tulisi alentaa siihen, mitä keskusta on ed. Mannisen lakialoitteessa esittänyt. Se olisi sellainen taso, joka turvaisi myös työllisyyden ja palvelujen saannin, ja kun se tehtäisiin vielä kuntakohtaisesti, alueellisesti oikeudenmukaisesti, kuten ed. Mannisen aloite pitää sisällään, tämä varmistaisi sen, että pysyvä järjestelmä todella voitaisiin rakentaa rakentavassa, hyvässä hengessä eikä tällä järjestelmällä luotaisi paineita pysyvän järjestelmän vinoutuvalle kehitykselle. Niitäkin aineksia tässäkin lakiesityksessä on.

Ed. Mikkola: Arvoisa puhemies! Jos kysytään, mistä valtionosuusleikkaukset johtuvat, ne johtuvat tietysti ensi sijassa valtion vaikeasta taloudellisesta tilanteesta ja lisävelkaantumisesta. Sehän on syy valtionosuusleikkauksiin, ja hallitus perustelee sitä, kuinka suuret ne voivat olla, lähinnä verotulojen kasvulla. Mutta perussyy niin nykyisiin hallituksen valtionosuusleikkauksiin kuin aikaisempien vuosien leikkauksiin on tietysti vaikea valtiontaloudellinen tilanne, joka on kestämätön.

Jos ajatellaan tilannetta, leikkauksia nyt ja ennen, tätähän voidaan, niin kuin on kuultu, perustella monella tavalla. Kiinnittäisin kuitenkin huomiota siihen, että nyt kumotaan kuntien kantokykyluokitusjärjestelmä, joka on aikansa elänyt ja vanhentunut. Mielestäni tästä kannattaa myös todeta, että siitä on ollut kuntakenttä täysin yksimielinen, että se pitää kumota ja se on vanhentunut, ja se on ollut jäädytettynä monta vuotta. Tämän johdosta myös valtionosuudet eri kunnille ovat olleet epäoikeudenmukaisia ja ovat saattaneet johtaa ristiriitaisiin tuloksiin.

Jos katsotaan kokonaisuutena sitä, mitä hallitus nyt on tehnyt, mitä leikkauksessa on hyvää, se on ehkä hyvä, että hallitus on ilmoittanut myös leikkauksen tulevaisuuden. Onko mitoitus liian suuri? Keneltä sitä kysytään? Jos kunnilta kysytään, se on liian suuri. Jos kysytään valtiolta, se on liian pieni. Mutta se, että on annettu tällainen pidempi, koko vaalikauden jaksoinen mitoitus, että kunnat tietävät, mikä on kehitys, on tärkeä seikka ja siinä on luvattu pysyä. Sielläkin on tiettyjä epävarmuustekijöitä, muun muassa indeksikorotusten mahdollisuus jnp. Mutta tämä on mielestäni siinä pidemmän kehityksen näkökulmaa, kun esimerkiksi viime hallituskaudella hallitus ei pystynyt ilmoittamaan koko vaalikauden kestävää tilannetta valtionosuuksien eikä muiden kohdalta. Mutta jos sitäkin haluaa puolustella, on sanottava, että silloin tilanne muuttui tietysti useana vuotena. Kehitys oli niin epävakaata, että tämän johdosta myös piti näitä muuttaa.

Kun puhutaan kokonaisuudesta, tässähän näkyy tietysti oppositio — hallitus-asetelma hyvin selkeästi nytkin käydyn keskustelun kohdalla. Kuitenkaan kokonaisuutena, jos kysytään, kohdistuuko tämä väärin vai oikein, nyt leikkaus ei ole tasasuuri. Se on keskimäärin 749 markkaa, ja ± 200 johtuu tietysti kantokykyluokituksen kumoamisesta ja kokonaisuudesta, eikä se mielestäni periaatteessa ole virheellinen, se on periaatteessa oikean suuntainen.

Jos ajatellaan sitä, millä tavalla on sanottu, että se kohdistuu syrjäkulmiin ja muihin erikoisen voimakkaasti, jos katsotaan kuitenkin verotulojen ja valtionosuuksien suuruutta per asukas eri kunnissa, niin vanhoissa 1. ja 2. kantokykyluokan kunnissa verotulojen valtionosuuden määrät ovat suurimmat, samoin 9. ja 10. kantokykyluokassa, mutta 3.—8. kantokykyluokan kunnissa käytettävät rahamäärät per asukas ovat selvästi pienemmät. Siis molemmissa ääripäissä se on korkea, ja 3.—8. kantokykyluokassa ovat kaikkein pienimmät kunnan käytettävissä olevat rahamäärät. Niissä on aika suuria eroja.

Varsinais-Suomen kunnissa tullaan kaikkein pienimmällä toimeen. Pienissä Varsinais-Suo-

men kunnissa tullaan kaikkein pienimmillä menoilla per asukas toimeen. Tästäkin voi tehdä monia johtopäätöksiä. Voidaan sanoa, että siinä nähdään, että pienet kunnat ovat kauhean taloudellisia, ja jossakin muualla taas sanotaan, että pitää mennä kuntaliitoksiin. Myöskään eri alueet Suomessa eivät ole samalla mitalla mitattavissa. Esimerkiksi Varsinais-Suomen kunnat ovat alueellisesti pieniä, etäisyydet ovat pieniä, ne saavat kulttuuripalvelut ja monet muut keskeiset palvelut Turun kaupungista jnp. Aivan selvästi pienimmillä tulee toimeen Merimaskun kunta. Kymmenestä pienimmillä tuloilla toimeentulevasta kunnasta, jolloin on siis laskettu verotulot ja valtionosuudet, seitsemän on Varsinais-Suomen kuntaa. Myös kulttuuriperinne siellä vaikuttaa siihen, miten on opittu kunnissa asioita hoitamaan. Tämä on nähtävä kokonaisuutena tässä kohdassa.

Veroäyrin hinnanlasku, joka on ollut, totta kai on jokin merkki, siis viisi kuntaa nostaa, 34 laskee. Jos katsotaan, mitkä kunnat esimerkiksi laskevat, kun on sanottu, että sekin olisi yksisuuntaista, luettelen esimerkiksi: Lappajärvi, Teuva, Valtimo, Pelkosenniemi, Pyhäjoki. (Eduskunnasta: Miltä tasolta se laskee?) — Ei kai sillä ole merkitystä, että näissä on aika korkea veroäyrin hinta. Oleellista siinä on se, että ne tietävät leikkaukset ja siitä pystyvät alentamaan veroäyrin hintaa. Leikkauksista huolimatta ja tulossa olevista leikkauksista huolimatta ne voivat laskea veroäyrin hintaa, enkä ollenkaan väitä, että siellä on tilanne keskimääräistä paremmin, mutta sanon, että taloudellinen kehitys niissä kunnissa on ollut siinä määrin hyvä, että näin on voitu tehdä.

Jos katsotaan sitä, että valtion- ja kunnallistalouteen verrattuna leikkaus ei ole siis mahdoton, kuulun niihin, jotka sanovat, että kun asiaa arvioidaan kuntakentän kannalta, leikkaukset ovat aivan liian suuria, ja jos valtion kannalta katsoo, leikkaukset ovat aivan liian pieniä. Tällainen on tilanne.

Jos vielä katsoo muutenkin kokonaistilannetta, varmaan kuntakenttä voi tulla tällä toimeen. Mutta nyt eletään tietysti äärirajoilla näiden leikkausten jälkeen. Jatkovuosina pitäisi saada nimenomaan työllisyys paranemaan, koska jos työttömyys ei poistu, kunnat joutuvat jatkovuosina erittäin tiukkaan tilanteeseen, vielä tiukempaan kuin tällä hetkellä. Tässä kohdassa eletään, kuten sanoin, äärirajoilla.

Tämä valtionosuusuudistus, joka nyt on käsittelyssä, on tarkoitettu yksivuotiseksi. Vuoden 1997 alusta on tulossa uusi valtionosuusjärjestelmä, joka toivottavasti on aikaisempia vuosia oikeudenmukaisempi, ottaa tasapuolisemmin huomioon kuntien erilaisuuden jne. Tässähän on Kosken työryhmä ja toiminta käynnissä. Toivotaan, että sillä päästään tasapainoisempaan kehitykseen. Tärkeää on tietysti se, että kuntakenttä tietää tilanteen useammalle vuodelle, että se voi ratkaista myös taloudelliset rakenteensa oikealla tavalla.

Kiinnitän vielä huomiota asiaan, johon esimerkiksi ed. Hyssälä, hän on poistunut, viittasi. Hän viittasi Turun kaupunkiin. Tiedän, että Turussa on erittäin tiukka kunnallistaloudellinen tilanne. Meillä on työttömyys ollut 22,5 prosenttia pari vuotta, nyt se on vähän yli 21 prosenttia. Helposti sanotaan, että rintamailla ei ole työttömyyttä, mutta meillä on siis ollut 18 000 ihmistä työttömänä. Meidän taloutemme on ollut ja on kovalla koetuksella. Meilläkin on pystytty hieman kuitenkin velkojakin vähentämään. Veroäyriä ei ole pystytty laskemaan.

Otan yhden asian, joka on viime päivinä tullut keskeisesti esille, ja se on yksityisteiden valtionosuudet. Kun Turun kaupunki rakensi budjettinsa, se pystyi rakentamaan sen kuitenkin niin, että me korvaamme sen menetyksen, mitä valtionosuus jättää yksityisteistä pois. Me otimme sen budjettiin, ja haluamme sanoa, että näin voivat muutkin kunnat tehdä hyvin pitkälti. Meilläkin on Turun kaupungin alueella yksityisteitä loppujen lopuksi aika paljon.

Kaiken kaikkiaan haluan sanoa, että kun Kuntaliiton hallituksessakin näitä asioita on katsottu, niin tämä on tietysti valitettavaa kuntien kannalta, että näin joudutaan tekemään ja joudutaan palveluja tarkistamaan. Joudumme katsomaan todella oleellisen kannalta näitä kohtia. Mutta on siinä tietysti hyviäkin puolia, että kuntakenttäkin on viime vuosina joutunut tarkistamaan ja lisäämään tehokkuuttaan uudella tavalla. Mutta sanon, että tietystikään lisäleikkaukset jatkovuosina eivät tule olemaan mahdollisia.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuulin huoneeseeni, että ed. Mikkola mainitsi, että Teuva on laskenut veroäyriä. Sen vuoksi täytyy käyttää vastauspuheenvuoro.

Asia pitää paikkansa. Meillä on äyrin hinta ollut 19,5 penniä kahtena edellisvuotena. Niukalla äänestyspäätöksellä viikko sitten sitä pudotettiin 19 penniin. Itse olin kyllä sitä mieltä, että se oli väärä päätös. Teuva menettää ensi vuonna

vähän yli 7 miljoonaa markkaa valtionosuuksia. Verotulojen kasvuksi arvioidaan 1,5 miljoonaa markkaa, ja yhdellä veroäyripennillä kertyy 2,8 miljoonaa markkaa.

Se, että äyrin hintaa laskettiin, johtui siitä, että enemmistö valtuustossa katsoi, että kun naapureilla on jonkin verran alempi veroäyri, se on haitallinen siinä seutukunnassa väestön liikkumisen vuoksi. Mielestäni se oli väärä päätös. Tämä johtaa siihen, että me joudumme irtisanomaan väkeä tai lisäämään lainanottoa. Lainaa on nyt jo noin 6 000 markkaa asukasta kohden.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos ja kun näin on, kuten ed. Ranta-Muotio sanoi, mielestäni silloin päätös laskea veroäyriä oli virheellinen, tehän teitte puolen pennin vähennyksen. Mutta minä en näistä eri syistä tiedä muuta kuin sen, että siitä huolimatta te katsoitte aiheelliseksi, vaikka valtionosuus putoaa, niin te siitä huolimatta laskitte veroäyriä. On se aika erikoista. Varsin erikoista silloin, jos te sanotte vielä tämän jälkeen henkilöstä irti. Se tuntuu vielä huonommalta ratkaisulta.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Lähinnä kahteen asiaan totean. Ensinnäkin verotulojen kasvu on arviolta 3,5, enimmillään 4 miljardia. Leikkaus on 3,8 eli se menee jo lähes kokonaisuudessaan. Kuntien palkkamenojen taso kasvaa toukokuun alusta 1995 lokakuun alkuun 1996 4,7 miljardia markkaa plus muut menot, joita tulonsiirtojen leikkaukset aiheuttavat. Kun näitä vertaatte jokainen, voitte helposti ymmärtää, mistä on kysymys.

Lisäksi totean lyhyesti verotulojen ja valtionosuuksien summasta. Kun on sanottu, että se on oikeudenmukainen silloin, jos se on tasan, tai ei ole hätää, koska se on ensimmäisessä kantokykyluokassa korkea. Näin pitää ollakin, että se on korkeampi, koska siellä on toiminnalliset kustannukset huomattavasti suuremmat. Esimerkiksi Lapin kunnat, jotka kolmea lukuunottamatta kuuluvat ensimmäiseen kantokykyluokkaan, niin niiden osalta esimerkiksi syrjäseutulisän osuus on lähes 200 miljoonaa markkaa eli noin 1 000 markkaa asukasta kohden, eikä sitä korvata pennilläkään tässä valtionosuusjärjestelmässä. Eli tämän tyyppiset asiat tulee ottaa huomioon, ja muun muassa sosiaali- ja terveysvaliokunta otti lausunnossaan maininnan syrjäseutulisistä.

Ed. Ranta-Muotio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä sen veraan ed. Mikkolalle, että tämä yhden äänen enemmistöllä tehty päätös tuli sosialidemokraattien, kokoomuksen ja vasemmistoliiton voimin ja keskusta olisi pitänyt äyrin hinnan ennallaan ja harjoittanut pitkäjänteistä kunnallistaloutta. (Eduskunnasta: Sielläkin ne tekevät väärää politiikkaa!)

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Tuli kyllä poikkeuksellisen seikkaperäisesti selvitettyä tämä Töysän tilanne, (Ed. Alaranta: Teuvan!) anteeksi, Teuvan tilanne — ja vastaukseksi myös ed. Mikkolalle.

Mitä tulee siihen, että verotulot kasvavat ja sitä kautta kuntien tilanne helpottuu, totta kai näin on. Mutta aivan niin kuin ed. Manninen kertoi, ne, sanoisiko kuntien taloutta ahdistavat ja tiukemmalle ajavat asiat ovat määrältään huomattavasti paljon suurempia. Kysymys viime kädessä on tässä leikkauksen mitassa ja sen kohdentamisessa siitä, että miten arvotetaan ja arvostetaan erilaiset julkiset menot, mistä otetaan ja mistä otetaan enemmän ja mistä vähemmän?

Näin toimien, miten hallitus tässä toimii, se ilmiselvästi heikentää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, koulutuksen palveluja, heikentää nimenomaan niiltä alueilta, niistä kunnista, joihin samoihin kuntiin ja samoille alueille kohdentuvat monet muut keskeiset hallituksen leikkaukset. Elintarviketalouden leikkausten painopiste, muiden tulonsiirtojen leikkausten painopiste, aluepoliittisten leikkausten painopiste, nämä kaikki leikkaukset kohdentuvat aivan samoille alueille kuin nyt myös valtionosuuksien leikkauksien painopiste. Tässä on selvä yhteiskuntapoliittinen kannanotto. Kannanotto, jota keskusta ei voi hyväksyä, kannanotto, joka merkitsee kansan kahtia jakamista sekä sosiaalisesti että myöskin alueellisesti.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Valitettavasti ed. Ala-Harja ehti poistua salista, kun minusta hänen puheenvuoronsa oli niin mielenkiintoinen, että odotin jonkun edustajan siihen huomionsa kiinnittävän.

Ed. Ala-Harjahan puolusti hallituksen leikkauksia puheenvuorossaan, ja jos oikein rekisteröin, totesi, että ne eivät vielä edes ole riittäviä. Näin tietysti hallituksen uskollinen puolustaja tekee mutta puheenvuoro oli mielenkiintoinen siinä valossa, minkä valon antaa sivistysvaliokunnan lausunto. Täällähän on laskujeni mukaan hallituksen suuntaan ainakin neljä

ponsilausumaa, joissa tuodaan julki ne huolet, mitä tästä leikkauspolitiikasta sivistyksellisille asioille, koulutuksellisille asioille tapahtuu. Vielä täällä todetaan näitten leikkausten kohtuuttomuus sellaiseksi, että valiokunta pitää välttämättömänä, että käsiteltäessä vuoden 96 valtion talousarvioehdotusta valtiovarainvaliokunnassa korotetaan harkinnanvaraisia avustuksia kuntien koulutoimelle. Siinä mielessä tuntuu, että sivistysvaliokunnassa ed. Ala-Harja on ollut erittäin paljon huolestuneempi näiden leikkausten vaikutuksesta kuin äskeisessä puheenvuorossaan.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Kuntien valtionosuusleikkaus kiristää merkittävästi kuntataloutta, ja se aiheuttaa sen, että kunnissa joudutaan uudelleen tarkastelemaan asioita, mitä ilmaispalveluja tuotetaan, mitä maksullisia palveluja tuotetaan ja mistä luovutaan. Tämän tarkastelun seurauksena tulee uusia työttömiä. Ja niin kuin ed. Mikkola omassa puheenvuorossaan totesi, että työttömyyden aiheuttaminen valtion toimesta on tuomittavaa ja siksi tässä pitäisi tarkkaan ottaa huomioon se, että kun kunnille asetetaan leikkausvelvoitteet omista toiminnoistaan, aiheutetaan työttömyyttä. Niin siihen työllisyyden hoitoon muilla lohkoilla hallituksen toimet pitäisi erityisesti terävöittää.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Tähän ed. Salon puheenvuoroon; en suinkaan sanonut, että valtio aiheuttaa työttömyyttä. Se oli kyllä ed. Salon oma johtopäätös. (Ed. Kemppainen: Oikea johtopäätös!) — Minusta se ei ollut oikeakaan johtopäätös. Luulisin, että se puheenvuoro, jonka esitin, osaisi sitä tulkita paremmin kun ed. Kemppainen.

Kiinnittäisin huomiota siihen, että millä tavalla työllisyyskysymykseen nimenomaan valtioneuvosto/hallitus halusi kiinnittää huomiota. Se ennen kaikkea laski työttömyysvakuutusmaksua kahdella pennillä, ja tämä vara, joka tuli siinä vaiheessa aivan loppuvaiheessa ennen kuin kunnat hyväksyivät talousarvion, se oli kyllä tarkoitettu ensi sijassa, että kunnat sillä rahalla nimenomaan työllistäisivät ensi vuonna. Tämä oli se keskeinen sanoma, ja se annettiin tähän budjettirakenteen valmistumisen jälkeen oikeastaan, kun kunnissa oli tehty jo hallitustasolla budjettiesitykset. Oliko vahinko taikka ei, siitä huolimatta johtopäätös ja toimenpide oli oikea.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi merenkulkulaitoksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 159/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 117/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. K a l l i : Arvoisa rouva puhemies, arvoisat edustajat! Valtiontalouden jo pitkään jatkunut tila huomioon ottaen on ollut ymmärrettävää, että monilla hallinnonaloilla organisaatiovalmisteluja ja -uudistuksia on lähdetty valmistelemaan ja osittain tästä, osittain laajemmasta metsälakikokonaisuudesta johtuen hallitus esittää lakia metsäkeskuksista ja Metsätalouden kehittämiskeskuksesta, joka nyt on käsiteltävänä.

Näen periaatteessa oikeana ratkaisuna, että metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatiota lähdetään uudistamaan tilanteessa, jossa valtion talousarvioesityksen mukaan organisaatiolle kaavaillut määrärahat ovat edelleenkin vähentymässä. Ilman organisaation uudistamista määrärahojen vähennykset saattaisivat johtaa yksityismetsätalouden kannalta hyvin epätarkoituksenmukaisiin ja ikäviin ratkaisuihin. Lain perusteluistahan käy ilmi, että tähän tarkoitukseen rahaa ensi vuonna on käytettävissä vähemmän, 13 prosenttia, ja sen lisäksi tehty tulopoliittinen ratkaisu edelleen vähentää resursseja muutamalla prosenttiyksiköllä. Edel-

leen on syytä muistaa, että tulossa ilmeisesti on kevätistuntokauden aikana metsänhoitolaki ja siihen liittyvä rahoituslaki, joita osaltaan valmistelee ja palvelee nyt tämä käsittelyssä oleva lakiehdotus.

Maa- ja metsätalousvaliokunta painottaa esityksen perustelujen mukaisesti koko metsäomaisuuden hoidon ja käytön merkitystä koko maamme taloudelle ja metsäluonnolle. Puuntuotannon lisäämiseen tähdänneiden toimenpiteiden tuloksena nyt metsien kasvu ylittää selvästi niiden tämän hetken käytön. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa harjoitettu metsätalous on toteutunut kestävän kehityksen periaatetta noudattaen. Palveluista ilmenee myös, että kansainvälinen metsäyhteistyö on jatkuvasti laajentunut, ja tästä johtuen tämän kaltainen lainsäädännön uudistaminen on sillä tavalla myös ajankohtaista.

Nyt pyritään aikaisempaa korostetummin metsien hoidon ja käytön edistämiseen siten, että samalla huolehditaan koko metsäluonnon hoidosta ja biologisesta monimuotoisuudesta, vaikkakin metsien talouskäyttö ja metsäluontoon liittyvät näkökohdat ovatkin keskeisessä asemassa yksityismetsien valvonta- ja edistämisorganisaatiota uudistettaessa.

Tämän ehdotuksen tai esityksen perustelujen mukaan lakiehdotuksen tavoitteena on sekä yksinkertaistaa nykyistä metsäkeskuksista ja metsälautakunnista muodostuvaa yksityismetsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaatiota että parantaa erityisesti sen johtamisjärjestelmää sekä selkiyttää metsäpoliittista johtoa Suomessa. Niin sanotut edistämis- ja viranomaistehtävät eriytettäisiin aikaisempaa selkeämmin toisistaan, ja maa- ja metsätalousministeriön vastuu metsäpolitiikan johtavana, valvovana tahona korostuisi selvästi nykyisestä. Esityksen mukaan sekä Kehittämiskeskus että mahdolliset metsäkeskukset hoitaisivat edistämistehtäviä, mutta vain metsäkeskukset hoitaisivat viranomaistehtäviä. Viranomaistehtäviin liittyviä tukitehtäviä voitaisiin esityksen perustelujen mukaan antaa myös rajoitetussa määrin Kehittämiskeskuksen hoidettaviksi. Kehittämiskeskus olisi luonteeltaan lähinnä yksityismetsätaloutta palveleva kehittämis- ja asiantuntijaelin.

Alueelliset metsäkeskukset olisivat maa- ja metsätalousministeriön ohjauksen ja valvonnan alaisia itsenäisiä yksityismetsätalouden edistämisorganisaatioita, joiden tehtävissä korostuisivat aiempaa enemmän paitsi puunkäytön edistäminen myös koko metsäluonnon suojeluun ja sen monimuotoisuuteen liittyvät näkökohdat.

Julkisessa keskustelussa ja metsätalouden viitekehyksessä kaikkein mielenkiintoisin asia on ollut, kuinka paljon, minkälaisia ja mihinkä osaan maata tulee sijoittumaan näitä metsäkeskuksia, joista valtioneuvosto päättää sekä rajojen että päätoimipaikkojen osalta. Myös valiokuntakäsittelyssä ja asiantuntijakuulemisessa tämä asia nousi selkeästi esiin.

Metsälautakuntiahan tällä hetkellä on parisenkymmentä, ja jotta tehokkuutta ja resurssien käyttöä oikealla tavalla voitaisiin kohdentaa varsinaiseen toimintaan — metsiin ja metsällisiin toimiin — olemassa oleva raha selvästi paremmin voitaisiin käyttää, kun yksiköiden määrää voitaisiin vähentää. Vaikkakaan hallituksen esityksen mukaan tämä määrä ei eduskunnalle kuuluisikaan, valiokunta koki tämän merkittävänä ja tärkeänä. Jotta se osaltaan voisi olla varmistamassa näitä metsällisiä toimia, se mietinnössään edellyttää, että metsäkeskusten kokonaismäärä ei ylittäisi yhtätoista. Valiokunnan mietintöön liittyy vastalause, jossa ollaan suuremman määrän kannalla.

Valiokunnan enemmistö kuitenkin näki asian sillä tavalla, että nimenomaan tällä asialla voidaan selvästi vaikuttaa kaikkiin niihin tekijöihin, jotka liittyvät metsäluontoon, monimuotoisuuden edistämiseen ja erilaisiin hankkeisiin. Niihin voidaan varata enemmän rahaa, kun yksiköitä on vähemmän. Pitää tietenkin myöntää ja tunnustaa, että kaikki muutkin näkökulmat ovat perusteltuja ja oikeita ja voidaan kysyä, miksi metsäkeskuksia ei ole samaa määrää kuin esimerkiksi vahvistettu maakuntajako edellyttää, miksi ei noudateta lääninhallinnon rajoja tai mahdollisesti muita.

Olen sitä mieltä, että kaikki näkökulmat ovat oikeutettuja, mutta valiokunnan enemmistön näkökulma, jossa nykyinen lukumäärä puolitetaan, on ainut tae siitä, että voidaan resursseja varmistaa varsinaisiin tehtäviin. Sen johdosta valiokunta on sittemmin päätynyt tähän lukumäärään tältä osin.

Toivon osaltani, että tämä lakiesitys tulee voimaan ja tällä tavalla täyttää odotukset ja luo edellytykset myös niille tavoitteille ja haasteille, joita toivottavasti myöhemmin metsänhoitolaki ja rahoituslaki tältä organisaatiolailta edellyttävät. Jos näin tulee käymään, niin toivoa sopii, että tällä uudistuksella voitaisiin jatkaa selvästi eteenpäin useampia vuosia, jotta syntyisi selvä näkemys ja kokonaisuus siitä, millä tavalla yksityismetsiä ja myös valtion metsiä tulevaisuudessa tämän lain puitteissa hallinnoidaan, sen jälkeen

kun koko lakinippu on saanut eduskunnan hyväksynnän siinä muodossa, mitä tämä monimuotoisuus kokonaisuudessaan edellyttää. Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä asia saa asianmukaisen käsittelyn ja varmistaa metsien hyödyntämistä ja samalla hakkuiden yhteydessä monimuotoisuuden vaalimisen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan kunnioitettu puheenjohtaja kuvasi taitavasti sen, mistä tässä on kysymys. Olisin erikoisesti kiinnittänyt huomiota siihen, että kun asetetaan jokin selvä tavoite, niin kuin tässä tapauksessa se, että Suomen korkealaatuista metsänhoitoa yksityismetsissä edelleen toteutetaan, se on keskeinen tavoite ja kaikki muu on tavallaan toissijaista. Kun tämä selvä tavoite on asetettu, koko hallintojärjestelmä tietysti pitää alistaa sille, että tämä keskeinen tavoite toteutuu.

Silloin tullaan hyvin mielenkiintoiseen tilanteeseen sen suhteen, missä kulkevat ne toiminnalliset mahdollisuudet, mitä eduskunnan kaltaisella lakeja säätävällä instituutiolla on varmistaa, että tämä tavoite tulee toteutetuksi. Silloin ajaudutaan siihen tilanteeseen, että niiden pykälien saatteeksi täytyy laittaa koko joukko edellyttämisponsia, jotka ikään kuin varmistavat sen, että tämä eduskunnan asettama perimmäinen tahto käytännössä toteutuu. Näissä asioissa aina on hyvin paljon mieliä ja arvolähtökohdista ja omista persoonallisista lähtökohdista riippuu se, millä tavalla asioita halutaan hoitaa. Tässä asiassa onneksi valiokunnassa oli suuri enemmistö, joka pystyi tähän.

Ed. Kallis (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kalli totesi, että julkisessa keskustelussa metsäkeskuksien määrä on ollut se kaikkein mielenkiintoisin kohta ja niin näyttää olevan myöskin tässä salissa, vaikka eduskunta ei siitä päätä. Se on valtioneuvoston asia. Voi olla, niin kuin ed. Kalli totesi, että metsäkeskusten määrää pitää rajusti supistaa. Jos näin on, herää kysymys, onko juuri tämä yksitoista se oikea määrä, miksi se ei ole neljä tai kolme tai kaksi, miksi juuri yksitoista.

Kun katson näitä asiantuntijoita, jotka ovat olleet kuultavana valiokunnassa, en ainakaan huomaa, että siellä olisi ollut ns. pienestä metsäkeskuksesta yhtäkään edustajaa. Ed. Kalli sanoi myöskin, että myös kaikki puheenvuorot suuremman määrän puolesta ovat perusteltuja. Olen aivan samaa mieltä, ja olisin toivonut, että olisitte valiokunnassa kuulleet myöskin näiden pienten keskuksien edustajia. Lopputulos olisi silloin saattanut olla toisenlainen. Olen erittäin pahoillani siitä, jos nyt käy niin, että Kainuu ja Keski-Pohjanmaa menettävät metsäkeskuksensa. Sillä on vaikutusta metsänhoitoon, sillä on vaikutusta myöskin työllisyyteen, ja on tämä myöskin aluepoliittinen kysymys.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan enemmistön motiivit tulevat hieman kyseenalaisiksi, kun se tekee tällä tavalla päätöksen, että luku on nimenomaan juuri yksitoista. On tietty korrelaatio piirien lukumäärän ja kustannusten välillä, mutta ei varmasti näin suoraviivaisesti. Miksi luku tosiaan on juuri yksitoista? Lähdetään sitten vähentämään ja pannaan nollaan, niin kyllä kustannukset ovat aika vähissä. (Ed. Komi: Tai kolme!) — Tai kolme tai se yksi: Finlandia-malli. — Tässä se motiivi paistaa jotenkin läpi, että silloin kun oma kohta on turvattu, niin on ehkä saavutettu joku poliittinen saavutus.

Kainuu on Suomen metsäisin maakunta prosenteissa. Metsillä on sille ylivoimaisesti tärkeämpi aluetaloudellinen merkitys kuin millekään muulle maakunnalle. Siellä on erityistarpeita, erityisosaamista ja erityisolosuhteita. Varmasti tässä suhteessa kustannusten laskeminenkaan ei tältä kohdalta pidä paikkaansa. Taksissa aika Oulun ja Kajaanin välillä on kallista. Sillä tavalla näitä rahoja tultaisiin kuluttamaan, saati sitten kaikki nämä yhteydet. Vaikka metsäkeskus ei olisikaan valtion piirihallintoa, joka tapauksessa se on verkoston osa, joka on osa aluehallintoa ja tekemässä kaikella tavalla maakunnan identiteettiä, yhteisyyttä ja yhteishenkeä.

Tämä on kerta kaikkiaan käsittämätön asia. Kun lukumäärä ei varsinaisesti eduskunnalle eikä valiokunnalle kuulu, motiivit tulevat kerta kaikkiaan kyseenalaisiksi.

Ed. Mölsä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on hyvin tullut selville tavallaan se, mistä tässä on kysymys. Tässähän on toisaalta siitä kysymys, että rahaa säästetään tärkeästä kohteesta, metsistä ja metsien hoidosta, ja nyt kysytään, miten tehokkaimmin tässä voidaan edetä. Kun täällä peräänkuulutettiin motiiveja,

jotka liittyvät valiokunnan mietintöön, minusta tällaisia motiiveja ei valiokunnassa peräänkuulutettu. Ne asiat, joita valiokunnan puheenjohtaja täällä esitteli, olivat esillä, ja pyrittiin siihen, että mahdollisimman vähällä rahankäytöllä hallintoon pystytään Suomen metsäomaisuus hoitamaan. Sen takia päädyttiin lukemaan, joka mietinnössä on esitetty. Itse olen sitä mieltä, että ei se välttämättä ole yksitoista.

Ed. Kemppaiselle sanoisin, että ei missään ole määritelty, että esimerkiksi Kainuussa ei olisi metsäkeskusta. Ei kukaan ole sitä sanonut. Valtioneuvosto määrittelee metsäkeskukset oman tahtonsa ja omien periaatteidensa mukaisesti. Valiokunta on ottanut kantaa ainoastaan siihen, että halutaan korostaa rahankäyttöä todelliseen metsänhoitoon eikä siihen, että hallinto imee ne vähätkin varat, joita hallitus tähän tarkoitukseen on antanut.

Ed. Vuorensola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tätä prosessia haluaa jotenkin kritisoida, varmastikin se suurin kritiikki kohdistuu siihen, että itse asiassa metsälakien olisi pitänyt valmistua ensin ja sitten vasta sen organisaation, joka toteuttaa lakia.

Muuten puuttuisin tähän siltä osin, että kyllähän meillä on ollut aikaisemmin esillä, joskaan ei esityksenä täällä, myöskin Finlandia-malli, joka taas toisaalta tyrmättiin siitä syystä, että se oli kaukainen, keskusjohtoinen jne. Tämä on nyt sitten hajautettu maakunnallinen malli, mutta siinäkin lähdetään ja varmasti joudutaan lähtemään liikkeelle jatkossakin siitä, että hallinto ja hallinnointi olisi mahdollisimman pientä ja voitaisiin varata mahdollisimman suuri määrä niistä rahoista, joita toimintaan käytetään, nimenomaan siihen käytännön toimintaan, joka kuitenkin sitä tulosta tuottaa.

Mielenkiintoista on tietysti myös tästä keskustelusta todeta se, että tässä on jo nimetty Keski-Pohjanmaa ja Kainuu. Sen alueen edustajat ovat nimenneet itse itsensä poistettavien joukkoon. En ole nähnyt tämmöistä listausta aikaisemmin. Jos ajattelemme sitä lähtökohtaa, mistä pitäisi tarkastella tätä organisaatiota, varmasti sen tulee tapahtua nimenomaan sekä metsien kuutiomäärän että niiden hyödyntämiseen liittyvien markkamäärien suhteessa. Eräänä vinkkinä voisi todeta vaikka sen, vaikkei se nyt olekaan esitys, että myös koko läntinen Suomi saattaisi sopia varsin hyvin itse asiassa yhden metsäkeskuksen alaisuuteen. Ei siinä sinänsä syntyisi ilmeisesti kovinkaan suuria ongelmia. Käsitän, että toimipisteitä voi joka tapauksessa olla, vaikka hallintopisteitä onkin vähemmän.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelee näitä puheenvuoroja, ei voi muuta sanoa kuin että on ylpeä siitä keskustelusta, joka valiokunnassa käytiin. Minä en Keski-Pohjanmaan aluetta kuullut kenenkään mainitsevan enkä mitään muutakaan kuin yhden ainoan kerran ed. Koistinen totesi Kainuun. Sekin oli siinä vihonviimeisessä vaiheessa, kun hän teki johtopäätöksiä työstä ja jätti sitten vastalauseensa. Toisin sanoen me pystyimme keskustelemaan tästä arvokkaasta asiasta itse asiana, siitä, mikä on perimmäistä, mihin tässä pitää pyrkiä ja mihin pyrkiminen pitää varmentaa niin pitkälle kuin se eduskunnan varmennettavissa olisi. Tässä suhteessa on todella ihmeellinen juttu, että tässä ilmoittaudutaan karsittavien listalle, niin kuin ed. Vuorensola jo ehti todeta. Tämä on aika persoonallista — sanoisinko näin — aika ainoalaatuistakin.

Ed. Kalli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan ponsi on kirjattu niin, että enintään yksitoista. Mikäli valtioneuvoston rohkeus riittää, en ainakaan itse poraa perään, vaikka tulevia metsäkeskuksia olisi vähemmän kuin yksitoista. Nimenomaan mitä vähemmän on hallintoyksiköitä sen yksikön alueella, sitä enemmän varsinaisia metsätoimistoja, jotka palvelevat metsänomistajia heidän tarpeissaan, voidaan silloin säilyttää.

Aikanaan, ennen kuin asia siirtyi valtioneuvoston valmisteltavaksi, metsälakitoimikunta osaltaan valmisteli tätä. Sille esitettiin laskelmia, että mikäli metsäkeskuksia on yksitoista, silloin säästö on noin 10 miljoonaa markkaa nykyorganisaatioon verrattuna. Kun valiokunnalla oli tiedossa, että hallituksen talousarviosäästöt lakiin liittyen ensi vuonna ovat 32 miljoonaa markkaa ja niin kuin edellä kuvasin jo, sen lisäksi palkkaratkaisu vähentää vielä sitä vajaat 5 miljoonaa markkaa, pakko on repiä rahaa jostain, jotta kyetään pitämään yllä se palvelujen taso, jota metsänomistajat edellyttävät. Elleivät metsänomistajat tähän sitoudu, se romuttaa tulevaisuudessa kokonaan tämän järjestelmän eikä se varmaan ole kenenkään lopullinen tarkoitus.

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Lähitulevaisuudessa perustettavilla metsäkeskuksilla on merkittävä rooli alueensa kehittäjinä varsinkin metsävaltaisilla alueilla. Tähän perustuen

metsäkeskusten lukumäärällä ja niiden alueellisella sijoituksella on todellista painoarvoa.

Maa- ja metsätalousvaliokunta on mietinnössään korostetusti painottanut säästöjen merkitystä ottaessaan kantaa muodostettavien metsäkeskusten lukumäärään. Kannanotossaan valiokunta edellyttää, että metsäkeskusten kokonaislukumäärä ei ylitä tuota mainittua yhtätoista. Lakiehdotuksen mukaan metsäkeskusten lukumäärän, toimialueet, toimipaikat ja nimet määrää valtioneuvosto.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen kolmannessa käsittelyssä tulen jättämään ehdotuksen perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että erityisesti metsävaltaisilla alueilla ja sellaisilla alueilla, joilla metsätaloudella on väestön toimeentulon ja työllisyyden kannalta erityistä merkitystä, metsäkeskusten lukumäärää ja alueellista sijoitusta tulee arvioida mainituista lähtökohdista käsin."

Maa- ja metsätalousvaliokunnan esittämä lukumäärä, enintään 11, ei täytä tätä vaatimusta. Edellä esittämääni viitaten lukumäärän tulee olla suurempi.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläinen oli aivan oikeassa siinä, että metsäkeskusten sijoituksella on painoarvoa ja siksi mietinnössä on kiinnitetty tähän huomiota. Siinä mainitaan, että sijoituksessa noudatetaan hallinnon taloudellisimman ja tehokkaimman järjestämisen periaatetta.

Mielestäni tämä on se malli, jolla voidaan löytää näille 11 metsäkeskukselle juuri ne sijaintipaikat, missä ne tehokkaimmin toimivat. Olen siinä mielessä mietinnön kannalla, että kyllä tämä raha, jota nyt supistetaan, on mahdollisimman tehokkaasti käytettävä metsänhoidollisiin toimenpiteisiin eikä hallintoon.

Edustan Itä-Suomea, jossa Suomen puuvaroista on 13 prosenttia Etelä-Savon alueella. Silti näemme, että siellä hallinnollisesti yksi metsäkeskus voi toimia ja hoitaa nämä tehtävät, jotka nyt ovat kahden metsäkeskuksen alueilla. Koen jollakin tavalla, että jos metsäkeskuksia tulee nyt vaikkapa 14, niin tässä tavallaan joutuvat ne, joissa supistuksia tehdään, ikään kuin petoksen uhriksi siinä mielessä, että ne tavoitteet, mitkä tälle asetettiin, todelliset säästöt, jäävät saavuttamatta ja silti näitä supistuksia joidenkin osalta tehtäisiin.

Mielestäni ei tässä sijaintiin oteta kantaa eli sijainti voi olla Kainuussa tai Pohjanmaalla juuri niillä alueilla, jos ne osoittautuvat hallinnollisesti tehokkaimmiksi, joista täällä nyt kannetaan huolta.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Emme me niin sinisilmäisiä ole kuin luullaan, mutta tuntuu, että nämä perustelupuheenvuorot, joita täällä on tullut, ovat aika lailla sinisilmäisiä ja jotenkin naiivisti perustelevat asiaa.

Hallintorajojen toivotaan olevan mahdollisimman yhtenäiset maassa. Tästä on käyty keskustelua, että kun ne ovat sekaisin, niin ei tiedetä, mihin ollaan suuntautuneita. Me tiedämme, mikä keskustelu on käyty eri hallintopiirien määrästä, mikä se on ollut ympäristökeskuksissa ja metsäkeskuksissa ja mitä luku 11 on tarkoittanut tässä tilanteessa. Ei varmasti ole liioiteltua Kainuusta sanoa, että meidän mielestämme me olemme sellainen kokonaisuus, jossa metsätalous on tärkeä ja jota juuri tuo ed. Veteläisen ponsi tarkoittaa. Teidän pitäisi silloin automaattisesti kannattaa ed. Veteläisen pontta, jos te kerran pysytte omissa perusteluissanne.

Nimenomaan keskustelu siitä, onko määrä 11 vai 13, on tähän asti kaikissa hallintorajoissa tarkoittanut sitä, että Kainuun kokoinen maakunta ei tule saamaan omaa hallintoyksikköä, vaikka Kainuulle se on paljon tärkeämpi kuin jollekin muulle. Tämä mielestämme ei ole ylireagointia eikä ilmoittautumista lakkautettavien listalle, vaan puolustautumista sellaisten etujen menetystä vastaan, joilla on varmasti myös taloudellista merkitystä. Jos tämä voidaan taata, teidän pitää kannattaa tätä ed. Veteläisen pontta. Ette te voi muuten näitä puheitanne realisoida.

Minun mielestäni luku voi olla vaikka 10 tai 8. Jos se on maakuntapohjainen, niin silloin se tarkoittaa sitä, että nämä näkökohdat otetaan huomioon.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläisen äskeinen puheenvuoro oli ihan hyvä. Siinä vain johtopäätös oli kai se, että se tarkoitti, että metsätoimistoja pitää olla riittävästi, jotta maksimaalinen tehokkuus kenttätoiminnassa toteutuu. Viranomaistehtävien, joita on alueellisilla metsäkeskuksilla, osalta postikonttori toimii ja Pekka Vennamo on luvannut hoitaa päivässä ykköspostin joka puolelle ja niin poispäin. Jopa voisi olla tämä Finlandia-mallikin, jos sikseen tulee.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ei se metsä katsele, mitä hallintobyro-

kraatit määräilevät siitä, miten se kasvaa. Metsä kasvaa rajoista riippumatta ja minusta on jollakin tavalla aika lohduton lähtökohta, että me yrittäisimme nyt hallinnoida vielä metsänkin kasvun. Mielestäni tämä kysymys täytyy ratkaista siten, että mahdollisimman hyviä, hallittavia kokonaisuuksia saadaan aikaan. (Ed. Kemppainen: Entäs metsäkeskusten määrä?) — Rauhoittukaapa nyt hetkeksi, kyllä te voitte sitten kiihottua tästä innostanne vielä, ed. Kemppainen. — Viranomaiset ratkaisevat tämän asian siten, että resursseja ja osaamista ohjataan sinne, missä kulloinkin on tarvis. Tieto ja ihmiset voivat liikkua. Minusta on oikeastaan masentavaa nähdä, että vain hallinnon uskotaan voivan auttaa. Koko tulevan metsänhoitolain, koko tämän organisaatiolain keskeisenä virityksenä on ollut siirtää kentälle nykyistä enemmän vastuuta näiden asioiden hoitamisessa, ja se on aivan oikea suunta.

Tässä mielessä on myös siedettävä se ohentamispyrkimys, joka tähän organisaatioon liittyy. Jumalalle kiitos, on kuitenkin niin, että asia ratkaistaan hallituksessa eikä täällä, koska täällä ei kai ikinä selviäisi se, kuinka monta keskusta on ja miten ne rajat kulkevat, vaikka ei nyt hallitustenkaan kaikkivoipaisuuteen aina jaksa luottaa. Kyllä ed. Kemppainen voi olla vakuuttunut siitä, että metsä kasvaa. Antakaa sen rauhassa kasvaa ja kehittyä.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otan kantaa siihen, että kyllä me tiedämme, mitä se Kainuussa ja Keski-Pohjanmaalla tarkoittaa, jos metsäkeskusten lukumäärä tulee olemaan 11. Otan esimerkkinä Keski-Pohjanmaan. Se on pieni, mutta monilta tunnusluvuiltaan yksi kaikkein tehokkaimpia maassamme. On pelko, että ne metsäkeskukset, mitkä tulevat jäämään, ovat suuria, silloin ei tuijoteta taloudellisuuteen. Mutta kuten ed. Saario totesi, Luojan kiitos, valtioneuvosto päättää, ei eduskunta.

Ed. V u o r e n s o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viitaten ed. Veteläisen esittämään ponteen käsitykseni mukaan ponnen sisältö merkitsisi sitä, että metsäkeskukset sijoitettaisiin lähinnä metsäteollisuuden kylkeen. Kannattaa miettiä pontta nimenomaan siltä osin kuin se liittyy taloudellisiin kysymyksiin, koska keskittyminen tapahtuu sinne, minne raha kertyy ja karttuu. Ei se ole pontena ihan loppuun asti jalostunut.

Toinen asia: Täytyy myös huomata, että kun tässä nyt puhutaan Kainuun ja Keski-Pohjanmaan metsien merkityksestä, kannattaa tarkistaa nyt ne tiedot todella tarkoin, onko todella niin, että näissä maakunnissa metsän merkitys on kaikkein suurin. (Ed. Kemppainen: On se!) Se ei taida ihan pitää paikkaansa. Sitä kannattaa katsella esimerkiksi siltä osin, kuinka paljon on hyödyntämätöntä metsävaraa käyttämättä. Silloin tullaan aika etelään loppujen lopuksi, jossa hakkuusäästöjä on olemassa. Tällöin jopa tämän paljon puhutun hallinnoinnin kautta voitaisiin saada lisää voimavaraa metsätalouteen.

Olen samaa mieltä kuin ed. Saario, että metsät eivät kunnioita hallinnointirajoja ja vallankaan niiden kasvu ja merkitys ei sitä kunnioita. Eräs seikka, joka liittyy vielä tähän, on se, että en ymmärrä sitä, miksi uutta tekniikkaa ei nyt voitaisi myös tässä käyttää hallinnoinnin välineenä. Ymmärtääkseni jokaisella vähänkin itseään kunnioittavalla metsäherralla on nykyään pääte. Kun puhelinlinja löytyy, hallinnointi onnistuu juuri siinä, missä se herra istuu.

Ed. K o i s t i n e n : Arvoisa puhemies! Olemme käsittelemässä hallituksen esitystä laiksi metsäkeskuksista ja Metsätalouden kehittämiskeskuksesta. Valiokunnassa kuunneltiin erittäin laaja asiantuntijajoukko. Kuulimme myös siellä erittäin selviä kannanottoja asiaan. Olen sitä mieltä, kuten valiokunnan enemmistö, että metsäkeskusten lukumäärää on vähennettävä. Kuitenkin haluan asiaan erityisesti puuttua, vaikka muutoin mielestäni valiokunnassa saatiinkin mietintö hiottua suuren työn jälkeen oikein hyvään kuntoon.

Haluan puuttua metsäkeskusten lukumäärään siinä mielessä, joka on jo tullut esille aikaisemminkin. Lain 2 §:ssä sanotaan, että metsäkeskusten lukumäärän, toimialueet, toimipaikat ja nimet määrää valtioneuvosto. Tässä kohdin valiokunnassa oli erittäin suuri harrastus puuttua lukumäärään ja määrätä se. Asiantuntijat, jotka kiersivät asiaa, eivät kirjallisesti halunneet kantaansa esittää muutamaa lukuun ottamatta. Mikäli me teimme muistiinpanot, me saimme kyllä lukumääriä esille. Ilmeisesti metsäkeskusten lukumäärä on kuuma asia monella taholla, ei ainoastaan tässä salissa.

Asiantuntijoissa oli henkilöitä, jotka olivat sitä mieltä, että metsäkeskusten lukumäärä voi olla suurempikin kuin valiokunnan esittämä 11. Esitettiin esimerkiksi sellainen luku, että 13:lla

saadaan suunnilleen sama säästö kuin valiokunnan esittämällä 11 metsäkeskuksella.

Haluan ottaa esimerkiksi keskustan eduskuntaryhmän kannanoton metsäkeskuksiin tämän vuoden syyskuun 21 päivältä: "Metsäkeskusten lukumäärästä ja toimipaikoista päätettäessä on huolehdittava siitä, että metsätalouden edistämis- ja valvontaorganisaation tehtävät tulevat hoidetuiksi tasapuolisesti koko maassa. Metsäkeskuksista yhden tulee olla pääasiallisesti ruotsinkielistä aluetta varten."

Tämä keskustan eduskuntaryhmän yksimielinen esitys on minulle ollut ohjenuorana. Yleensä koetan pysyä niissä puitteissa, mitkä yhteisesti sovitaan. Nimenomaan se, että asiat tulevat hoidetuiksi tasapuolisesti koko maassa, on minulle hyvin tärkeää. Muut ovat täällä nostaneet alueet esille, korostan sitä. En tässäkään puheenvuorossani halua nostaa yhtään maakuntaa enkä yhtään aluetta esille, vaan tasapuolisuuden, oikeudenmukaisuuden koko maassa, niin että asiat kyetään hoitamaan. Silloin on otettava huomioon metsäiset alueet, ja ne, missä myös työllisyys on heikohkon laista.

Nämä kaikki seikat olivat syynä siihen, että esitin vastalauseen, joka on mietintöön liitettynä. Ed. Pulliainen, loppuvalmistautumisessa tähän vastalauseeseen toin esille Kainuun ja tuon sen nytkin esille sinä perusteluna, joka silloin oli minulla. Piiriviranomaisia kun on yhdistelty ja lakkauteltu, Kainuusta lakkautettiin tiepiiri, se meni Ouluun. Kainuuseen jäi silloin toistaiseksi maakuntakonttori hoitamaan asioita. Tällä hetkellä tai kohta ei ole tätäkään maakuntakonttoria, ei ole mitään Kainuussa. Tässä oli myöskin yksi peruste, ei ainoastaan Kainuuta vaan joitakin muitakin alueita ajatellen, että 11 ei riitä metsäkeskusten lukumääräksi. Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus koko maassa on minun periaatteeni, ja olettaisin, että se on keskustalaistenkin enemmistön periaate.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoro oikeastaan ed. Saariolle, mutta kyllä tämä on vähän ed. Koistisenkin puheenvuoroon. Täällä sanottiin, että metsä ei kysy byrokraateilta, miten se kasvaa, tai että byrokratia ei sitä estä. Kyllä se valitettavasti on näin, että metsän kasvu riippuu myös siitä, miten yksityismetsiä hoidetaan, miten hyvin metsäkeskus palvelee, miten hyvin yksityiset metsänomistajat saavat asioida siellä ja miten he saavat sellaista ohjeistusta ja palvelua, joka sopii alueelle. Minusta tällä on enemmän yhteyttä kuin se heitto, että se ei olisi siitä kiinni.

Valiokunnan ponneksi asettama kannanotto käy kyllä kyseenalaiseen varjoon, kun sitä ei millään perustella, miksi se on juuri 11. Mistä ihmeestä te olette ottaneet sen luvun? Jo Raamatussakin puhutaan 12:sta, 10 on tasaisempi luku ja 7 olisi valehtelijan luku. (Ed. Pulliainen: Tehän olitte hankkimassa 64 Hornetia, miksi juuri 64?) — Hornet-luvustakaan ei saa millään jakolaskulla 11:tä. Se ei ole edes jaollinen luku. Mistä te olette niin asiantuntijoita olleet, että te olette keksineet juuri tämmöisen luvun? Sen takia tulee tästä väkisin tällainen keskustelu, koska tällä 11:llä on tietty viittaus näissä maakuntahallinnon järjestelyissä. (Välihuutoja) — Ei ole. Älkää nyt olko niin naiiveja, että te ette tietäisi, mitä 11 tarkoittaa silloin, kun hallintopiirirajoja tehdään. Jos te voitte vakuuttaa, että se ei tarkoita sitä, mitä minä tiedän sen tarkoittavan, niin teidän pitää jollakin tavalla pistää päänne pantiksi ja panna veto siitä, mitä se tarkoittaa käytännössä.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Koistisen puheenvuorossa kannettiin huolta metsäkeskusten määrästä, onko se 19 vai 11. Valiokunnan mietinnössä on erittäin tärkeä huomio, että metsäkeskusten sijaintipaikkoja määrättäessä pitää ottaa hallinnon taloudellisuus ja tehokkuus huomioon. Siinä tulee päättäjillä puntaroinnin paikka silloin, kun asetetaan tehokkuus ja kustannusvastaavuus tärkeysjärjestykseen.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Minä en puutu nyt metsäkeskusten lukumäärään, vaikka ymmärrän kyllä sen huolen, mitä Kainuusta on täällä puheissa käyty. Kävisin läpi muutaman kohdan mietinnöstä. Totean, että sivulla 3 puhutaan ekologisista tavoitteista, ja tämä onkin hyvin tärkeä haaste meille. Suomessa siihen meillä on tarvetta. Täällä Suomessa on ikään kuin nyt haluttu ymmärtää, että meidän metsänhoitomme olisi jollakin tavalla oleellisesti kehittynyt. Nimenomaan se ei ole yksityismetsätalouden alueella kehittynyt tähän suuntaan. Tarkoitan ekologisesti kestävää biodiversiteetin huomioivaa metsänhoitoa. Edelleen on liikaa avohakkuita, tehokoneenkäyttöä ja metsäluontoa vaurioittavaa puunkorjuuta.

Tämä liittyy myös metsäkeskusten työhön. Eli meiltä puuttuu kohta nimenomaan sellainen käyttökelpoinen puu, jota pystytään myös saha-

teollisuuden, käsityön, esimerkiksi huonekaluteollisuuden raaka-aineena hyödyntämään. Meillä on sellupuuta, sellupuumetsiä ja -viljelmiä. Todellisia monimuotoisia ja hyvän laatuista puuta tuottavia metsiä meillä ei kylliksi ole.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kun on seurannut keskustelua, niin ulkopuoliselle ei ole kyllä avautunut, miksi valiokunta on oma-aloitteisesti ottanut kantaa tulevien metsäkeskusten lukumäärään. Aikanaan ympäristökeskuksia muodostettaessa käytiin saman tapainen keskustelu ja silloin päädyttiin perustellusti 13 alueeseen. Mielestäni alueellisten hallintorajojen tulisi olla samat eri sektoreilla. Tämä on monella tapaa perusteltua. Ennen kaikkea kansalaisten näkökulmasta hallinnon tulisi olla selkeä. Minä luulen, että meillä kaikilla on hyvin tiedossa, mitä luvut 11 ja 13 sisältävät.

Olisin kyllä odottanut, että ed. Pulliainen, joka sentään on professorismies ja tutkija, olisi huolehtinut valiokunnassa, että pohjoiseen Suomeen, joka on yli puolet maantieteellisestä Suomesta, saadaan tehokas ja relevantti hallinto. Tietääkseni jopa valtioneuvostotasolla on keskusteltu koko ajan 13 alueesta. Senkin vuoksi on outoa, että ed. Pulliainen ajaa oman alueensa vastaista ratkaisua ilman mitään selitystä, ilman järkeviä perusteluja. Mutta ed. Veteläisen ponnella on nyt mahdollista korjata valiokunnassa tehty kömmähdys, ja se on hyvä asia.

Ed. Kalli (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusaselle: Tämä laki — ai, ed. Tiusanen lähti kasvattamaan sellupuuta — ei välttämättä kyllä vastaa näihin haasteisiin. Metsän viitekehyksessä on varsin paljon muitakin toimijoita, ei vain me, jotka olemme täällä salissa, tai nyt käsittelyssä oleva laki. Täällä vain luodaan edellytyksiä ja kun aikanaan saamme, toivottavasti, metsänhoitolain ja rahoituslain, silloin syntyy mielenkiintoinen keskustelu ja silloin päästään tähän monimuotoisuuteenkin elävämmällä tavalla. Tämä tulee edellä ja pyrkii ottamaan huomioon niitä haasteita, joita tulee.

Ed. Koistisen tasavertaisuuteen alueiden välillä: Olen pettynyt, ellei tällä lailla aikanaan tähän kyetä. Jos käy niin, että jokin alue tai maakunnan osa joutuu eriarvoiseen asemaan, häpeä meidän periköön. Nimenomaan mitä vähemmän on hallintoa, sitä enemmän kyetään säilyttämään toimijoita, niitä ihmisiä, jotka edistävät, auttavat ja opastavat ja sitä taajemmassa on niitä niin sanottuja metsäpalvelupisteitä, joita tämä mahdollistaa. Mitä enemmän on hallinnointia, sitä enemmän on virkamiehiä ja vähemmän toimijoita.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa muistutti, että minulla on siviilivirkakin vielä ja muisti mikä se on. Siihen olisi voinut lisätä, että minä olen myöskin tämän salin ainoa metsätieteitten kandidaatti, joten tämähän kiinnostaa minua aivan erikoisesti. Juuri sen takia, kun se sattuu olemaan niin, olen erikoisen huolestunut siitä, että myöskin, jos tarkoititte Oulun lääniä, että Oulun läänissä kautta koko läänin, kaikilla metsäalueilla, missä talousmetsissä metsätaloutta harrastetaan ja hoidetaan, homma hoidetaan mahdollisimman tehokkaasti kenttätasolla. Siinä käytetään modernia teknologiaa myöskin suunnittelussa jopa niin, että ihannemallihan olisi sellainen kuin ed. Vuorensola tässä kuvasi, että näitä näpelöidään tietokoneruudulla. Siinä tehdään kunnon metsätaloussuunnitelma, joka sitten sähköisesti siirretään metsänomistajan omaan konttoriin, ja sieltä se sitten menee eläväksi toimeliaisuudeksi. Siihenhän meidän pitäisi pyrkiä. Se on sitä olennaista eikä mitään turhaa hallinnointia, joka ei auta puunkasvua hitustakaan.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tosiaan mitään turhaa hallintoa ja päätavoite on, että rahaa kentälle jää käytännön työhön. Mutta ei se hallintoyksikön koko ole ainoa asia varsinkaan haarukassa 13—11—12 tai siitä vähemmän.

Kun haetaan ihannemallia, eikö se pitäisi etsiä joustaen ja katsoa, mikä todella on se ihannemalli. Nyt te panette siihen reunaehdon, joka saattaa olla sellainen, ettei se toteutakaan mitään ihannemallia, vaan sille on pantu sellaiset raamit, ehkä huonolla asiantuntemuksella, ehkä hyväuskoisuudessa, ehkä jossakin muussa tarkoituksessa, että sitä ihannemallia ei synny. (Ed. Saario: Suuressa viisaudessa!) — Voi sanoa toteuttavansa suurta viisautta, mutta ehkä samalla toteuttaa joidenkin henkilöiden ääneen sanomattomia tavoitteita, jotka voivat toteutua ihan toisella tavalla.

Jos näin on, että ministeriö tekee ihannemallin ja siihen pannaan, millä tavalla ihannemallin pitää syntyä ja mitä sen pitää ottaa huomioon, niin ei mikään metsätieteen kandidaatin tutkinto sano, että 11 on joku pyhä luku. Ei varmasti missään tentissä 11 ole ainoa oikea vastaus johonkin kysymykseen.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen perustelut olivat todella keinotekoiset. Hän tietää ihan hyvin sen, että tietokoneen takaa ei metsien tilaa ja kasvua nähdä eikä pystytä seuraamaan. Hän tietää myöskin sen, että videolla susikin on aivan eri näköinen kuin luonnossa ja eri lailla toimii. Hän on luontotutkija ja tarvitsee tutkimusasemia ja pitää mennä sinne, missä tarkkailtavaa eli observointia on. Pohjoisessa Suomessa on pitkät alueet. On aika erikoista, että ed. Pulliainen ei pysty esittämään perusteita, minkä takia hän haluaa väen väkisin tehottomat ja epätarkoituksenmukaiset alueet Oulun lääniin ja pohjoiseen Suomeen.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Minä oon tuolta Kajjaanista ja viittin sen sannookkin. Valiokunta on tehnyt tässä oikein hyvää työtä, tutkinut oikein tarkkaan metsäkeskusasioita ja metsäasioita muutenkin ja on varmasti kuullut paljon asiantuntijoita, jotka ovat olleet aivan oikeassa, että tarvitaan niin ja niin monta metsäkeskusta. Mutta esimerkiksi, kun sanotaan, että työntekijäjärjestöt ovat olleet sitä mieltä, että metsäkeskuksia tarvitaan mahdollisimman vähän, niin nämä työntekijöiden edustajat ovat tietysti olleet niistä keskuksista, jotka mahdollisesti tulevat jäämään. Jos olisi kuultu niitä työntekijöitä, joilta keskukset poistetaan, niin ehkä näkökulma ei olisi ollut sama. Mutta eihän näitä keskuksia pidetäkään työntekijöitten vuoksi, vaan siksi, että järjestelmä olisi toimiva.

Turhaa hallintaa pitää tietenkin poistaa. Pitää miettiä, tarvitaanko yhtään metsäkeskusta, tarvitaanko yksi vai kaksi. Kun meillä on nyt olemassa tällainen Aluehallinto 2000 -komitea tai työryhmä, mikä se onkaan nimeltään, joka pohtii, miten aluehallinto yleensäkin järjestellään, mitä järkeä on nyt ruveta niittaamaan nimenomaan tässä vaiheessa kiinni yhtä osasta aluehallintoa? Asia on tällä hetkellä pahasti kesken, hallitus on keskuudessaan suunnitellut, miten esimerkiksi metsäkeskusten asia aluehallintouudistukseen sisältyisi, ja päätäntävalta periaatteessa olisi ollut hallituksella. Nimenomaan tässä asiassa se kuuluisikin sinne, että kokonaisuus nimenomaan tässä aluehallintoasiassa pysyisi hanskassa.

Erilaisia hallintomalleja on suunniteltu eri puolilla Suomea. Minä olen ollut aika lailla mukana tässä prosessissa, mitä Kainuussa on tehty. Siellä on mietitty aivan uudenlaista hallintomallia, ja siihen kuuluisi muun muassa metsäkeskus. Mutta näitten uusien hallintomallien mukaisesti organisaatioiden ei tarvitse olla hirvittävän vahvoja ja sellaisia, että niissä on paljon työntekijöitä, vaan hyvin tehokkaita ja hyvin organisoituneita.

Mutta jos nyt yksitellen ruvetaan tekemään päätöksiä näistä, esimerkiksi metsäkeskuksista ja muistakin piirihallintoviranomaisista, niin tämän Aluehallinto 2000 -työryhmän työn pohja ikään kuin järkkyy, sitä kokonaisuutta ei pysty enää tekemään.

Me ed. Pulliaisen kanssa kahvilla jo sovimme, että Oulun läänin tuleva metsäkeskus todennäköisesti maantieteellisesti sopivaan paikkaan sijoitetaan, eli silloin se olisi Piippola tai Puolanka. Silloin ei kukaan näistä työntekijöistä, jotka nyt ovat Oulussa tai Kajaanissa, joutuisi liian hyvään asemaan, ettei ainakaan siitä olisi kiinni. Piippolassa ja Puolangalla aivan yhtä hyvin voidaan tietokoneruudulta katsoa, niin kuin ed. Pulliainen äsken kertoi.

Toivon todella, että kun näitä metsäkeskusten sijaintipäätöksiä tehdään, katsotaan myös, missä ne metsät ovat. Jokainen tietää, että Kainuu on Suomen metsäisin maakunta ja meiltä riittää jopa suojeltavaa koko Suomen kansalle. Siellä on metsää aikamoiset määrät. Nyt juuri tällä hetkellä hallitus miettii, montako sataatuhatta hehtaaria meiltä oikein siellä suojellaan. Kyllä meillä riittää metsiä, mutta me tarvitsemme myös metsäkeskuksia tai ainakin yksi sinne päin, että me voisimme kehittää vielä ja tutkia metsiä oikein kunnolla.

Ed. Liikkanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotarille tahtoisin tuosta hallinto 2000 -ajatuksesta todeta sen, että nyt tässä tapauksessa oikeastaan hallinnon kehittämisellä ja tällä metsätalouden alueellisella organisaatiolla ei ole käytännössä mitään tekemistä toistensa kanssa. (Ed. Kemppainen: Pitäisi olla!) — Antakaapa kun minä vien tämän ajatuskulkuni loppuun, voitte sitten neuvokkuudessanne jatkaa lisää!

Minä haluaisin tässä korostaa sitä, että tämän lain lähtökohtana on turvata metsätalouden edistämis- ja viranomaistehtävät ja hoitaa niitä yhdessä tarkoituksenmukaisessa kohteessa mahdollisimman tehokkaasti. Viranomaistehtävät ovat kaikkein vähäisin osa sitä hallintoa. Viranomaisten tehtävänä on pitää huoli siitä, että asetettu lainsäädäntö toteutuu alueella ja että aika-

naan metsätalouden rahoituslaki kohdistuu oikealla tavalla. Mutta valtaosa, rakas ed. Kemppainen ja miksei rakas ed. Huotarikin, menee tasapuolisesti, valtaosa tästä työstä on alueellisista intresseistä lähtevän edunvalvonnan hoitamista ja metsäbisneksen kehittämistä. Sillä ei, Luoja paratkoon, ole hallinnoinnin ja tämän 2000-hallintoprojektin kanssa toivottavasti mitään tekemistä!

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä ongelma on se, että meillä on erittäin suuri puute resursseista. Meillä on uudistamatta 30 000 hehtaaria ja ensiharvennuksia on laiminlyöty 500 000 hehtaaria. Koko metsäpolitiikan ja meidän metsäteollisuutemme ja kansantaloutemme kannalta kysymys on siitä, että käytännön metsänparannustöihin tarvitaan nyt voimavaroja, jotka eivät riitä edes sinne. Tällä hetkellä hallintoon ei voida upottaa näistä rahoista niin paljon kuin metsäkeskuksien määrä on. Pahimmillaan jo näytti siltä, jollei valiokunta olisi tähän puuttunut, että ministeriö lobbauksen seurauksena olisi kyllä hoitanut alueita, mutta metsiä ei olisi hoidettu niilläkään rahoilla.

Tämä oli myös metsäalan ammattijärjestöjen erittäin suuri toivomus valiokunnan suuntaan. He olivat huolissaan tietysti suorittavan portaan työpaikoista ja myös metsänparannustoiminnan kyvystä toimia.

Tässä suhteessa on ihan ymmärrettävää ja näyttää Kainuun lehdissä hienolta, että ed. Kemppainen on ollut voimakkaasti Kainuun maakunnan asialla. Mutta tässä asiassa pitää olla metsätalouden ja metsäpolitiikan ja meidän kansantaloutemme hyvinvoinnin keskeisen perustan asialla, ed. Kemppainen.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Olen tuolta Savosta ja Mikkelin provinssista ja siellä on kaksi metsälautakuntaa, että kyllä siellä on mehtiäkii. Puhun ihan niistä perusteista.

Valiokunnan jokainen jäsen oli kyllä sitä mieltä, että säästöjä pitää tehdä ja byrokratiaa pitää myös purkaa, että periaatteessa tämä on ihan oikeata hommaa. Asiantuntijoitten mukaan siinä ilmeni ihan selvästi, että jo 13 metsäkeskuksella syntyy esitetyt säästöt. Esityksen mukaan, mikä mietinnössä on, se putosi 11:een tai alle, kun nykyinen lukumäärä on 19. Kyllä se panee pohtimaan, mitä siitä seuraa.

Kun keskukset putoavat siis lähes puoleen, näissä hallinto aika varmasti lisääntyy. Siksi herää kysymys, kuinka paljon jää aikaa tehollisiin töihin, mitä ne nykyisin hoitavat metsäsuunnitelmia jne. Tässä on viittaus metsälakiin, onko mietintö vai luonnos, mikähän lie ollut, mitä äsken lueskelin työhuoneessani.

Toisekseen, kuinka alueellinen sijoitus onnistuu hyvistä lausunnoista huolimatta. Myös siitä herää epäilys.

Mielestäni lukumäärän tulisi olla sama kuin läänien eli 14.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siihen ei vain ole tullut vastausta, miten tämä 11 on suurempi viisaus kuin joku muu, kun käytännössä esimerkiksi voi sanoa, että jos autolla ajetaan ja aikaa hukataan Oulun ja Kajaanin välillä, niin ainakin sille välille hukkuu paljon. Tästä on esimerkki tiepiirikäytäntö, jossa tuli epäonnistunut ratkaisu, josta ed. Koistinen mainitsi. Kuten ed. Pehkonen sanoi, ne, jotka ovat olleet viileitä asiantuntijoita, ovat sanoneet, että 13:lla ja 11:llä saadaan samanlainen säästö. Entäs, mikä toiminnallinen paraneminen saadaan, jos esimerkiksi Kainuun kokoisessa maakunnassa palvelut ovat lähellä, viranomaisiin luotetaan, sieltä saadaan ohjeita ja niitä noudatetaan? Kyllä metsä kasvaa paremmin, ei se itsestään kasva. Se kasvaa työllä, ohjauksella ja nimenomaan sillä, että on palvelut ja rahoitus ja nämä asiat kunnossa.

Tässä on vähän sama asia kuin kuntajaotuksessa. Täällä käytiin tänään iltapäivällä sama keskustelu. Mikään ei ole aukottomasti osoittanut, että harvempi kuntajako olisi tehokkain. Silloin kyllä, jos suoritetaan samat palvelut. Mutta jos palveluiden annetaan heikentyä ja unohdetaan sellaiset asiat kuin tehokkuus ja joku muu, silloin tietysti voi syntyä laskennallisia säästöjä, mutta resurssit eivät tule oikein käytetyiksi.

Sen takia me olemme täällä kaikkikin Kainuun kolme kansanedustajaa huolissamme, että me näemme, että se on oleellinen osa meidän tärkeimmän elinkeinoalamme kehittämistä, että palvelut saadaan läheltä ja yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä hallinnon kanssa.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tämä lukumäärä perustuu metsälakitoimikunnassa esillä olleisiin eräisiin kaavailuihin, joissa katsottiin, että ei mennä ihan malli Finlandiaan saakka, joka olisi vienyt peräti 7:ään metsäkeskukseen. Sinänsä metsälakitoimikunta ei ottanut kantaa jakoon,

mutta katsoi, että toteutettavissa on hyvä, toimiva organisaatio 11 metsäkeskuksella. Sinänsä tämä määrä, enintään 11, ei tarkoita sitä, että niitä tarvitsee perustaa 11, voidaan mennä lähemmäs malli Finlandiaakin, jos vain löydetään siihen hyviä perusteluja. Sinänsä harvojen metsäkeskusten etu on siinä, että uudessa metsänhoitolaissa korostuvat metsän monimuotoisuuteen ym. liittyvät tavoitteet voidaan paremmalla erikoistumisella hoitaa metsäkeskuksissa niiden hallinnon kevetessä, voidaan tehdä työnjakoa.

Ed. Pehkoselle voin lohdutukseksi todeta, että ei läänejä toivon mukaan ole kauan niin monta kuin ed. Pehkonen niitä luettelee. Tässä suhteessa myöskin löydetään tapoja edetä.

Maa- ja metsätalousministeriön harkintaanhan jää nyt täysin tämä valintakysymys. Minusta ed. Huotarin puheenvuoro oli hyvä. Valiokunta lähti myös siitä, että toimipisteiden valinnan täytyy lähteä toiminnallis-taloudellisen edullisuuden pohjalta. Siinä täytyisi ottaa huomioon myös niitä vahvuuksia, totta kai myös metsävarantoon liittyviä vahvuuksia, mitä alueella on.

Ed. K o i s t i n e n : Arvoisa puhemies! Säästäminen ei ole ollut esillä ainoastaan nyt tämän lakiesityksen kohdalla. Säästämisestä on puhuttu jo viime vaalikaudella, ja säästöesityksiä ja säästövaatimuksia on tullut myös metsälautakunnille. Kun tässä nyt Kainuusta puhutaan niin paljon, sanonpahan vain tässä, että ennen tämän lain esilletuloa, paljon ennen, on Kainuun metsälautakunnasta ilmoitettu: Me olemme noudattaneet ministeriön antamia määräyksiä, me olemme hallinnolliselta puolelta kyenneet säästämään niin, että toiminnalliselle puolelle, sinne meidän metsiimme, on jäänyt työntekijöitä. Eli kyllä tätä säästöä on tehty aikaisemminkin ja tehty siinä mielessä, että kyetään metsävaroja, Suomen yhtä tärkeää kivijalkaa, kunnolla hoitamaan tälle sukupolvelle ja myöskin tuleville sukupolville.

Tässä yhteydessä mahdollisesti joutuu vielä käyttämään muitakin puheenvuoroja, näyttää siltä, mutta sanonpahan nyt, että tämän lain kolmannen käsittelyn yhteydessä tulen esittämään eduskunnan hyväksyttäväksi vastalauseeseeni liittyvän ponsiesityksen.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Olin pyytänyt vastauspuheenvuoron ed. Saarion jälkeen, mutta en sitä saanut, joten käytän varsinaisen puheenvuoron. Ed. Saario, joka nyt ei sattumalta ole paikalla, ihmetteli, miten asia liittyy aluehallintoon. Hän ei ilmeisesti tunne, että aluehallinnossa voi olla muunkinlaisia malleja kuin perinteiset mallit. Sellaista ollaan Kainuuseen kehittelemässä, ja tähän metsäkeskus olennaisesti kuuluu. Olemmekin huolissamme erityisesti Kainuun metsistä emmekä niinkään hallinnosta, mutta metsien hyvinvointiin hallintokin osittain liittyy. Niin kuin ed. Kemppainen sanoi, Kainuun maakuntastrategian ykköspainopiste on nimenomaan metsä ja siihen liittyvät elinkeinot. Siihen liittyy olennaisesti myös se, että meillä on mahdollisuus hoitaa metsiämme kunnolla.

Kun paikoista päätetään, ilmeisesti ei tarvitse perustaa metsäkeskuksia sinne, mistä ei ole edes suojeluun asti riittänyt metsiä. Näin meille ainakin on kerrottu, että Etelä-Suomessa ei ole sellaisia metsiä, joita voitaisiin suojella. Täällä ei ilmeisesti ole niin paljon metsää, että täällä tarvittaisiin metsäkeskuksiakaan, joten ehkä yksi tai kaksi voisi tänne jonnekin sopiviin paikkoihin sirotella.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Siitä voinemme olla yhtä mieltä, että metsänhoidon tavoitehan on kestävä, monimuotoinen metsänhoito ja päämääränä tulee olla myös taloudellisesti hyvä lopputulos. Kun tätä lopputulosta ajattelemme, hallinto ei ole merkittävin asia vaan mielestäni aluetoimistot ja kenttähenkilökunta. Ne ovat tärkeimmät ratkaisussa, miten voidaan nämä asiat hoitaa käytännössä tehokkaimmin ja parhaiten. Kun tällä tavalla hallintoa kevennetään, metsänhoitoon, varsinaiseen tehtävään, jää vähän enemmän varoja. Siksi tämä koko ajatus on lähtenyt liikkeelle.

Viitattiin Aluehallinto 2000 -ajatukseen. Sehän lähtee mielestäni aika pitkälle maakuntapohjasta, ja siinä asiassa olen ihan samaa mieltä, että siinä täytyy piirihallinnon säilyä maakuntapohjaisena. Jos tältä pohjalta lähdetään, silloin meillä ei yhtään metsäkeskusta voida supistaa ja edelleen hallinnon osuus säilyisi liian raskaana organisaatiossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laeiksi leimaverolain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 167/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 22/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 108/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 11/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

13) Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja laiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 121, 122/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 22/1995 vp
Lakialoite 14, 30/1995 vp
Toivomusaloite 234/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain sekä kuntien valtionosuuslain 32 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 123/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 23/1995 vp
Toivomusaloite 291/1995 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.15.

Täysistunto lopetetaan kello 19.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen